

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

nr. 6-7 (41-42), 2017

QUO VADIS, JUSTIȚIA?!

CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIONALE AVERTIZEAZĂ DESPRE ÎNCĂLCAREA GRAVĂ A DREPTURILOR FUNDAMENTALE ÎN CAZUL PRIMARULUI DORIN CHIRTOACĂ:

„PRIMARIII CARE NU SUNT GĂSIȚI VINOVAȚI NU POT FI SUSPENDAȚI ȘI PUȘI ÎN AREST LA DOMICILIU!”

Nivelul democrației locale din Republica Moldova ridică multe semne de întrebare la Consiliul Europei. Este concluzia formulată de Consiliul miniștrilor care se arată îngrijorat de suspendarea activității primarului municipiului Chișinău de către instanța de judecată. Congresul s-a angajat să monitorizeze situația lui Dorin Chirtoacă, în legătură cu nerespectarea mai multor articole din Carta europeană a autonomiei locale, ratificată de Moldova în 1997. Astfel, o misiune va veni în timpul apropiat în Republica Moldova, pentru a se documenta suplimentar. Raportul va sta la baza unor recomandări punctuale care vor fi făcute guvernării de la Chișinău. Subiectul a fost discutat în cadrul Sesiunii a 33-a a Congresului puterilor locale și regionale, la care a participat și delegația Republicii Moldova, compusă preponderent din membri ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

Gunn-Marit Helgesen: ” Suntem foarte îngrijați de situația primarilor aleși din Moldova, căci din informațiile noastre acolo nu se respectă angajamentele și regulile din Carta administrației locale și regionale.

Deocamdată am adoptat această rezoluție prin care am decis să mai trimitem o misiune la Chișinău și să implicăm și Comisia Veneția, solicitându-le expertiza!”

La reuniunea de la Strasbourg, Violeta Crudu, membră a delegației Republicii Moldova la CoE a solicitat implicarea instituțiilor europene în vederea elucidării cazului lui Dorin Chirtoacă: **”Persecuția, arestul, dar și referendumul inițiat la Chișinău sunt ilegale, aceste acțiuni având drept scop demiterea din funcție a lui Dorin Chirtoacă. Asta, în situația în care un alt primar din Republica Moldova, care a fost condamnat pentru fraudă**

financiară din sistemul bancar de aproape 1 miliard de dolari, i se permite să meargă liber în sălile instituțiilor europene”.

Și potrivit președintei CALM, Badan, țara noastră, până nu demult, era considerată unul dintre liderii regiunii în implementarea reformelor democratice, inclusiv în domeniul democrației locale. Însă, începând cu anul 2017, situația în Republica Moldova s-a schimbat drastic - a fost deteriorat dialogul

între Guvern și autoritățile locale, au fost stopate reformele reale, a crescut presiunea asupra aleșilor locali, mai mult decât atât, aleșii locali au început să fie arestați pe motive inventate și care nu au nimic comun cu realitatea. Totodată, Badan a opinat - cazul primarului de Chișinău este un exemplu de justiție selectivă, iar rezoluția prin care condamnă suspendarea din funcție a primarului Chișinăului, Dorin Chirtoacă și încercarea de a-l demite

SOLIDARITATE FĂRĂ GRANITE: PRIMARIII, APLAUDAȚI LA STRASBOURG!

La propunerea delegației Republicii Moldova, Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei de la Strasbourg, în semn de susținere morală. i-a aplaudat în picioare pe Dorin Chirtoacă, Grigore Policinschi, Serghei Filippov, Valentin Cimpoieș și alți colegi din Republica Moldova și din alte țări care au fost sau sunt nemotivat arestați, lipsiți de mandat sau supuși altor forme de intimidare!

prin organizarea referendumului local, ar trebui să devină un semnal serios pentru guvernarea de la Chișinău: **”Anterior, o delegație a Camerei Regiunilor a venit la Chișinău să se documenteze despre situația primarului municipiului Chișinău, care a fost arestat și suspendat din funcție. Congresul a luat cunoștință de raportul președintelui acestuia din Suedia, Gunn Marit Helgesen, care a vizitat orașul Chișinău în august 2017. În cadrul vizitei, ea s-a întâlnit cu primarul suspendat din funcție, cu procurorul Centrului Național Anticorupție, cu ministrul Justiției și reprezentanții Congresului Autorităților Locale. Doamna Helgesen a ajuns la concluzia că suspendarea din funcție a lui Dorin Chirtoacă și reținerea lui încalcă drepturile fundamentale, deoarece totul a avut loc fără decizia instanței. Toți se întrebă de ce nu a fost eliberat Dorin Chirtoacă. Este o problemă care ține de justiția din Republica Moldova. Asociația noastră, care reunește majoritatea covârșitoare a APL, este foarte îngrijorată, pentru că nu numai Dorin Chirtoacă se află în astfel de situație. Au mai fost arestați și alți primari, inclusiv Grigore Policinschi, membru al delegației. A fost eliberat, dar nu a avut dreptul de a veni. Delegația CALM a avut o întrevvedere cu conduce-**

rea Congresului Puterilor Locale și Regionale și cu toate structurile înalte de conducere. Am discutat despre situația în care se află APL din Republica Moldova. Și așa e greu de activat, toată lumea e lipsită de motivație.”

În context, primarul de Cimișlia, Gheorghe Răileanu, a atenționat instituțiile europene că în Republica Moldova există riscul de revenire la totalitarism. În cadrul discursului ținut la Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CoE) de la Strasbourg, reprezentantul delegației Republicii Moldova, a subliniat faptul că toate guvernele de la Chișinău s-au învățat să folosească granturile acordate de organisme internaționale în scopuri politice. În altă ordine de idei, Gheorghe Răileanu a menționat că Congresul Autorităților Publice Locale din Republica Moldova (CALM) a devenit o organizație puternică și din cauza faptului că autoritățile centrale nu acordă atenție problemelor locale, fiind exagerat de politizate. În asemenea condiții, primarii orașelor și comunelor din diferite formațiuni politice s-au unit creând o organizație consolidată - CALM. În ceea ce privește situația primarului de Chișinău, Dorin Chirtoacă, Răileanu a specificat: **”Este stranie această interdicție impusă lui Dorin Chirtoacă. Cu atât mai**

QUO VADIS, JUSTIȚIA?!

Sfârșit. Început în pag. 1
mult, pentru că nu are niciun sens și sistemul de justiție nu are niciun beneficiu. Această interdicție a trezit nedumerirea întregului Congres. Și domnul Thorbjørn Jagland s-a arătat nedumerit. În discursuri s-a arătat clar că nu e vorba de a-l judeca sau a-l apăra pe Dorin Chirtoacă la acest for European, dar este vorba despre principiile autonomiei locale, care trebuie să stea la baza organizării administrative-teritoriale. Nu poate cineva să destituie din funcție un primar și să numească o persoană care nu este aleasă în acea funcție sau să permit cuiva care are deja condamnarea definitivă să vină, să iasă în afara țării (cazul primarului de Orhei, Ilan Șor), iar altcineva nu. Sunt lucruri străni care sunt în detrimentul imaginii țării noastre AU fost discutate două probleme importante în viziunea mea: este problema achizițiilor publice: prevenirea corupției, transparența, dar și soarta localităților rurale, un proiect foarte interesant și ambițios.”

Un alt membru al delegației, primarul de Edineț, Constantin Cojocaru, a declarat că politizarea instanțelor de judecată este o practică inacceptabilă, iar primarii moldoveni contează mult pe sprijinul Consiliului European și consideră oportună implicarea Comisiei de la Veneția în elucidarea cazurilor de intimidare cu care se confruntă unii aleși locali. Constantin Cojocaru

a amintit că semnarea/ratificarea Cartei Consiliului European ne obligă pe toți să respectăm prevederile sale, acestea fiind, de fapt, principiile democrației europene. Membrul delegației noastre și-a exprimat speranța că atât cazul primarului general, cât și al altor colegi din Republica Moldova vor fi soluționate cât mai urgent. Edilul a vorbit despre necesitatea reevaluării legislației, astfel încât nici un primar să nu fie pus în situația în care se află edilul de Chișinău: **”Domnul Thorbjørn Jagland a pus accent pe jurisprudența Republicii Moldova, iar organele de drept din țara noastră să-și spună cuvântul. Puțin se înțelege diferit situația. În ceea ce privește situația primarului Dorin Chirtoacă, se creează impresia că în Republica Moldova se atestă un vacuum legislativ în ceea ce privește destituirea unui ales local. În situația în care mandatul alesului local prevede interactivitatea, asta însemnând că nimeni nu are dreptul să-l destituie în perioada pentru care este ales, de aceea este foarte dubios cum poți să-l destitui printr-un referendum. CU atât mai suspectă este situația în care un primar deja condamnat stă bine-mersi la libertate și merge la Strasbourg, pe când d-nului Chirtoacă nu i s-a demonstrat nicio vinovăție și este de aproape jumătate de an în arest la domiciliu. Această situație îngrijorează primarii, CALM-ul, organizație în care suntem cu viziuni și apartenențe partinice diferite, dar scopul nostru comun**

să apărăm pe cei în cazul cărora considerăm că s-a încălcat legea. În cazul lui Chirtoacă, o spun cu vehemență, se observă o nedreptate. Cum să înțelegem noi lucrurile? Unul condamnat e la libertate, altul necondamnat este închis. E o nedreptate, care trebuie corectată prin înlăturarea viciului legislativ.”

Opiniile și îngrijorările primarilor au fost susținute de președinta Camerei Regiunilor din cadrul Congresului Puterilor Locale și Re-

gionale, Gunn-Marit Helgesen, care a menționat că suspendarea și arestarea unui primar în lipsa unei hotărâri judecătorești este o chestiune gravă și reprezintă o încălcare a unui drept fundamental. Această opinie se regăsește în

concluziile raportului Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European, unde a fost examinată situația în care se află primarului suspendat al Chișinăului, Dorin Chirtoacă. Congresul se declară preocupat în-deosebi de nerespectarea mai multor articole din Carta Europeană a autogovernării locale.

”Suntem foarte îngrijorați de situația primarilor aleși din Moldova, căci din informațiile noastre acolo nu se respectă angajamentele și regulile din Carta administrației

gionale, Gunn-Marit Helgesen, care a menționat că suspendarea și arestarea unui primar în lipsa unei hotărâri judecătorești este o chestiune gravă și reprezintă o încălcare a unui drept fundamental. Această opinie se regăsește în

locale și regionale. Deocamdată am adoptat această rezoluție prin care am decis să mai trimitem o misiune la Chișinău și să implicăm și Comisia Veneția, solicitându-le expertiza. Ulterior, vom adopta o recomandare”, a specificat Gunn-Marit Helgesen.

Amintim că, la propunerea delegației Republicii Moldova, în semn de respect și susținere morală, participanții la sesiunea Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European (CoE) de la Strasbourg i-au aplaudat în picioare pe Dorin Chirtoacă, Grigore Policisnchi, Serghei Filipov, Valentin Cimpoeș și alți colegi din Republica Moldova și din alte țări care au fost sau sunt nemotivat arestați, lipsiți de mandat sau supuși altor forme de intimidare. Ulterior, în cadrul sesiunii plenare din 19.10.2017, Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European a adoptat o Rezoluție prin care a condamnat suspendarea din funcție a primarului Chișinăului, Dorin Chirtoacă și încercarea de a-l demite prin organizarea referendumului local. Rezoluția a fost susținută de 144 dintre cei 148 de reprezentanți ai puterilor locale din mai multe țări.

Delegația Republicii Moldova la Strasbourg: "CONSILIUL EUROPEI ARE O EXPERIENȚĂ BOGATĂ ÎN DOMENIUL ÎMBUNĂTĂȚIRII LEGISLAȚIEI, A RELAȚIILOR DINTRE AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI CENTRALE ȘI AR PUTEA SĂ NE AJUTE PENTRU A AVEA REZULTATE ÎN ACESTE DOMENII!"

Alexandr Tarnavski, membru al delegației Republicii Moldova, vicepreședintele Adunării Populare din UTA Găgăuzia și Viorel Furdui, secretar al delegației și director executiv al CALM, au acordat în cadrul celei de-a 33-a sesiuni a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CoE) de la Strasbourg un blitz interviu.

Membrii delegației noastre au menționat că printre subiectele abordate în cadrul acestei sesiuni sunt descentralizarea și autonomia locală, funcționarea limbilor minorităților etnice, respectarea principiilor democratice, a subsidiarității și autonomiei locale. O atenție deosebită s-a acordat cazului primarului municipiului Chișinău Dorin Chirtoacă, dar și situației unor aleși locali din Republica Moldova.

Întrebat ce crede despre democrația din Republica Moldova, Alexandr Tarnavski a răspuns: „Uneori ne creăm impresii mai rele decât ar fi în realitate. Atunci când ai posibilitatea să compari cu ce se întâmplă alte țări ajungi la concluzia că la noi nu e chiar atât de rău”.

La capitolul drepturi ale minorităților naționale de a studia în limba lor maternă, Tarnavski a menționat că, deși există unele impedimente de implementare a Codului Educației în Republica Moldova, oricum minoritățile naționale, inclusiv cele din UTA Găgăuzia, au posibilitatea să studieze în limba maternă. Vicepreședintele Adunării Populare a subliniat acest fapt cu bucurie, în condițiile în care în Ucraina acest drept se respectă mai puțin. În context, Alexandr Tarnavski a amintit că recent, în Ucraina a fost adoptată Legea privind educația care interzice mi-

norităților naționale să învețe în limba lor maternă la nivelurile de gimnaziu, liceu și învățământ superior.

Menționăm că Alexandr Tarnavski a ținut un discurs în cadrul acestei sesiuni, în care și-a exprimat îngrijorarea față de forma adoptată la 5 septembrie de către Rada Supremă a Ucrainei a noii Legi a Învățământului, în special a articolului 7 al acesteia, care vizează învățământul în limbile minorităților naționale. În acest context, amintim că în Ucraina locuiesc circa 300 mii de etnici români/moldoveni.

Rugat să vorbească la Strasbourg

despre poporul găgăuz, vicepreședintele Adunării Populare a spus: „Poporul moldovenesc ne-a oferit dreptul la autodeterminare prin forma autonomiei și noi ținem cont de acest lucru. Autonomia noastră s-a format fără vărsări de sânge, practic este unul dintre cele mai bune exemple din tot spațiul post-sovietic despre cum ar putea fi soluționate conflictele interetnice. Bineînțeles că sunt și unele greutăți, probleme în relațiile oficiale cu autoritățile centrale, dar oricum, UTA Găgăuzia este un exemplu bun al descentralizării și autonomiei locale. Sunt sigur că experiența

noastră, dar și a țărilor europene va permite autonomiei să fie și mai funcțională în componența Republicii Moldova”.

Directorul executiv al CALM Viorel Furdui a menționat că participarea delegației Republicii Moldova la această sesiune este foarte benefică. Secretarul delegației noastre a amintit că un subiect important pentru Republica Moldova dezbătut în cadrul acestui Congres este cazul primarului general al municipiului Chișinău Dorin Chirtoacă, dar și a altor primari de la noi. Un alt aspect abordat este relațiile dintre autoritățile centrale și cele locale, dar și care ar trebui să fie atitudinea față de alesul local, în ce cazuri ar putea fi acesta reținut, cum ar trebui să fie gestionate asemenea situații ca să nu fie blocată activitatea autorităților locale, ș.a.

„Consiliul Europei are o experiență bogată în domeniul îmbunătățirii legislației, a relațiilor dintre autoritățile locale și centrale și ar putea să ne ajute pentru a avea rezultate în aceste domenii”, a menționat Viorel Furdui.

De asemenea, jurnalistul i-a întrebat pe membrii delegației noastre dacă Republica Moldova are nevoie de relații prietenești cu Federația Rusă?

Potrivit lui Alexandr Tarnavski, Republica Moldova, dar și alte state europene trebuie nu doar să păstreze, ci și să dezvolte relațiile cu Federația Rusă. „În secolul XXI este o absurditate să împarți statele în străine și apropiate”. Viorel Furdui a amintit de legăturile istorice pe care le are Republica Moldova cu Federația Rusă, dar și cu celelalte țări din fosta URSS, în acest context menționând că relațiile bilaterale trebuie păstrate și dezvoltate.

Consiliul Europei este îngrijorat de starea democrației din RM: "Este necesară restabilirea urgentă a dialogului dintre autoritățile centrale și locale!"

Democrația locală reprezintă o valoare comună în spațiul european. Statele membre ale Consiliului Europei care au ratificat Carta Autonomiei Locale s-au angajat să respecte prevederile. Situația în Republica Moldova este una alarmantă, devenind subiect principal de discuție pe ordinea de zi a celei de-a 33-a sesiuni a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALR).

Ce conține rezoluția adoptată de Congresul Autorităților Locale și Regionale a CE și ce alte subiecte au fost dezbătute la această sesiune, aflăm de la invitații lui Victor Rusu la emisiunea Vocea Administrației Locale, membri ai delegației Republicii Moldova la CALR, Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia, veteran de război, medic și Viorel Furdui, director executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

CALR este cea mai importantă structură europeană care are grijă de respectarea drepturilor autorităților locale și regionale, din care fac parte 47 de state. Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei este format din două camere, cea a Autorităților Locale și cea a Autorităților Regionale.

Republica Moldova a fost reprezentată de o delegație formată din cinci membri titulari în cadrul Camerei Autorităților Locale, în frunte cu Tatiana Badan, care este și președintele CALM, Constantin Cojocari, primarul de Edineț, Gheorghe Raileanu, primarul de Cimișlia, Violeta Crudu, primar de Cruzești, Valentina Casian, primarul orașului Strășeni și cinci membri supleanți. În timp ce în Camera Autorităților Regionale fac parte Primarul General al Chișinăului, Dorin Chirtoacă, care este și vicepreședintele Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, Iraida Bănzari, vicepreședintele raionului Fălești, Alexandr Tarnavski, vicepreședintele Adunării Populare a UTA Găgăuzia, Vasile Romaniuc, președintele Raionului Ocnîța și Grigore Policinschi, președintele Raionului Dubăsari.

Cea mai importantă absență la această sesiune a fost chiar Dorin Chirtoacă, primarul Chișinăului, vicepreședinte al CALR al Consiliului Europei, dar și lipsa din delegația Republicii Moldova a președintelui Raionului Dubăsari, Grigore Policinschi, ambii fiind în fața obstacolelor administrate de judecători.

Promovarea experiențelor de succes ale țărilor dezvoltate este una dintre practicile CALR, iar Dorin Chirtoacă este raportor al unui grup de lucru. Absența sa a fost un șoc pentru majoritatea membrilor Congresului. Primarul de Cimișlia, Gheorghe Răileanu a menționat că președinții ambelor camere ale CALR, dar și Secretarul General al Consiliului Europei au convocat o întrunire specială cu membrii delegației Republicii Moldova: „Suntem recunoscători pentru această

atenție. Am dezbătut situația din Republica Moldova și tradițiile politice din țara noastră. Am fost ascultați. A fost prezentat un raport amplu al principiilor autorităților locale și regionale. S-a discutat și cu Secretarul General al Consiliului Europei. S-au adresat cereri de a se rezolva această problemă. Sunt multe întrebări care țin de principiile fundamentale ale democrației. Un primar un poate fi înlocuit de o persoană care are un mandat al poporului. Primarul un poate fi ținut în arest. S-a discutat și despre problemele președintelui raionului Dubăsari. Acest caz este, de asemenea, unul straniu, trezind în rândul delegațiilor multe semne de întrebare. Am cunoscut democrații autentice, precum cea din Elveția. Totuși, interesant este faptul că și în democrațiile mature sunt probleme.

Justiției, Procurorul Anticorupție, reprezentanții CALM, chiar au fost acasă la Dorin Chirtoacă, li s-a permis această vizită, au fost analizate viziunile actorilor importanți“.

Una dintre cele mai importante practici ale grupului de lucru este faptul că membrii delegații ai CALR sunt cunosători ai „bucătăriei interne” a administrației publice locale, ceea ce constituie o concluzie finală reală, a mai menționat Viorel Furdui: „Acest raport este un rezultat al unei munci ample și obiective. Viziunea este formată ținând cont de toate opiniile actorilor implicați. Este de menționat că acești experți sunt din domeniile autorităților locale și regionale, care cunosc mult mai bine situația locală, decât autoritățile centrale. Raportul și Rezoluția au fost formate în cele două limbi de lucru ale Consiliului

problema referendumului, dar și a dosarului. În cazul referendumului i se privează dreptul de apărare, de participare. Este inacceptabil în contextul standardelor europene. Alți delegați la Congres ne-au spus de cazul altui primar (nr. Ilan Șor) care, deși este cu mandat de reținere, are acces în Europa. Este o perioadă când parcă CALM nu ar exista. Sunt lovituri asupra aparatului CALM. Nu mai există dialog între CALM și premier, deși am încercat să restabilim dialogul, mai ales că unii primari sunt și membri de partid. Este o situație jenantă pe care trebuie să o rezolvăm. CALM nu se implică în alegerile parlamentare, nu avem de gând să ne facem partid!

Viorel Furdui a adăugat că delegația Republicii Moldova la Congresul CALR al Consiliului Europei s-a simțit

Sesiunea a fost productivă, care va rămâne în memorie“.

Edilul de Cimișlia a mai adăugat și faptul că în rezoluția CALR au fost adoptate două subiecte importante: 1) Monitorizarea permanentă a cazului lui Chirtoacă; 2) Solidaritatea primarilor din Europa în cazul lui Dorin Chirtoacă.

Viorel Furdui, director executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a trasat principalele obiective și forme de lucru ale CALR, mai ales că în Republica Moldova a fost prezentă în vizită de lucru o delegație a structurii europene pentru a analiza cazul lui Chirtoacă: „Congresul Autorităților Locale și Regionale are un mod exact de lucru. Se elaborează liste de monitorizare, în baza cărora se realizează rapoartele și recomandările ce trebuie de urmat. Niciun raport nu trezește dubii cu privire la caracterul complex și obiectiv, la care se adaugă și gradul de diplomație înalt. Și în cazul lui Dorin Chirtoacă a fost realizat un raport prin care se demonstrează încălcarea Cartei Europene a Autonomiei Locale. A fost o analiză minuțioasă. Acești oameni nu se grăbesc cu concluziile. S-a realizat o vizită de studiu în Republica Moldova, unde au fost întâlniri cu actori importanți: Ministrul

Europei, engleză și franceză. Vom traduce acest raport pentru a fi transmis tuturor instituțiilor.

Directorul executiv al CALM a remarcat și eroarea pe care o face statul în cazul rezoluțiilor structurii Consiliului Europei: „Una dintre problemele Republica Moldova este că instituțiile statului nu cunosc activitatea CALR a Consiliului Europei, rezoluțiile aprobate și obligativitatea realizării lor. Republica Moldova a adoptat Carta Europeană a Autonomiei Locale. Este un document principal, un cadru legal care trebuie respectat. Sunt lucruri extrem de importante pentru modul în care trebuie realizată reforma în domeniul autorităților publice locale, cum se realizează dialogul dintre APL și APC. Dialogul este complex și profund. Chiar delegația Republicii Moldova a intervenit la sesiunea CALR cu privire la faptul că Republica Moldova poate fi un exemplu din punct de vedere al respectării drepturilor minorităților de a studia în limba maternă“.

Primarul orașului Cimișlia a rezumat dezbaterile privind cazul lui Dorin Chirtoacă, mai ales a referendumului care i se organizează de către Partidul Socialiștilor: „A trezit o mare nedumerire pentru membrii Congresului

jenantă din cauza acestor realități din Republica Moldova, fiind vorba de cazurile lui Dorin Chirtoacă și Grigore Policinschi. Potrivit directorului executiv al CALM, doamna Badan a spus lucruri esențiale: „Ne-am simțit jenant! Suspendarea, referendumul, imposibilitatea de a se apăra, de a conduce urbia... cine va recupera pierderile dacă primarul va fi achitat de instanțele de judecată? Cum poți, fără o decizie definitivă, să-l pedesești deja pe primarul Chișinăului? Alt caz este al președintelui raionului Dubăsari. Toți erau mirați și stupefiați de această reținere. Deși nu este arestat, nu i s-a permis să participe la sesiunea Congresului, în timp ce alții (nr. Ilan Șor), care lezează imaginea Republicii Moldova, au dreptul de a vizita instituțiile europene“. Viorel Furdui a scos în evidență faptul că marea problemă cu care se confruntă autoritatea locală este lipsa dialogului cu autoritatea centrală. „Revenim la o situație anterioară, a anului 2005, când erau presiuni asupra primarilor. Este un regres, după progresele pe care le-am avut până în prezent. Am depus o sesizare ca să fim ajutați să putem restabili sistemul de dialog intern, pentru a nu fi nevoiți să scoatem „gunoiul” intern afară.“

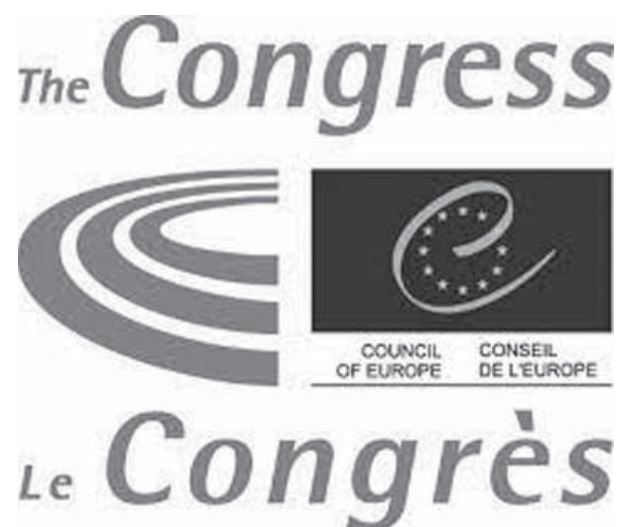
Director executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova s-a referit și la pașii de viitor care vor fi realizați de Congresul Autorităților Locale al Consiliului Europei, aplicând rezoluția. „Astfel, în prima parte a anului viitor vom fi supuși unei monitorizări atente a modului de aplicare a foii de parcurs. Va avea loc o vizită de monitorizare largă. Pe lângă cazurile Chirtoacă, Policinschi și alții, vor mai fi analizate modul în care se implementează Foia de parcurs, Strategia descentralizării, controlul administrativ. Această monitorizare va fi făcută în regim de urgență“.

Gheorghe Răileanu a menționat lipsa de atenție și atitudine ale guvernului față de CALM și de structurile neguvernamentale: „Îmbunătățirea vieții la țară este legată de elaborarea strategiilor autorităților publice locale. Fără a relansa viața la țară nu există perspectivă de viitor. Nu poate exista dezvoltare fără dialog. Sunt adept al democrației. În Republica Moldova, majoritatea cetățenilor au acceptat revenirea la totalitarism. Nu sunt de acord ca în țara noastră să fie eliminat pluralismul politic. Sunt ferm! Am impresia că unii dintre liderii noștri politici nu au cunoștințe teoretice de doctrină. Ieri mi-au mai făcut un dosar penal. Luni sunt invitat la CNA, în legătură cu Lokoil. La câte ilegalități s-au comis în Cimișlia, un există niciun dosar penal. Ce fel de stat construim noi? Nu sunt vinovat și sunt gata să răspund. Este o situație... cel puțin stranie“, a afirmat Gheorghe Răileanu.

Și Viorel Furdui a amintit de lipsa de atitudine a instituțiilor statului, precum și faptul că Ministerul Finanțelor nu cunoaște despre rezoluțiile adoptate de CALR al Consiliului Europei. „Trebuie să găsim o modalitate ca documentele adoptate să ajungă la instituțiile statului. Se neglijează foile de parcurs. Acest lucru afectează chiar imaginea guvernului. Lipsa de informare afectează și imaginea demnitarilor statului fiind puși în situații jenante atunci când pleacă în vizitele oficiale. Ar trebui ca reprezentanța Republicii Moldova la Consiliul Europei să transmită aceste rezoluții, traduse, instituțiilor statului, astfel să fie aduse la cunoștința premierului și președintelui Parlamentului“.

Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia și Viorel Furdui, director executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova, au concluzionat că sesiunea a 33-a a Congresului Autorităților Locale al Consiliului Europei a fost bazată pe o atmosferă de solidaritate cu ceea ce se întâmplă în Republica Moldova. Congresul și-a asumat angajamentul de a monitoriza cazul lui Dorin Chirtoacă, iar Comisia de la Veneția va fi informată referitor la referendumul din noiembrie.

Democrația locală în Republica Moldova: CLARIFICAREA CONDIȚIILOR PRIVIND SUSPENDAREA PRIMARULUI MUNICIPIULUI CHIȘINĂU

Expunem în paginile ziarului **REZOLUȚIA** adoptată de forumul European, în care sunt clar indicate îngrijorările privind situația primarului municipiului Chișinău, derapajele admise de autorități în privința edilului, dar și îngrijorările în ceea ce privește involuția democrației locale în Republica Moldova.

1. Congresul constată că:

- Republica Moldova a aderat la Consiliul Europei la 13 iulie 1995. La 2 mai 1996 a semnat Carta europeană a autonomiei locale (ETS nr. 122, „Carta”) și a ratificat-o la 2 octombrie 1997 fără nici o rezervă. Carta a intrat în vigoare în ceea ce privește Republica Moldova la 1 februarie 1998;
- Republica Moldova nu a semnat Protocolul adițional la Carta europeană a autonomiei locale privind dreptul de a participa la afacerile unei autorități locale (CETS No. 207);
- Biroul a delegat-o pe Gunn-Marit Helgesen (Norvegia, R, PPE / CCE), președintă a Camerei Regiunilor a Congresului, să călătorească la Chișinău pentru a-l vizita pe Dorin Chirtoacă, primarul Chișinăului și vicepreședintele Camerei Regiunilor, pentru a clarifica condițiile legate de suspendarea acestuia și pentru a pregăti și a prezenta Congresului un raport asupra acestui caz.
- raportarea a călătorit la Chișinău la 30 august 2017, unde s-a întâlnit cu domnul Chirtoacă, primarul capitalei, procurorul-șef al Centrului Național Anticorupție, reprezentanții Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Ministrul Justiției. Programul detaliat al vizitei este anexat la acest raport;
- delegația dorește să mulțumească Reprezentanței Permanente a Republicii Moldova la Consiliul Europei pentru asistența acordată pentru organizarea acestei vizite și persoanelor cu care s-a întâlnit pentru discuțiile deschise și constructive.

2. Congresul își exprimă îngrijorarea cu privire la:

- nerespectarea prevederilor art. 8.3 din Cartă, în măsura în care primarul ales al capitalei Republicii Moldova a fost suspendat de către o autoritate judiciară, iar procurorul anticorupție a apelat la consiliul municipal din proprie inițiativă pentru a-i cere să se adreseze instanței să înceapă procedurile de suspendare a primarului, ceea ce reprezintă ingerințe și riscuri de politizare a sistemului judiciar, în absența dispozițiilor care reglementează procedura specifică de suspendare a unui reprezentant ales local;

- nerespectarea articolului 3.2 al Cartei în măsura în care primarul Chișinăului a fost înlocuit de un individ neales, de un funcționar al administrației locale, care a servit succesiv ca viceprimar interimar și apoi ca primar în exercițiu;

- nerespectarea prevederilor art. 7.1 din Carta, în măsura în care se organizează un referendum local pentru a reduce mandatul primarului, în ciuda faptului că Constituția Republicii Moldova și Legea privind condițiile funcției aleșilor locali interzic orice mandat obligatoriu

3. Congresul reamintește că statele membre ale Consiliului Europei care au semnat și au ratificat Carta s-au angajat să respecte prevederile sale

4. În plus, reamintește că „democrația locală” reprezintă o valoare comună pe întreg continentul și, astfel, o parte constitutivă a democrației europene. Aceasta înseamnă că reprezentanții aleși locali trebuie să-și poată exercita funcțiile în mod liber, de fapt și de drept, în același mod în care reprezentanții aleși la nivel național trebuie să-și poată exercita funcțiile în orice stat democratic.

5. Subliniază că principiul general al autonomiei locale implică descentralizarea responsabilităților publice și supravegherea rezonabilă din partea autorităților naționale și că principiul proporționalității, astfel cum este definit în Cartă, impune autorităților naționale și reprezentanților lor să utilizeze metode care incalcă cât mai puțin posibil guvernarea locală atunci când își exercită funcțiile.

6. Având în vedere cele de mai sus, Congresul:

- se angajează să monitorizeze îndeaproape situația domnului Dorin Chirtoacă, primar al Chișinăului și vicepreședinte al Congresului, prin organizarea unei misiuni de informare, inclusiv a mai multor vizite, dacă este necesar, în vederea actualizării informațiilor privind situația sa și a situației capitalei Chișinău, ceea ce va duce la o recomandare adresată autorităților naționale din Moldova;
- informează Comisia pentru Democrație prin Lege a Consiliului Europei („Comisia de la Veneția”) cu prezentul raport și, în special, solicită avizul său privind constituționalitatea referendumului local, menit să reducă mandatul primarului capitalei;
- solicită comisiei de monitorizare să țină seama de acest raport în cadrul exercițiului de monitorizare a situației democrației locale și regionale din Republica Moldova, planificat pentru 2018, în special în lumina plângerii transmise între timp de CALM, care denunță presiunea exercitată asupra aleșilor locali prin proceduri judiciare recurente împotriva lor.

PROIECTUL MEMORANDUMULUI EXPLICATIV

CONTEXT

1. La 30 august 2017, o delegație a Congresului autorităților locale și regionale a Consiliului Europei a efectuat o vizită de anchetă în Republica Moldova condusă de Gunn Marit Helgesen, președintele Camerei

Regiunilor (Norvegia, R, EPP / CCE) și vicepreședinte al Congresului, însoțit de Jean-Philippe Bozouls, directorul Congresului.

Contextul și temeiurile acestei vizite pot fi rezumate după cum urmează:

CONCLUZII GENERALE

2. Faptele și situația raportate delegației ridică în mod clar probleme care intră în domeniul obiectiv al Cartei, în special articolele 3.2, 7.1 și 8.3 din aceasta.

3. Se poate observa că există o disproporție între acuzațiile împotriva primarului municipiului Chișinău și măsurile luate pentru a-l suspenda din funcție și a-l pune în arest la domiciliu, lăsând astfel capitala fără un executiv ales prin vot universal direct; pe baza afirmațiilor care nu au fost încă susținute de dovezi.

4. În plus, primarul a fost suspendat fără o procedură specifică în acest sens în temeiul dreptului intern. Raportorul subliniază în continuare că faptul că procurorul șef a adresat Consiliului Municipal Chișinău întrebarea dacă dorește să inițieze o procedură judiciară de suspendare a primarului, în absența oricărei baze legale pentru punerea în aplicare a unor astfel de proceduri, constituie o intervenție suplimentară din partea unei autorități judiciare, care ar putea duce la politizarea acestei autorități (articolul 8.3).

5. Înființarea unei administrații interimare pentru capitală în persoana unui funcționar neales (care era deja în funcția de viceprimar interimar) este, de asemenea, problematică în ceea ce privește aplicarea articolului 3 alineatul (2) din Cartă, în afară de faptul că această persoană este implicată în aceeași procedură penală ca și primarul.

6. Decizia de a organiza un referendum de rechemare la 19 noiembrie 2017, deși Constituția Republicii Moldova și Legea privind condițiile de funcționare a aleșilor locali interzice orice mandat obligatoriu, este, de asemenea, problematică în ceea ce privește articolul 7.1 din Carta.

7. În cele din urmă, faptele raportate delegației de către un grup de primari care fac obiectul unor proceduri judiciare, uneori cu acoperire mediatică, dau măturie pentru o anumită tensiune în relațiile dintre nivelurile locale și naționale și pentru presiunile exercitate asupra aleșilor locali din Moldova care le împiedică să-și exercite funcțiile în mod liber. În acest caz, se poate concluziona încă o dată că această situație nu este conformă cu articolul 7.1.

8. Raportorul consideră că punctele de mai sus ridică întrebări cu privire la aplicarea Cartei, astfel cum a fost ratificată de Republica Moldova.

9. Solicită Biroului să adopte prezentul raport și să aprobe proiectul de rezoluție și să îl prezinte spre adoptare la cea de-a 33-a sesiune a Congresului din 18-20 octombrie 2017.

10. De asemenea, solicită ca, odată adoptat, prezentul raport și rezoluția să fie transmise spre informare Comitetului de Monitorizare, astfel încât acesta din urmă să le poată lua în considerare la monitorizarea aplicării Cartei în Republica Moldova.

**5 octombrie 2017,
Raportor - Gunn Marit Helgesen, Norvegia**

Viorel FURDUI: „Congresul Autorităților Locale și Regionale al CoE va monitoriza cu mai multă atenție starea de lucruri din Republica Moldova”

Suspendarea și arestarea unui primar în lipsa unei hotărâri judecătorești este o un abuz grav și reprezintă o încălcare a unui drept fundamental. Aceasta este una dintre constatările autorilor Rezoluției Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, în care a fost examinată situația primarului suspendat al Chișinăului, Dorin Chirtoacă, dar și altor aleși locali supuși intimidărilor. Congresul se declară preocupat de nerespectarea mai multor articole din Carta Europeană a autoguvernării locale. În context, Congresul Autorităților Locale și Regionale a constatat dreapaje importante de la spiritul și prevederilor Cartei Europene a Autonomiei Locale, a decis monitorizarea mai atentă a situației din Republica Moldova și a cerut Comisiei de la Veneția să își exprime punctul de vedere cu privire la compatibilitatea cu principiile constituționale și generale ale dreptului a situației primarului Dorin Chirtoacă. Afirmatia a fost făcută de către directorul executiv al CALM, Viorel Furdui, în cadrul emisiunii Puncte de Reflecție, la Vocea Basarabiei.

„Cum se întâmplă că pe de o parte, Guvernul, în frunte cu prim-ministrul, depune efort enorm în privința restabilirii imaginii și credibilității țării în raport cu partenerii strategici ai Republicii Moldova, iar pe de altă parte, pe intern, anumite instituții/structuri/persoane acționează în contradicție cu acest efort și admit derapaje serioase de la standardele europene în domeniul democrației și statului de drept?”

Potrivit lui Viorel Furdui, Congresul va monitoriza foarte atent desfășurarea evenimentelor, atât în cazul lui Dorin Chirtoacă, dar și a altor aleși locali, inclusiv prin vizite de documentare sistematice din

partea reprezentanților Consiliului Europei la Chișinău. De asemenea, la începutul anului viitor, o delegație oficială a Congresului va întreprinde o vizită amplă în Republica Moldova și va realiza un raport complex de monitorizare privind starea de lucruri în domeniul administrației publice locale, democrației locale, descentralizării, consolidării autonomiei locale, dar și implementării angajamente asumate pe parcursul anilor de către Republicii Moldova față de Consiliul Europei.

Directorul executiv al CALM, Viorel Furdui a mai afirmat că starea lucrurilor devine din ce în ce mai alarmantă și incertă.

„În 2016 a existat o bună comunicare între autoritățile statului și CALM. Am înregistrat niște progrese importante. Foaia de Parcurs a fost semnată de către Consiliul Europei, Guvern și CALM și așa apăreau multe perspective. Astfel, la momentul respectiv, guvernarea a transmis semnale că a înțeles rolul administrației publice locale, dar și necesitatea implementării reale a unor reforme menite să consolideze autonomia locală. Au fost realizări importante și mergeam în direcția corectă. Anul acesta lucrurile s-au schimbat și nu în bine. **S-a făcut un pas mare în urmă, care riscă să demoleze toate realizările de până acum. Avem impresia că toate angajamentele asumate de guvernare în domeniul descentralizării au fost uitate și se acumulează restanțe majore. Iar ceea ce se întâmplă în momentul de față este o enigmă totală: de parcă au fost schimbați în totalitate oamenii care se ocupau de domeniul dat și metodele folosite.** În rezultat: cu regret, constatăm că reformele în domeniul descentralizării au ajuns în impas, iar pe domeniul presiunilor asupra aleșilor locali, cazul Republicii Moldova a revenit pe agenda instituțiilor Consiliului Europei într-un context extrem de negativ. Credem că factorii de decizie trebuie să analizeze profund ceea ce se întâmplă, să se întrebe cum și de ce s-a ajuns până aici. De ce de la o țară cu progrese importante, am ajuns să fim puși în rând cu țările cu derapaje importante de la valorile și principiile Consiliului Europei în domeniul democrației locale. Cum se întâmplă că, pe de o parte, Guvernul, în frunte cu prim-ministrul, depune efort enorm în privința restabilirii imaginii și credibilității țării în raport cu partenerii strategici ai Republicii Moldova, iar pe de altă parte, pe intern, anumite instituții/structuri/persoane acționează în contradicție cu acest efort și admit derapaje serioase de la standardele europene în domeniul democrației și statului de drept. Aceasta este important, mai ales în contextul vizitei de monitorizare extrem de importantă anunțate din partea Consiliului Europei și elaborării în anul următor a unui raport de țară complex asupra situația democrației locale și modului de implementare a angajamentelor Republicii Moldova. Lucrurile mai pot fi îndreptate, însă pentru aceasta este necesar de a restabili dialogul între toți actorii interesați pentru a găsi soluții potrivite.”

Viorel Furdui a mai spus că după raportul adoptat de Congresul Autorităților Locale și Regionale, cazul primarului mun. Chișinău și alte cazuri similare vor fi urmărite cu o mai mare atenție din partea Consiliului Europei, constituind un subiect permanent pe ordinea de zi a acestei instituții. De asemenea, acest subiect va constitui un subiect și capitol separat în raportul general pe țară care va fi aprobat în anul următor.

DELEGAȚIA CONSILIULUI EUROPEI,

”DIALOGUL APC-APL CONSECVENT, IAR VOINȚĂ REALĂ

Înainte de a prezenta raportul privind situația din Republica Moldova, o delegație CoE a efectuat o vizită specială de documentare la Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM). Aspectele discutate au vizat arestul primarului municipiului Chișinău, Dorin Chirtoacă, dar și a altor primari; situația reală a democrației locale în Republica Moldova; presiunile și campania de denigrare la adresa CALM.

existat progres în ceea ce privește conclucrarea cu guvernarea. Pentru noi este de neînțeles cum un ales local poate fi suspendat din funcție fără să existe o decizie judecătorească definitivă! Așa ceva este inacceptabil într-un stat democratic și de drept!”

Președintele CALM, Tatiana Badan, a salutat intenția delegației și a specificat că imaginea CALM, credibilitatea sa, dar și creșterea constantă a numărului de membri se datorează anume faptului că organizația nu este afiliată politic. „Dori-

”SPERĂM ÎNTR-O EVOLUȚIE POZITIVĂ A LUCRURILOR! AVEȚI PRIMARI CURAJOȘI CARE AR TREBUI SĂ PRIMEASCĂ DE LA PREȘEDINTELE ȚĂRII SCRISORI DE MULȚUMIRE!”

Delegații europeni au menționat că, având în vedere că Dorin Chirtoacă este vicepreședintele Camerei Regiunilor, Comitetul de monitorizare a decis să trimită o delegație la Chișinău. Scopul delegației este de a manifesta solidaritate și sprijin în situația în care a fost suspendat din funcție înainte de a fi condamnat, iar puterea lui de apărare este slabă. Totodată, experții europeni au reiterat faptul că primarul de Chișinău se consideră o victimă a răfuieților politice, iar, ținând cont de imaginea și credibilitatea CALM, au decis să se informeze din prima sursă și cât mai pregnant despre situația în cauză, dar și despre nivelul implementării reformelor în sprijinul APL.

Președintele delegației, Gunn Marit HELGESEN și-a exprimat regretul și îngrijorarea profundă privind deteriorarea situației democrației locale din Moldova: „Acest regres intervine după o perioadă în care a

nta noastră este ca Consiliul Europei să ne sprijine în acest proces de reforme în RM. Calea noastră este să aderăm la acest spațiu european, să avem o democrație locală cu drepturi și să avem posibilitatea să asigurăm cât mai multe servicii la nivel local și municipal. Până în 2016, inclusiv, am avut o bună comunicare cu guvernul și, în consecință, am avut și realizări tangibile. Am semnat împreună Foaia de parcurs, am reușit să obținem îmbunătățirea a numeroase acte normative: accesul APL la Curtea Constituțională, sprijin financiar direct pentru fiecare localitate de la Fondul Rutier, legea schimbării destinației terenurilor, astfel că resursele colectate intră direct în bugetul local; ș.a. Începând cu 2017 s-a creat un blocaj în comunicare, au început arestările unor primari, presiuni asupra primarilor, urmând o campanie de denigrare a asociației noastre. La sediul CALM

ÎNGIJORATĂ DE ÎNRĂUȚĂȚIREA SITUAȚIEI ALEȘILOR LOCALI DIN MOLDOVA:

TREBUIE SĂ DEVINĂ UNUL INSTITUȚIONALIZAT, PERMANENT, AUTORITĂȚILE CENTRALE E NEVOIE SĂ DEMONSTREZE ȘI CONSECVENȚĂ PE SEGMENTUL DESCENTRALIZĂRII!

s-au prezentat primari care au afirmat că li s-au dat indicația să nu mai participe la ședințele CALM și chiar să părăsească organizația. În loc să fim invitați la masa de tratative și negocieri ca să clarificăm situația în care se află APL, despre presiunile și arestările exercitate asupra aleșilor locali, propunerile și avizele noastre nu sunt luate în considerare, iar prin intermediul unei părți a mass-media a fost lansată o campanie de denigrare a asociației noastre. Suntem foarte îngrijorați de situația în care ne aflăm, după toate aceste arestări, primarii trăiesc într-o atmosferă de frică, de aceea solicităm sprijinul Conciliului Europei în a relua comunicarea cu Guvernul, pentru că noi nu suntem oponenții Guvernului. Dimpotrivă, noi ne dorim să restabilim acea conlucrare și colaborare de până acum! Totodată, suntem îngrijorați de situația tuturor primarilor, și în special de cea a dlui Chirtoacă, care nu este doar primarul mun. Chișinăului, dar ocupă și funcția de vicepreședinte în cadrul CALM. Motivele invocate primarului de Chișinău fiind cel puțin foarte stranii și discutabile, iar acțiunile reprezentanților justiției în acest caz trezesc foarte mari întrebări. Mai ales dacă le raportăm la alte cazuri. Dacă unui primar în poziția dlui Chirtoacă i s-a întâmplat acest lucru, ceilalți primari se întrebă ce li se poate întâmpla lor, fiind mai „mici”? Oamii pus și simplu în urma unor astfel de cazuri, nu mai cred nici într-o justiție. Sunt mulți primari care au deschise dosare penale care sunt trăgănate în mod expres, ca să-i țină pe primari sub control Acest instrument fiind utilizat pe larg în Moldova de mulți ani pentru ai pedepsi pe cei incomozi!”

În context, primarul de Rîșcani, Victor Bogatic, a povestit experiența sa: „Am fost arestat și reținut în arest pentru 3 zile și apoi m-au pus sub arest la domiciliu 30 de zile. Acum sunt „provizoriu” liber. M-au acuzat

arestarea pe canalele de televiziune centrale. Iar când ești scos de sub acuzații din lipsă de dovezi, nici măcar nu se scuză. Eu sunt la al doilea mandat. În timpul primului mandat mi s-au intentat 5 dosare penale, iar în al doilea 8 dosare penale.”

Gheorghe Răileanu, primarul de Cimișlia, a specificat: „Sunt primar din 2007 și în primul mandat am avut 5 dosare penale. Am înțeles că planul a fost nu să mă judece efectiv, ci doar să mă suspende din funcție ca să pună pe altcineva în funcția de primar. Nu au reușit pentru că viceprimarul mi-a fost loial. Au încercat să-l înlăture și pe el, dar nu au reușit pentru că s-a schimbat puterea. Acum în RM 80-90 la sută din primăriile unde se efectuează un control financiar se termină cu dosar penal. Primarii sunt arestați, sunt obligați să cheltuiască mulți bani cu avocații, iar funcționarii din primărie sunt hărțuiți și majoritatea dosarelor sunt închise din lipsă de dovezi. Luna aceasta au închis un dosar penal pe numele meu, deschis înainte de alegerile din 2015. Anul acesta mi-au deschis un dosar penal în legătură cu asfaltarea unei străzi. Imediat după deschiderea dosarului am anunțat la televiziune că am fost arestat, împreună cu alți funcționari din primărie. Ieri mi s-au adus la cunoștință acuzațiile și m-au dat 24 de ore pentru a con-

au fost de falsificare de documente. Nicio acuzație nu s-au adevărat. Impresia este că procuratura și serviciile anticorupție nu sunt deloc reformate și servesc în continuare ca instrument de represiune și nu întotdeauna de către guvern, ci și de mediul criminal care vrea să obțină facilități sau beneficii pentru activitățile lui. În ceea ce privește ultimul dosar care mi s-a intentat bănuiesc că este compania LUKOIL care l-a comandat, care are în centrul orașului o benzinărie fără autorizație de construcție. Mi s-a transmis de la Centrul de Combatere a Corupției că dacă semnez autorizația de construcție a benzinăriei Lukoil atunci mi se va închide dosarul penal.”

Primarii au menționat că, în lipsa unui sistem funcțional de consultări între APC și APL apar multe probleme și neînțelegeri nejustificate. Potrivit edililor, e nevoie de reabilitarea lucrului Comisieiparitare, iar problema cu dosarele penale este fara îndoiala una de sistem, pentru că este imposibil ca într-o țară unde populația are cea mai mare încredere în aleșii săi, peste 50 la sută din aceștia să fie cu dosare penale și criminali. Deci, este ceva în neregulă cu articolele din Codul Penal care pedepsește abuzul de putere, excesul de putere și neglijența în serviciu. Dar mai degrabă există mari probleme cu modul cum aceste norme legale sunt interpretate și folosite de către organele judiciare. Mai ales atunci când există rea credință, implicarea politicului și indicații. Aceste acuzații pot fi folosite oricând și oriunde, în privința oricărei persoane din cadrul administrației locale sau chiar celei centrale.

Constantin Cojocar, primarul de Edineț, a menționat că situația privind arestul mai multor primari este una sistemică, care nu a apărut de astăzi, iar problemele ar putea fi rezolvate printr-o abordare legislativă coerentă, dar și o schimbare de comportament: „Aceste probleme sunt sistematice, iar aceste tactici, nicidecum noi, au fost folosite de toate guvernările anterioare. Pare ciudată situația în care un primar condamnat conduce în continuare, iar altul care nu a primit o sentință este eliberat din serviciu, suspendat din funcție, îndepărtat de la

câma localității. E nevoie de limitarea imixtiunii politicului. Totodată, pentru o descentralizare palpabilă trebuie ca să existe o comunicare bună între Guvern și APL, pentru ca în final legile bune adoptate să fie implementate. Există reștanțe serioase în domeniul descentralizării, iar următoarele acțiuni ale CALM trebuie să țintească: 1. o formulă de dialog constant, cu un program bine definit; 2. E nevoie să fim mai toleranți în relațiile unii pe alții, iar puterea centrală și locală să aibă un mesaj coerent, argumentat, să nu ne plasăm pe baricade diferite; 3. Să facem tot posibilul ca CALM să devină o organizație lucrativă, din ce în ce mai utilă membrilor săi.”

Directorul executiv CALM, Viorel Furdui, a amintit că anul precedent autoritățile centrale au devenit mai receptive în procesul de conlucrare cu APL, fiind vorba în special de instituțiile guvernamentale ale statului, cum ar fi Cancelaria de Stat sau Ministerul Finanțelor. Totuși, comuni-

dui, rezultatele obținute în 2016 sunt o dovadă bună dar pe departe suficiente, existând încă reștanțe importante la capitolul implementarea reformelor și angajamentelor asumate de către Republica Moldova în domeniul consolidării democrației/autonomie locale și descentralizării: „Printre domeniile principale reștanțiere prevăzute inclusiv de Foaia de Parcurș numărându-se: implementarea efectivă a strategiei descentralizării și planului său de acțiuni, descentralizarea financiară și consolidarea bazei fiscale locale, controlul administrativ și politic excesiv asupra APL, consolidarea dialogului instituțional între APL și APC, sistemul de remunerare și protecție socială în APL etc. Toate aceste domenii sunt în vizorul CALM, în regim de prioritate, suntem gata să discutăm.”

În finalul discuției, președintele delegației CoE a menționat: „Noi nu suntem o instanță judiciară, însă cu siguranță le vom aminti reprezentanților puterii de foaia de parcurs, despre

procesul de descentralizare a puterii, despre situația primarilor. Le vom reaminti că o atare organizație cum este CALM e un instrument foarte util pentru dezvoltarea țării. Sperăm într-o evoluție mai pozitivă a lucrurilor. Aveți primari curajoși care ar trebui să primească de la președintele țării scrisori de mulțumire. Sugestia, sfatul pentru toți primarii este să se întrunească în cadrul CALM pentru că împreună sunteți mai puternici și noi. Consiliul Europei vă va susține, vom vedea cum putem să vă ajutăm în continuare!”

Directorul Congresului Autorităților Locale și regionale a Consiliului Europei, Jan Philippe, a informat CALM că, la ședința Biroului CALRCE, se va dezbate situația primarilor mun. Chișinău și a democrației locale din Republica Moldova, fiind propuse măsuri pentru a fi aprobate în cadrul Sesiunii a 33 a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei. Totodată, în următoarea perioadă de timp, se preconizează organizarea unei vizite de postmonitorizare în Republica Moldova în scopul evaluării mai complexe a situației democrației locale, stadiul implementării Foii de parcurs și reformelor în domeniul descentralizării.

de acte de corupție, dar nu au putut găsi dovezi și au fost nevoiți să mă elibereze. Dar nu e vorba atât de acuzații, cât de modalitatea de arestare: apar la poarta oameni mascați, înarmați cu pistoale-automate, însoțiți de reprezentanți ai mass media, te încâtușează, după care mai difuzează

testa acuzațiile. În urma studierii dosarului am constatat că la baza lui stă o scrisoare a Serviciului de Informații și Securitate precum că s-a încercat deturarea a sumei de 1.200.000 de lei de la construcția drumului național. Am avut niște erori în procesul de executare a lucrărilor și ulterior acuzațiile

Viorel Furdui: „Cum de se întâmplă că aceia cotați cu cea mai mare încredere de către cetățeni să fie indirect considerați criminali?”

O delegație a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European aflată recent la Chișinău într-o vizită de documentare s-a arătat îngrijorată de cazul primarului suspendat al Chișinăului, Dorin Chirtoacă și, în general, de situației autorităților locale din Moldova. Delegația, în frunte cu președintele Camerei Regiunilor Gunn Marit Helgesen, s-ar fi întâlnit cu primarul Dorin Chirtoacă suspendat din funcție și cercetat în două dosare penale, precum și cu procurorul Viorel Morari și ministrul Justiției Vladimir Cebotari. Concluziile oficialilor europeni se vor conține într-un raport și o rezoluție despre Moldova care ar urma să fie aprobate la sesiunea din octombrie a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European. Despre cazul Chirtoacă și despre situația aleșilor locali care pare să se fi înrăutățit, cel puțin așa remarcă Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) discutăm cu Viorel Furdui directorul executiv al CALM.

Europa Liberă: Așadar, o delegație a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European aflată recent la Chișinău într-o vizită de documentare s-a arătat îngrijorată de cazul primarului suspendat Dorin Chirtoacă cercetat penal în două dosare. Ați avut și Dvs. întrevvedere cu această delegația care în octombrie urmează să adopte un raport despre Moldova. Domnule Furdui care ar fi principalele concluzii după discuțiile pe care le-ați avut cu oficialii europeni?

Viorel Furdui: „Într-adevăr Moldova a fost vizitată de o delegație a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European în fruntea delegației s-a aflat vicepreședintele acestei organizații și președintele Camerei Regiunilor - Gunn Marit Helgesen asistată de directorul Congresului - Jean-Philippe Bozouls. Tema centrală a discuțiilor a fost, cu siguranță, statutul aleșilor locali, situația primarului municipiului Chișinău Dorin Chirtoacă, dar și, în general, situația care s-a creat în domeniul democrației locale în Republica Moldova în ultima perioadă de timp. Și asta pentru că acest domeniu, această temă are conexiuni cu justiția și libertatea presei – domenii problematice în Republica Moldova aflate

permanent în vizorul Consiliului European. Această instituție europeană este una din cele mai vizate în ce privește monitorizarea situației în domeniul democrației locale. Principalele concluzii în rezultatul acestor discuții sunt că reprezentanții Consiliului European sunt foarte mult îngrijorați de faptul că situația aleșilor locali în Republica Moldova se înrăutățește față de anul 2016 când s-au atestat anumite progrese în ce privește democrația locală, a fost un anumit dialog între puterea centrală și cea locală, au fost progrese inclusiv pe partea de descentralizare financiară. În 2017, însă, după toate aceste evenimente legate de arestări, dosare penale în privința unor primari, atacuri și la adresa organizației noastre, a CALM-ului, situația s-a înrăutățit. E nevoie de a fi întreprinse mai multe măsuri. Oficialii europeni au fost mirați, în special de cazul lui Dorin Chirtoacă, de faptul că poate fi suspendat din funcție un primar ales direct în lipsa unei decizii definite a judecării. Au fost mirați de felul în care sunt tratați aleșii locali atunci când organele de anchetă întreprind anumite măsuri. E vorba în special de cazul primarului de Basarabasca. S-au mirat de ce a fost nevoie de zeci de mascați pentru aducerea primarului în fața organelor de anchetă în situația în care primarul a cooperat cu ancheta. Aceste lucruri sunt de neexplicat. Plus la asta, au fost mirați de tratamentul diferit care li se aplică unor aleși locali în raport cu alții. Unii, chiar dacă au condamnare, sunt lăsați în libertate...”

Europa Liberă: Vă referiți la primarul de Orhei, Ilan Shor.

Viorel Furdui: „Inclusiv la el, dar cazuri sunt mai multe, doar că nu sunt publice. În alte cazuri, cum ar fi cel al primarului Dorin Chirtoacă, se cere suspendarea după doar câteva luni de anchetă, când dosarul a ajuns în judecată și nici nu e nevoie de suspendare sau de aplicarea unor măsuri preventive cum este arestul la domiciliu. Delegația europeană s-a mirat mult și de motivele pentru care sunt intentate dosarele și reținuți primarii. Motivele sunt, cel puțin, discutabile. De exemplu, al doilea dosar pe numele primarului municipiului Chișinău este absolut de neînțeles modul cum este interpretată situația. Știm foarte bine că acordarea de spații locative reprezentanților organelor procuraturii, judecătorilor, poliției etc. nu este de competența administrației publice locale. În mod normal urma ca statul, guvernul să ofere din bugetul de stat mijloace necesare pentru ca autoritățile locale să poată exercita această competență.”

„Colegii de la Consiliul European au atras și ei atenția că este o situație absolut nenormală atunci când mai mult de 60-70% de primari au sau au avut dosare penale intentate. Este o situație deloc bună, deoarece știm că primarii și autoritățile locale beneficiază de cea mai mare încredere în rândul populației, după biserică!”

Europa Liberă: Domnule Furdui, Dvs. prin ceea ce spuneți sugerați că arestările și intimidările mai multor primari au un substrat politic?

Viorel Furdui: „Vreau să atrag atenția și la ceea ce au spus colegii primari atunci când s-au întâlnit cu delegația Consiliului European. Ei au spus că în Republica Moldova orice partid care a deținut puterea s-a folosit întotdeauna de acest instrument și mecanism de presiune asupra primarilor în diferite scopuri. Ele pot fi politice, dar și alte scopuri, anume să-i facă pe unii să tacă, pe alții să-i pedepsească oarecum pentru opinii diferite etc. Am constatat că este o problemă de sistem. Colegii de la Consiliul European au atras și ei atenția că este o situație absolut nenormală atunci când mai mult de 60-70% de primari au sau au avut dosare penale intentate. Este o situație deloc bună deoarece știm că primarii și autoritățile locale beneficiază de cea mai mare încredere în rândul populației, după biserică. Prin urmare, ne întrebăm cum de se întâmplă așa ca cei care sunt cotați cu cea mai mare încredere de către cetățeni să fie indirect considerați criminali.

au avut și au în prezent un impact destul de important pentru comunitățile locale și pentru Republica Moldova, în general. De exemplu, descentralizarea fondului rutier – mai mult de jumătate din sursele financiare din acest fond se duc direct spre fiecare comunitate locală pe principii foarte clare și obiective. Această măsură deja produce efecte. Sunt și multe alte exemple. Iată însă a venit acest an 2017 și au intervenit probabil anumite schimbări în abordare. Au început aceste presiuni de neînțeles asupra autorităților locale, aceste arestări. CALM ca organizație neafiliată și independentă nu a avut decât să aibă o reacție corespunzătoare. Ne-am opus acestor acțiuni și nu în direcția de a împiedica justiția să-și facă treaba, ci față de atitudinea și abordarea care a avut loc față de aceste persoane.”

Europa Liberă: Și a fost „taxată” inclusiv organizația Dvs. Am asistat în ultima vreme la diferite pretinse atacuri la adresa CALM. Această schimbare de atitudine a guvernării ar avea legătură, domnule Furdui, cu trecerea la sistemul electoral mixt? La scrutinul din 2018 jumătate dintre deputați ar urma să fie aleși în circumscripții uninominale și atunci rolul primarilor pare a fi mai mare.

Viorel Furdui: „Știți mai mult ne adresează această întrebare. Multă lume leagă toate aceste schimbări cu trecerea la un alt sistem electoral. Nu putem exclude nimic în cazul dat. Ne este foarte greu să spunem cu certitudine care este motivul. Cred că sunt mai multe motive, inclusiv și acesta ar putea fi. Noi credem însă că este o abordare absolut greșită și total inacceptabilă deoarece după construcția sa și modul de funcționare CALM nu poate fi controlat de o forță sau alta. Persoanele care au o altă abordare în privința noastră, consultanții lor ar trebui pur și simplu să studieze mai profund această organizație și modul în care ea funcționează. Orice implicare a politicului, orice încercare a unei părți de a deține controlul asupra acestei organizații prin esență duce la destrămarea, la distrugerea acestei organizații, dar consecințele sunt mult mai grave anume pentru cei care atacă deoarece noi deja vedem un impact negativ pe plan extern. Noi dimpotrivă am așteptat să continuăm discuțiile pe marginea diferitor inițiative și restanțe care există în domeniul democrației locale, însă în schimb am primit atacuri și la persoană, și în adresa organizației ceea ce este absolut contraproductiv.”

Sursa: Europa Liberă

ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ: ÎN TRE STATUL DE DREPT ȘI PRESIUNILE POLITICE!

„...Cred că una din cele mai mari probleme la noi este că am încetat să mai discutăm unii cu alții, am încetat să dialogăm. Aproape nu mai comunicăm, nu discutăm. De aici pornesc mai multe neînțelegeri. Iar oamenii incompetenți în acest domeniu și așa-numiții sfătuitoari fac un joc foarte murdar și incorect. În consecință, pierdem cu toții... Guvernul își pierde din propria imagine, noi pierdem din reforme. Practic stăm pe loc și țara la fel, rămânem dezavantajați...”

Vă salut pe undele postului de radio Europa Liberă. Este emisiunea „Punct și de la capăt” și eu, Natalia Morari. Arestarea președintelui raionului Dubăsari, a domnului Policinschi, a provocat săptămâna aceasta discuții noi pe tema presiunilor exercitate asupra administrației publice locale. Care este astăzi temperatura medie a dispoziției instituțiilor publice locale? Despre aceasta vom vorbi astăzi cu oaspeții mei din studio. Îi salut în studioul nostru pe Viorel Furdui, liderul Congresului Autorităților Locale din Moldova. Bună ziua, bine ați venit la Europa Liberă.

Europa Liberă: Bineînțeles, emisiunea de astăzi nu apare pur și simplu. Ea vine în urma reținerii domnului Policinschi, președinte al raionului Dubăsari, reținere care a avut loc recent, acesta fiind învinuit de corupție. Probabil, ați văzut deja, de ce el este învinuit: și anume de faptul că timp de câțiva ani a alocat 83 de mii de lei pentru că trimita angajații în deplasări de serviciu sau că și-a ridicat salariul de 1230 de lei și de mai multe altele. Ce înseamnă aceasta, domnule Furdui? Este aceasta într-adevăr lupta cu corupția la nivel local sau totuși un act de presiune asupra autorităților locale despre care săptămâna aceasta deja au anunțat mai mulți experți?

Viorel Furdui: „Mai întâi, trebuie să subliniem faptul că el nu este învinuit de corupție, ci de abuz...”

Europa Liberă: ...De serviciu...

Viorel Furdui: „Este un moment important, deoarece ar fi nereserios să vorbim despre cele o mie de lei pe care cineva le interpretează și zece...”

Europa Liberă: Și totuși, Centrul Național Anticorupție consideră că nu există corupție mare sau mică. Corupția este corupție.

Viorel Furdui: „Da, însă atunci când este vorba despre o mie de lei, oamenii sunt reținuți pentru o anumită perioadă, iar atunci când este vorba despre miliarde, cineva merge liber și face politică. Mai întâi, ceea ce acum s-a întâmplat cu domnul Policinschi este, cred, un lanț de anumite evenimente. Și nu este deja prima dată. Și

acum putem să fim foarte siguri că ceva nu este interpretat corect în legislația noastră când este vorba despre asemenea abuzuri de serviciu. La noi cumva foarte ușor se evoluează activitatea anumitor aleși locali. Și la noi prea ușor, cred, se aplică măsuri excepționale foarte dure ca arestarea...”

Europa Liberă: Măsuri preventive.

Viorel Furdui: „...Reținere și așa mai departe. Mai ales în acest caz. Iar dacă vom analiza temeiurile de arestare, atunci într-adevăr aceasta ridică mari semne de întrebare. Cât de necesar și cât de real au fost aceste temeiuri...”

Europa Liberă: Iar interpretarea legislației despre care vorbiți se face de la caz la caz în funcție de afilierea politică a primarului, a consilierului local sau a președintelui de raion?

Viorel Furdui: „În primul rând, aș vrea să remarc faptul că temeiurile care se utilizează de obicei sunt aici atât de vagi în interpretare și în definiție, că, de fapt, orice funcționar, atât la nivel local cât și la cel

central, poate fi învinuit de orice. Și atunci când noi vorbim despre contextul care există în Moldova, aș vrea să subliniez că asemenea cazuri apăreau și în alte perioade. Acel instrument care ar fi trebuit să servească drept probă a faptului că la noi funcționează justiția și se respectă drepturile umane... Deci, prin astfel de acțiuni ca în cazul domnului Policinschi sau în alte cazuri binecunoscute, în Basarabeasca...”

Europa Liberă: Primarul raionului Taraclia...

Viorel Furdui: „...Taraclia și în mai multe alte cazuri despre care nu se știe. Ele într-adevăr permit să punem întrebarea: cât de obiective sunt în acest caz instituțiile de drept?”

Europa Liberă: Cu alte cuvinte: să fie om, iar articolul se va găsi. Și fiecare poate fi suspectat de ceva.

Viorel Furdui: „Absolut. Aș vrea să zic că, din păcate, constatarea noastră este că aceste metode, aceste instituții de drept, dintotdeauna s-au folosit în Moldova ca un instrument de exercitare a presiunii. Însă, în ultimul timp, se simte foarte-foarte clar, că este urmărită o anumită direcție”.

Europa Liberă: Am urmărit atent conferința de presă în care au participat consilierii raionului Dubăsari și fără a fi un mare expert în administrația publică locală m-a surprins gândul că orice primar, orice consilier sau un președinte de raion după această conferință de presă cel mai probabil va cădea pe gânduri: Doamne, următorul pot fi chiar eu. Pentru că, dacă vom asculta ceea ce spuneau consilierii, ei au respins un șir de acuzații a Centrului Național Anticorupție. De exemplu, acel fapt că timp de câțiva ani domnul Policinschi trimitea în deplasări peste hotare subalternii săi fără aprobarea Consiliului. Ei afirmă că în 2013 Consiliul a votat să-l împuternicească pe domnul Policinschi să trimită legal pe subalternii săi în deplasările de serviciu peste hotarele țării. Domnule Guțan, presupun că fiecare primar sau președinte de raion semnează în fiecare zi câteva zeci de astfel de documente, poate mai mult. Și fiecare va putea fi reținut. Există acest sentiment de presi-

une psihologice, când tot mai des apar istorii despre nu atât cum cineva a fost prins în flagrant delict, deoarece avea în birou o valiză cu 50 de mii de euro, dar pentru că undeva și cândva nu a semnat cum trebuie, iar apoi, când te uiți, este vorba de 1200 de lei. Și de fapt, nu este corect să spunem că acest lucru nu este serios. Însă astfel doar poți interpreta orice în defavoarea omului. Apare frica?

Valentin Guțan: „Din păcate, trebuie să recunoaștem că o astfel de senzație există. De ce spun așa? Deoarece într-adevăr și ultimele evenimente, și felul în care legea este interpretată în funcție de persoana reținută sau în funcție de persoana care interpretează și cum o face. Pentru că, într-adevăr, atunci când punem semnăturile noastre pe oricare document, cel legat de finanțe sau poate fi un act administrativ sau încă ceva, în orice act pot fi găsite acele încurcături pentru care omul poate fi tras la răspundere. Din păcate, ceea ce ați spus acum, faptul că orice conducător al administrației publice locale

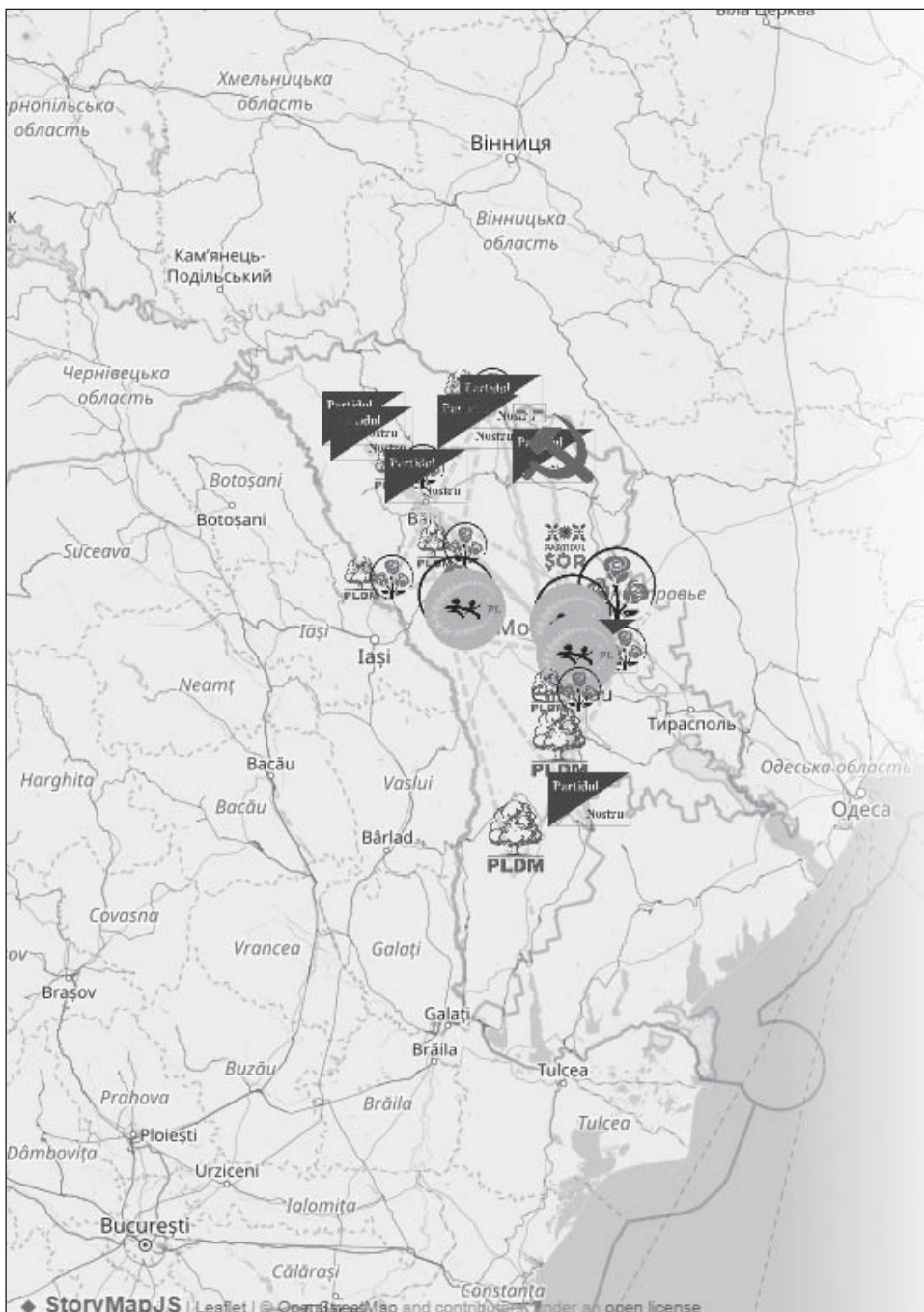
le poate fi învinuit, este călcâiul lui Ahile, dacă o putem numi astfel. Nu știu cât de mult aceasta vorbește despre responsabilitate, având în vedere legea, aceasta nu este simplu. Însă este foarte simplu să găsești o eroare în activitatea omului, în cazul acesta fiind un primar sau acesta poate fi președinte de raion și așa mai departe”.

Viorel Furdui: „Noi am studiat toate aceste motivări din punct de vedere juridic și primul temei pentru reținere înaintat domnului Policinschi, măsurile, reținerea și așa mai departe...”

Europa Liberă: Apropos, trebuie să menționăm că la momentul înregistrării acestei emisiuni încă nu este cunoscut ce fel de măsură preventivă îi va fi aplicată. Sperăm foarte mult că omul va rămâne în libertate.

Viorel Furdui: „Da, sperăm că judecătorii se vor clarifica în acest caz. Noi considerăm că toate nuanțele aici sunt foarte clare. Am constatat însă că un primar este învinuit de faptul că își exercită acele lucruri care legal se află în responsabilitatea lui. Mai mult, aș vrea să spun că șeful administrației locale, în cazul dat șeful administrației raionale, are dreptul să delegheze subalternii săi în anumite deplasări de serviciu. Acum acest lucru este recunoscut oficial. Recent chiar a fost publicată o modificare de lege, inclusiv la asistența CALM, în care, într-un sfârșit, foarte clar este stipulat că anume președintele și nu Consiliul, când este vorba de autonomie locală, are dreptul să o facă. Pentru că felul în care aceasta era interpretat înainte a fost absolut lipsit de logică și contrazice legislația”.

MOLDOVA PENALĂ. CIRCA 100 DE PRIMARI, MAJORITATEA DIN OPOZIȚIE, AU AJUNS ÎN ULTIMII 5 ANI ÎN VIZORUL ORGANELOR DE ANCHETĂ!

În cinci ani, din 2013 și până în 2017, procurorii au intentat cel puțin peste 100 de dosare penale în privința primarilor și președinților de raioane. Este un calcul elementar al reporterilor Centrului de Investigații Jurnalistice care au analizat informațiile din surse deschise și au discutat cu mai mulți edili. Cel mai des, în atenția instituțiilor de drept ajung aleși locali care reprezintă partidele de opoziție. Unii dintre ei susțin că au și câte opt doare penale deschise într-un singur mandat. De regulă, doar o mică parte din aceste dosare ajung în judecată, iar numărul primarilor condamnați penal pentru infracțiunile care le sunt incriminate este infim. În schimb, cel puțin în ultimii doi ani, mai mulți dintre primarii cu dosare penale au părăsit partidele din care făceau parte și s-au apropiat de Partidul Democrat.

Doar în perioada 2013 - 2014, Centrul Național Anticorupție (CNA) a administrat 51 de cauze penale care vizau primari din Republica Moldova. Cifrele și lista edililor ne-au fost oferite de CNA încă la începutul anului 2015, înainte de alegerile locale din acel an. Aproape jumătate dintre primarii cu dosare erau membri ai Partidului Liberal Democrat din Moldova (PLDM), iar un sfert aveau carnetele de membri ai Partidului Comuniștilor. În lista „penalilor” au ajuns doar cinci primari democrați, cu dosare deschise în 2013 - 2014. Am repetat solicitarea de informații în vara acestui an pentru a afla câți edili s-au ales cu dosare penale după ultimele alegeri locale, cele din 2015. De această dată, nici CNA, nici Procuratura Generală, nici Ministerul Afacerilor Interne nu au vrut să ne ofere date (detalii vedeți în caseta alăturată - n.r.).

Potrivit rapoartelor de activitate ale CNA, în 2015, au fost cercetați penal 12 primari, iar în 2016 - 15 primari și un președinte de raion. Informațiile culese de Centrul de Investigații Jurnalistice din presă, de pe site-urile CNA, cel al Procuraturii și din informațiile oferite de partidele politice, arată că, în acest an, s-au ales cu dosare penale cel puțin zece primari. În aproape 90 la sută din cazuri, aleșilor locali le este incriminat fie abuzul de serviciu, fie depășirea atribuțiilor de serviciu.

Dosare penale pentru primari PLDM și PN

Din cele aproape 30 de cazuri făcute publice de CNA și Procuratură din 2015 până prezent, pe care le-a identificat și analizat Centrul de Investigații Jurnalistice, în opt dosare penale au figurat actuali primari din partea PLDM, în altele zece - primari din partea Partidului Nostru (PN), iar în trei cazuri - primari liberali. În atenția procurorilor au ajuns și doi primari democrați, dar și un președinte de raion din partea Partidului Comuniștilor (PCRM). Nu am identificat niciun caz în care procurorii să pornească dosare penale pe numele primarilor socialiști.

Este curios că, după ce au fost vizitați de ofițerii și procurorii Anticorupție, opt dintre cei aproape 30 de primari cu dosare penale au părăsit formațiunile din care făceau parte și fie au aderat la Partidul Democrat, fie au devenit independenți și au stabilit o colaborare eficientă cu partidul de guvernare. Șase dintre cei opt primari transfugi au candidat la alegerile locale din partea PLDM (detalii în infograficul de mai jos - n.r.). După ce au schimbat formațiunea, cel puțin trei dintre ei au fost scoși de sub învinuire sau au câștigat procesele în judecată.

Potrivit declarațiilor mai multor primari cu dosare penale, contactați de reporterii Centrului de Investigații Jurnalistice, de regulă, cauzele penale sunt pornite în baza unor scrisori anonime sau a unor denunțuri care până la urmă nu sunt probate, iar după ce aleșii locali sunt purtați mai mulți ani pe drumuri, procurorii sunt nevoiți să claseze dosarele.

Peste o sută de primari din opoziție au aderat la PD în ultimii trei ani

Din iunie 2015 până în prezent, la Partidul Democrat au aderat cel puțin 104 primari care făceau parte din alte formațiuni politice sau erau independenți. Este vorba despre circa o pătrime din numărul total al

primarilor democrați din prezent. Acum PD are 396 de primării. Calculele au fost făcute în baza informațiilor de pe site-ul pdm.md (lista este însă neactualizată, iar numărul ar putea fi mai mare - n.r.) și a rezultatelor alegerilor locale din 2015. Cea mai gravă este situația din raionul Dondușeni, unde din totalul de 22 de primari, astăzi doar cinci nu sunt încă membri ai Partidului Democrat. După alegerile din 2015, PD obținuse în acest raion doar opt primării, alți nouă edili au aderat la partid ulterior, părăsind formațiunile din care făceau parte. În raionul Soroca, astăzi 62% din primării sunt ale democraților. La alegerile locale din 2015, PD s-a ales cu 11 primari în raion, alți 11 sunt transfugi veniți mai târziu. În Florești, PD deține astăzi cel puțin 20 din cele 40 de primării. La alegeri, doar 12 primari democrați au obținut fotolii în acest raion. În Briceni, democrații au 15 primării din 28. Șapte primari, în mare parte de la PLDM, au trecut la PD. Și la Ungheni opt foști liberal-democrați și un comunist au venit în tabăra democraților. Acum, în acest raion PD are 20 de primării din 33.

Primarul Capitalei, cu interdicție de a părăsi locuința

În topul primarilor cu dosare penale sunt edilii celor mai importante orașe ale Republicii Moldova: Chișinău, Orhei și Bălți. În 2017, de exemplu, „a plouat” cu dosare penale la Primăria mun. Chișinău. Prin izolatorul CNA, în acest an au trecut șefi de direcții din cadrul Primăriei, viceprimarul Capitalei, Nistor Grozavu, dar și edilul mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă. Potrivit Procuraturii Anticorupție, edilul este cercetat penal în două dosare: pentru trafic de influență și corupere pasivă, în cazul licitațiilor pentru gestionarea serviciilor de parcare cu plată în Capitală, și pentru depășirea atribuțiilor de serviciu, prin executarea incorectă a zeci de hotărâri judecătorești privind asigurarea cu spațiu locativ a mai multor persoane.

Primul dosar a fost transmis în judecată în iulie curent. Tot atunci, la solicitarea pro-

Primarul Dorin Chirtoacă, escortat de ofițerii CNA la ședința de judecată.

Foto: independent.md

curorilor, edilul Capitalei a fost suspendat din funcție până la judecarea cauzei. Interimatul funcției de primar este asigurat de viceprimarul Nistor Grozavu, cercetat și el penal în cadrul aceluiași dosar.

Chirtoacă și avocații săi au invocat mai multe ilegalități și încălcări de procedură admise de procurori și judecători la instrumentarea și examinarea cauzei, cum ar fi înlăturarea avocaților, suspendarea din funcție, hotărâri de judecată *copy-paste*, judecarea procedurii împreună cu fondul, declinări de competențe. El a calificat ambele dosare penale drept instrumentate la comandă politică.

Din momentul reținerii și până în prezent, Dorin Chirtoacă se află în arest la domiciliu. În septembrie, judecătorii de instrucție au respins solicitarea primarului de a i se permite să meargă la un eveniment al Congresului Autorităților Publice Locale din Europa, al cărui vicepreședinte este. Acolo a fost discutată situația gravă a primarilor din Republica Moldova, persecutați de instituțiile de drept. În perioada aflării lui Dorin Chirtoacă în arest la domiciliu, magistrații au dat undă verde inițiativei socialiștilor de organizare a unui referendum pentru demiterea primarului Capitalei, iar pe 26 octombrie, judecătorii au respins cererea edilului de a fi eliberat din arest la domiciliu pentru a-și putea organiza campania electorală dinaintea referendumului.

Condamnat la închisoare, Ilan Șor a zburat la Strasbourg să se plângă eurodeputaților

În cazul lui Ilan Șor, primarul de la Orhei, considerat principalul suspect în furtul miliardului, autoritățile au fost mult mai îngăduitoare. Șor a fost învinuit de procurori că, în calitate de președinte al Consiliului de adm-

A dat mâna cu eurodeputați și s-a fotografiat alături de ei. Le-a organizat o cină în stil moldovenesc și s-a plâns că în dosarele în care este investigat se fac presiuni asupra Justiției din partea unor partide, organizații neguvernamentale și instituții de presă.

„Am prezentat probe foarte clare și date factologice, care demonstrează cu vehemență că dosarul meu este un abuz politic din partea actualei puteri politice, actualei guvernări, dar și din partea unor ONG-uri, care fac orice altceva decât activitatea firească din societatea civilă. Ca și partidele de la putere, aceste ONG-uri servesc interesele cuiva și se ocupă cu manipulări și instigare a cetățenilor împotriva mea. În special, după ce s-a văzut și s-a constatat că partidul pe care-l conduc începe să câștige încrederea oamenilor, după ce a fost vizibilă susținerea populară masivă pe care o am în Orhei, iar proiectele sociale implementate se bucură de succes în rândul cetățenilor, am toate motivele să cred că anume cei de la vârful puterii își doresc să dispar de pe arena politică”, se arată într-un răspuns al lui Ilan Șor pentru reporterii Centrului de Investigații Jurnalistice, referitor la scopul vizitei întreprinse la Strasbourg. Șor a precizat că nu dă nume pentru a nu oferi motive de a fi „hărțuit iarăși prin Justiție”.

În timpul procesului de judecată, Ilan Șor a fost atent la declarațiile în raport cu guvernarea, dar a dat vina până și pe consulatele străine că ar fi pus presiune pe Justiție. Ilan Șor s-a implicat în cursa pentru alegerile locale la scurt timp după ce a fost reținut, în mai 2015. Atunci a reușit să scape de arest și a câștigat fotoliul de primar la Orhei chiar din primul tur, cu peste 60% din sufragii.

Arestat la Penitenciarul 13, după un șir de presiuni

Potrivit informațiilor pe care ni le-au prezentat membrii Partidului Nostru, cel puțin șapte primari care și în prezent sunt membri ai Partidului Nostru sunt acum în vizorul organelor de drept. Unul dintre cele mai controversate dosare este cel al primarului de la Basarabeasca. Valentin Cimpoieș a fost arestat în martie 2017, fiind învinuit că, în calitate de autoritate tutelară locală, nu a asigurat protecția unui copil din oraș care a fost traficat de tatăl său, prin aplicarea violenței, abandon, fuga de acasă, exploatarea sexuală comercială și necomercială, privarea ilegală de libertate, abuz sexual comis de către mai multe persoane mature. Edilul a fost închis la Penitenciarul 13, apoi a fost plasat în arest la domiciliu. La scurt timp după ce i-a fost înaintată învinuirea, dosarul a fost expediat în instanța de judecată. „La indicația procurorului general, dosarul a fost mutat de la Cimișlia, la Hâncești. Mă întreb de ce? Suntem deja în noiembrie și până acum nu a avut loc încă nicio ședință de judecată. Se tot amână examinarea. Am vorbit nu o singură dată că asupra mea au fost făcute tot felul de presiuni, inclusiv să trec de partea actualei puteri. De când e cu dosarul penal, aceste insistențe au mai încetat”, ne-a spus Valentin Cimpoieș.

Zilele trecute, procurorii au prezentat într-o conferință de presă o schemă care, susțin ei, ar confirma implicarea politicianului în această tentativă de omor. Oamenii legii s-au grăbit să iasă în fața jurnaliștilor după ce Jurnal TV a anunțat că va pune pe post declarații exclusive ale interlopului Vitalie Proca, implicat în tentativa de asasinat asupra bancherului rus, despre adevăratul comanditar al crimei de la Londra. În interviul difuzat joi, 2 noiembrie, Proca a declarat că asasinarea lui Gorbunțov ar fi fost comandată de Vlad Plahotniuc.

Renato Usatîi a declarat în repetate rânduri că dosarele sale ar fi fost pornite la indicația liderului PD. „Partidul Nostru este una dintre formațiunile cu cei mai mulți primari cercetați penal. Începând cu 2014, atunci când am intrat în politica din Republica Moldova, am avut probleme. Mai întâi n-au vrut să ne înregistreze ca partid, ne-au scos apoi din cursa electorală și tot așa. Nu au reușit să ne distrugă nici economic, nici juridic, așa că au mers pe dosare penale pentru fiecare în parte. După cadavrele pe care mi le bagă reiese că sunt mai periculos decât Breivik din Norvegia (Andres Breivik care în 2011 a ucis în cadrul unui atac armat aproape 80 de persoane - n.r.). Primarul de la Basarabeasca reiese că a admis violuri, iar cel de la Iargara mai că a ucis un preot (detalii în infografic - n.r.). Până a ne implica în politică nu am fost niciunul cercetați penal. Dacă m-aș fi înțeles în 2015 cu Vladimir Plahotniuc, aș fi fost curat la fel ca Igor Dodon sau Lurie Leancă. Dacă partidul ar fi fost în opoziția de buzunar n-am fi avut atâtea probleme”, ne-a spus Renato Usatîi.

Potrivit lui, unii dintre primarii care au plecat din Partidul Nostru ar fi fost constrânși să părăsească formațiunea declarând că nu vor să se asocieze cu ilegalitățile și infracțiunile comise de foștii colegi. „Mulți nu au aderat la PD, ci au devenit chipurile independenți. Veți vedea însă cum se fotografiază alături de Andrian Candu sau alți exponenți ai democraților”, a mai adăugat politicianul.

Primarul de la Cimișlia cu dosar penal pentru un telefon de 40 de lei

Ajuns la al treilea mandat, primarul orașului Cimișlia, liberal-democratul Gheorghe Răilean, afirmă că s-a obișnuit deja cu dosare penale. În aprilie 2017, procurorii i-au intentat a șasea cauză penală. Cu percheziții și mascați, primarul, viceprimarii și doi funcționari ai Primăriei Cimișlia au fost reținuți într-un dosar de corupție. Primarul a fost acuzat de depășirea atribuțiilor de serviciu și trucarea unei licitații pentru asfaltarea unei porțiuni de drum din oraș.

Reținerea primarului a avut loc la o lună după ce în presă au apărut înregistrările audio ale unei discuții dintre deputatul socialist Vlad Batrânca și președintele Organizației Teritoriale Cimișlia a Partidului Nostru, Dumitru Untilă, în care cei doi discută despre posibilitatea instrumentării unui dosar penal pe numele primarului de la Cimișlia pentru demiterea lui. În discuții este vorba tocmai

Ilan Șor, la Parlamentul European de la Strasbourg, alături de europarlamentarii italieni Fulvio Martusciello și Alberto Cirio.

Foto: partidulsor.md

nistrare al Băncii de Economii, ar fi obținut prin înșelăciune, în 2014, peste cinci miliarde de lei de la această instituție bancară.

În iunie, instanța de judecată l-a condamnat la șapte ani și șase luni de închisoare cu executare în penitenciar de tip semiînchis, pentru spălare de bani și escrocherie în proporții deosebit de mari, în dosarele creditorilor neperformante, eliberându-l sub control judiciar. În octombrie însă judecătorii i-au aprobat primarului condamnat deplasarea la Strasbourg, la Parlamentul European.

Renato Usatîi: „După cadavrele pe care mi le bagă, reiese că sunt mai periculos decât Breivik din Norvegia”

Și Renato Usatîi, liderul Partidului Nostru, a reușit să obțină fotoliul de primar al mun. Bălți din primul tur, cu peste 70% din

MOLDOVA PENALĂ. CIRCA 100 DE PRIMARI, MAJORITATEA DIN OPOZIȚIE, AU AJUNS ÎN ULTIMII 5 ANI ÎN VIZORUL ORGANELOR DE ANCHETĂ!

despre drumul asfaltat, proiect care a și servit pe 27 aprilie la reținerea primarului. În cadrul discuțiilor interceptate, Batrânca dă asigurări că primarului Gheorghe Răilean îi pot fi create probleme, iar PSRM va asigura susținere pentru „lupta împotriva primarului, inclusiv informațională”.

Contactat de Centrul de Investigații Jurnalistice, primarul de la Cimișlia ne-a declarat că între timp procurorii au recalificat infracțiunea din depășirea atribuțiilor de serviciu în fals în acte și au transmis dosarul în judecată. Răilean susține că a apelat la acea companie de construcție pentru că ea deja efectua lucrări în zonă și nu ar fi trebuit să aducă tehnica, deci prețul serviciilor din start ar fi fost mai mic. Totuși, primarul a insistat să facă licitație, iar firma de construcții, ca să nu piardă timp, a decis să efectueze în avans lucrările, pe propria răspundere.

„CNA s-a adresat la Inspekția de stat în construcții. Ei au făcut expertiză și au constatat că lucrările sunt de foarte bună calitate, iar la partea financiară nu au găsit nicio abatere. Eu am respectat procedura, firma și-a asumat să repare drumul înainte de licitație, pe propria răspundere. I-am avertizat că dacă nu câștigă licitația nu-i pot plăti”, susține edilul.

Alesul local afirmă că dosarul penal din această primăvară este al șaselea la număr. „Am fost mereu incomod. În primul mandat am avut cinci dosare penale. Primele patru mi le-au fabricat comuniștii cu niște oameni de afaceri. Cu patru dintre acele dosare am ajuns până la Curtea Supremă de Justiție și le-am câștigat pe toate. Recent a fost clasat un dosar pornit înainte de alegerile din 2015, în baza unui raport al Inspekției Financiare. Orice revizie, orice control se încheie cu dosar penal. Majoritatea acestor dosare cad la faza de urmărire penală. Dar am impresia că ele intenționat sunt întinse ani întregi”, crede Gheorghe Răilean. Primarul își amintește că unul dintre dosarele penale în care a fost cercetat cel mai mult timp a fost pornit pentru că ar fi adus Primăriei prejudiciu de 40 de lei pentru că a cumpărat, la promoție, un telefon mobil șefului

Poliției din oraș, ca să poată comunica mai ieftin cu acesta. „Dosarul a durat vreo patru ani, se schimbau într-una anchetatorii”, râde primarul.

Cele opt dosare penale ale primarului de la Băcioi

Vitalie Șalari, la conferința de lansare a PL în campania electorală pentru alegerile locale din 2015.

Foto: Facebook/Vitalie Șalari

Primarul comunei Băcioi, liberalul Vitalie Șalari, are la activ opt dosare penale, pornite în cele două mandate de primar. În iulie 2017, ofițerii CNA și procurorii Anticorupție au efectuat percheziții în locuința și biroul alesului local în cadrul unei noi cauze penale pornite pentru depășirea atribuțiilor de serviciu, prin favorizarea a doi agenți economici la licitațiile pentru reconstrucția grădiniței-creșă din localitate. Companiile desemnate câștigătoare nu ar fi întrunit toate condițiile din caietul de sarcini. Licitațiile au avut loc în 2013 - 2014.

„Toată lumea știe că nicio autoritate nu poate organiza licitații fără verificarea celor de la Agenția Achiziții Publice (AAP). Dacă ei și-au pus semnătura, înseamnă că totul este bine. Dacă s-a stabilit că licitația nu a fost desfășurată corect, în dosar în calitate

de bănuț trebuie să figureze și responsabilul de la AAP. Acest dosar este clar politic. Eu îmi doresc ca el să ajungă cât mai rapid în judecată pentru că vor pierde cu siguranță”, ne-a declarat Șalari.

Primarul afirmă că este hărțuit prin dosare penale pentru că nu acceptă să cedeze localitatea democraților. „Domnul Țuțu, care este deputat și este originar din Băcioi, nu se poate liniști că în pofida tuturor străduințelor lui, am câștigat eu alegerile. În unul dintre dosarele care mi-au fost fabricate am fost acuzat că l-am bătut pe un zdrahon de câteva ori mai mare ca mine. Ceea ce mă deranjează cel mai mult este că, deși nu au pe ce își întemeia învinuirea, procurorii țin la păstrare dosarele și nici nu le clasează, nici nu le transmit în judecată”, descrie el presiunea sub care activează.

0 infracțiuni „radiată” în schimbul unui carnet de partid?

Acum un an, în august 2016, primarul satului Rădulenii-Vechi din raionul Florești a fost reținut, fiind suspectat de trafic de influență. Mass-media din holdingul afiliat PD scotea în acel moment în evidență că primarul, membru al Partidului Nostru, ar fi extorcat 9.000 de lei pentru a „aranja” o licitație. Dacă ar fi fost găsit vinovat, primarul risca închisoare până la șase ani sau amendă în mărime de la 60.000 la 80.000 de lei.

Astăzi, dosarul penal nu mai există, la fel ca și comunicatul de presă dispărut în mod miraculos de pe portalul Centrului Național Anticorupție. Primarul Iurie Radu a beneficiat de amnistie, datorită recalificării infracțiunii săvârșite în „escrocherie”. Tot între timp, primarul a părăsit Partidul Nostru și s-a apropiat de partidul de guvernare. „Încă nu am scris cerere de aderare. Ce contează în ce partid? Nu vreau să spun. Când se va întâmpla veți

afla”, ne-a răspuns el telefonic, evitând să spună dacă noile sale simpatii politice ar avea vreo legătură cu amnistia. La fel ca și Radu, primarul or. Șoldănești, Ion Cuculescu, a părăsit Partidul Nostru după ce în vara anului trecut i-a fost intentat un dosar penal. Astăzi primarul este apropiat Partidului Democrat.

Cercetat penal, „fără presiuni”

Daniel Țonu, primarul satului Zâmbreni, raionul Ialoveni, unul dintre cei mai longevivi edili, a ajuns în vizorul procurorilor fiind cercetat penal pentru furt în proporții deosebit de mari. Învinuirea i-a fost adusă la sfârșitul anului 2015, după ce a câștigat un nou mandat în localitatea sa. El ar fi sustras de pe teritoriul unei brigăzi de tractoare mai multe piese auto, dar și alte bunuri estimate la 147.000 de lei. Edilul nu și-a recunoscut vina. Acum dosarul este examinat în instanța de fond. Spre deosebire de mulți alții, primarul nu vorbește despre presiuni, ci doar despre erorile procurorilor. „Este o greșală la mijloc, a procurorilor. Acest dosar nu trebuia să ajungă nici măcar în instanța de fond. Eu nu simt niciun fel de presiune în calitate de primar”, ne-a spus Daniel Țonu.

Edilul nu poate oferi însă o explicație clară privind apartenența sa politică și cum a ajuns de la o formațiune la alta. În lista primarilor aleși de pe site-ul CEC, edilul apare ca fiind din partea PLDM. Daniel Țonu susține însă că reprezintă de ani buni democrații. Totuși, în lista edililor democrați de pe site-ul PD el nu se regăsește. „Cred că aceste detalii nu ar trebui să fie în spectrul dumneavoastră jurnalistic. Întotdeauna am fost la PD. În 2009, am fost printre primii care am plecat de la PLDM și am trecut la PD. Numai eu știu ce am făcut și cum am candidat în 2015”, a încercat edilul să ne explice, invocând „chestiuni electorale”.

Daniel Țonu, primarul satului Zâmbreni, Ialoveni.

Dosarele opoziției și declarațiile puterii

Acum câteva luni, atunci când în vizorul Procuraturii a ajuns primarul de la Basarabeasca, Elena Bodnarenco, deputata PCRM, a cerut la Procuratură să afle numărul de primari cercetați penal, dar nu a obținut o astfel de informație. „Este foarte ușor să pornești un dosar penal în privința unui primar. Aproape pentru tot ce se întâmplă în comunitate răspunde primarul. Sunt situații absurde ca cea de la Taraclia (Serghei Filipov a fost cercetat penal pentru defrișarea câtorva arbori din scuarul Primăriei - n.r.). Este o modalitate de a pune presiune pe primari ca să treacă în formațiunea de guvernământ. Atunci când PCRM a întocmit listele de candidați la funcția de primari, am luat în calcul ca aceștia să fie buni gospodari pentru localitățile lor, nu am analizat alte aspecte, cum ar fi situația personală. Cei care sunt la putere au dosare însă pe fiecare în parte. În unele cazuri sunt pornite dosare penale pe rude, în alte situații primarilor le sunt promiși bani ca să pună în aplicare un proiect în localitate cum ar fi reparația unui drum. De obicei, este vorba despre realizarea unor promisiuni pe care primarii le-au făcut în campania electorală”, susține Elena Bodnarenco, fost primar la Soroca.

Și Viorel Cibotaru, președintele PLDM, susține că are tot mai multe semnale de la primari, din teritoriu, despre presiunile asupra acestora. „Din 2015 și până în prezent, am numărat peste 40 de dosare penale intentate în privința primarilor PLDM. În mare parte, acestea sunt dosare politice. Desigur există și primari care au încălcat legea, dar astfel de primari nu sunt atât de mulți.

Cei mai mulți dintre primarii noștri care au dosare penale ne-au spus deschis că au fost chemați la CNA și li s-a spus direct să-și aleagă articolul din Codul Penal în baza căruia vor să le fie deschis dosar, dacă nu se lasă de politică, de PLDM. Acestor primari, în primul rând, li se cere să se îndepărteze de organizația primară de partid, să nu se implice în activități politice ale PLDM.

Pe unii, pe care ei îi consideră valoroși, încearcă să îi aducă în echipa PD. Acest transfer de la PLDM spre PD le dă șansa să crească organizația teritorială a democraților din acel loc. Acolo unde primarul are o echipă puternică de consilieri, ei nu se bagă cu dosare penale, dar încearcă să izoleze localitatea, neoferind niciun fel de finanțare. Acum, în circumscripțiile uninominale, ei au plasat în așa fel aceste sate încât ele să se dilueze”, explică Viorel Cibotaru.

Sergiu Sârbu, deputat PD, îi contrazice și spune că, în realitate, foarte multe persoane afiliate PD au ajuns în vizorul Procuraturii. „Fiecare oficial care trece în PD are propriile motive. Nu sunt de acord să facem legătură cu dosarele penale. Urmărirea penală nu are culoare politică. Justiția este egală pentru toți. Statistica arată altceva: circa 24% din demnitarii afiliați PD sunt cercetați penal. În anul 2016 avem circa 58 de oficiali, iar în 2017 - 67 de demnitari. Declarațiile celor care spun că se fac presiuni asupra lor sunt minciunoase, iar dumnea-voastră cădeți pradă acestor manipulări”, ne-a reproșat deputatul.

Eduard Harunjen, procuror general.

Foto: CIJM

Eduard Harunjen: „În dosarele penale nu veți vedea așa rubrică: „apartenența politică”

Și procurorul general, Eduard Harunjen, lasă să se înțeleagă că politicienii din opoziție exagerează. „Eu văd o singură explicație în cazul primarilor - să nu săvârșească infracțiuni. În Moldova aproape toți au viziuni politice. Este un trend moldovenesc. Pe de altă parte, avem pe an peste 40.000 de infracțiuni. Ce să facem în acest caz, să îi dăm deoparte pe cei care au anumite viziuni politice? Ce să facem dacă în foarte multe primării se comit infracțiuni, cum ar fi licitații trucate, delapidări. În dosare penale nu veți vedea așa rubrică: «apartenența politică». Înțeleg că intrăm în campania electorală și se încearcă să se meargă pe anumite premise. CNA a analizat anterior această informație cu privire la primari și graficele pe care le-au întocmit arată o altă situație decât cea pe care o prezentați dumneavoastră. Noi nu avem liste cu primari cercetați penal. Facem statistici în funcție de articolele din Codul Penal”, a declarat Eduard Harunjen.

Situația primarilor din Republica Moldova, provoacă îngrijorări la Strasbourg

Situația primarilor din Republica Moldova a fost discutată și la ultima sesiune a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei. Participanții au votat o rezoluție prin care condamnă suspendarea din funcție a primarului Chișinăului, Dorin Chirtoacă, și încercarea de a-l demite prin organizarea referendumului local. Totodată, conform rezoluției, în 2018, Republica Moldova va fi supusă monitorizării în materie de democrație locală și regională, în contextul petiției transmise Congresului de către Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), care denunță presiunea exercitată asupra aleșilor locali prin urmărirea judiciară pornite împotriva lor. Pascal Mangin, fost raportor privind situația democrației locale în Republica Moldova, a declarat la sesiunea Congresului că subiectul privind presiunile care se fac asupra primarilor din Moldova ar trebuie evocat și în cadrul forumului mondial al democrației care va avea loc în luna noiembrie la Strasbourg.

Gheorghe Răilean, primarul orașului Cimișlia: „Primarii fără dosare penale sunt o excepție”

„Eu cred că astăzi sunt excepție mai degrabă primarii care nu au dosare penale. Poate nici nu sunt atât de vinovați cei de la CNA, cât sistemul și legislația pentru că toate reviziile financiare se termină cu amendă sau dosare penale. Nu există nicio primărie care să facă totul ideal. Eu cred că dosare penale le sunt intentate și primarilor democrați, ca să fie ținuți mai din strâns. Cu aceste dosare însă nu se întâmplă nimic. Peste un timp sunt fie clasate, fie pierdute de procurori în judecată. Desigur, un timp stăm cu securea deasupra capului. La momentul potrivit ele sunt reactive. Mă gândesc că le trebuie aceste dosare și ca să ne asculte telefoanele, să ne poată monitoriza. În două dosare am fost pus sub ascultare, am văzut descifrările.”

Viorel Furdui, director executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova,

susține că mulți edili nu mai vor să atragă proiecte de investiții în localitățile lor de frică să nu le fie intentate dosare penale. „Chiar dacă instituțiile de drept prezintă aceste dosare penale deschise împotriva primarilor drept o luptă înverșunată cu corupția, realitatea este alta. Astăzi prea ușor sunt intentate dosare penale în privința aleșilor locali care, să nu uităm, în sondaje se bucură de cea mai mare încredere din partea cetățenilor, după biserică. Ei sunt bătuți cel mai mult de organele statului care se află în subsolul încrederii din partea cetățenilor. Acest instrument de presiune asupra primarilor a fost folosit mereu, dar niciodată nu a fost atât de răspândit. Are de suferit nu doar imaginea personală a primarului, dar și întreaga comunitate. Sunt primării din care organele de control nu mai ies cu lunile. Cum poate funcționa o astfel de primărie? Mulți primari cu reputație bună, văzând ce se întâmplă, deja ne-au anunțat că vor să-și încheie acest mandat și să plece. Alții nu mai vor să atragă proiecte de investiții de teamă să nu le intenteze dosar pentru vreo scăpare sau abatere”, spune Viorel Furdui.

Și Sorin Ioniță, expert în reforma administrației publice, dezvoltare și politici locale în cadrul organizației Expert Forum din România, susține că presiunea pe primari este mare întrucât ei sunt piloni importanți, mai ales în perioada electorală. „Edilii sunt cei care contactează direct cu cetățenii, alegătorii. Acolo, în sate, pe loc se numără voturile. Prin urmare, cei de la actuala putere sunt interesați să poată controla primarii”, explică expertul.

Investigația a fost realizată în cadrul proiectului „Mobilizarea societății civile cu scopul de a susține integritatea în sectorul Justiției în Republica Moldova”, desfășurat de Centrul de Investigații Jurnalistice și Freedom House, cu susținerea financiară a Departamentului de Stat al SUA.

Autor:
Mariana RAȚĂ,
Anastasia NANI

ART. 8 CONTROLUL ADMINISTRATIV AL ACTIVITĂȚII AUTORITĂȚILOR ADMINISTRATIVE PUBLICE LOCALE

EUROPEAN
CHARTER
OF LOCAL
SELF-GOVERNMENT

1. Orice control administrativ asupra activității autorităților administrației publice locale nu poate fi exercitat decât în formele și în cazurile prevăzute de Constituție sau de lege.

2. Orice control administrativ asupra activității autorităților administrației publice locale nu trebuie să privească, în mod normal, decât asigurarea respectării legalității și a principiilor constituționale. Controlul administrativ poate totuși să includă un control de oportunitate, exercitat de către autoritățile ierarhic superioare, în ceea ce privește sarcinile a căror executare este delegată administrației publice locale.

3. Controlul administrativ asupra activității autorităților administrației publice locale trebuie exercitat cu respectarea unei proporționalități între amploarea intervenției autorității de control și importanța intereselor pe care aceasta înțelege să le protejeze.

PRIMARII FAC FRONT COMUN:

"CALM ESTE STRUCTURA CARE NE UNEȘTE! CALM ESTE ISTORIA NOUĂ A ȚĂRII, CARE NE REPREZINTĂ PE TOȚI ȘI EGAL, INDIFERENT DE COLORATURA POLITICĂ! CALM NE AJUTĂ SĂ REZOLVĂM PROBLEMELE OAMENILOR, SĂ REPREZENTĂM INTERESELE COMUNITĂȚILOR ȘI SĂ DEVENIM ADEVĂRAȚI PROFESIONIȘTI!"

Congresul Autorităților Locale din Moldova este unica organizație reprezentativă a APL care, pe parcursul a șapte ani de activitate, a demonstrat viabilitatea unei astfel de structuri, anume datorită faptului că a unit primarii din diferite partide sub deziderate comune: fortificarea autonomiei locale, creșterea gradului de profesionalism al aleșilor locali, beneficiile pentru comunitățile locale. O spun chiar primarii, membri CALM, care declară că până la înființarea CALM vocea APL nu era ascultată de nimeni, iar problemele satelor și orașelor nu erau abordate la nivelul cuvenit. Declarațiile au fost făcute în cadrul unei ediții a emisiunii "Vocea APL", de la Vocea Basarabiei. Invitații în studio au fost edili locali cu experiență impresionantă în APL, dar și cu un simț acut al necesităților comunităților: Maria Manole, primar de Zubrești, Strășeni, Alexei Busuioc, primar de Capaclia, Cantemir, Valentin Guțan, primar de Cricova, mun. Chișinău și Victor Gori, primar de Botnărești, Anenii Noi.

În debutul emisiunii, primarii s-au referit la încercările de a deturna adevăratele valori pe care și sprijină CALM activitatea, și anume factorul apolitic, interesele reale ale APL, promovarea schimbării reieșind din principiile care stau la baza Cartei Europene a Autonomiei Locale. În context, primarul de Cricova, Valentin Guțan, a menționat: "A fost și este necesară o organizație non politică, neguvernamentală care ar uni în

rândurile sale diferite curente politice sub aspectul apărării intereselor comunităților. Congresul Autorităților Locale pe parcursul anilor s-a dovedit a fi într-adevăr un promotor și a reformei administrației publice locale." Și primarul de Botnărești a specificat că valoarea CALM rezidă în unitate și în faptul că organizația pledează anume pentru eliminarea politicului și promovarea adevăratelor probleme ale comunităților locale: "CALM este structura care ne unește și ea trebuie promovată, deoarece în cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova noi ne simțim ca într-o familie, aici putem găsi răspunsuri și soluții la multe întrebări, ne putem expune liber referitor la problemele pe care le avem noi în comun, având în vedere că acestea adesea sunt identice în toate localitățile, astfel noi putem găsi soluții împreună cu alți colegi."

"CALM este o organizație democratică și benevolă. Dar cel mai important, este o organizație consolidată, care poate formula o poziție unică a APL, reieșind din consultările pe care le are cu membrii săi. În CALM vocea tuturor este auzită. Cu excepția unor persoane numerate pe degete, noi, împreună, suntem forța care poate aduce schimbarea în APL!"

Primărița de Zubrești, Maria Manole, a menționat că aderarea la CALM a fost o de-

"Împreună cu CALM, am reprezentat interesele APL pe plan intern și extern. Datorită CALM, opinia noastră este auzită. Este părerea generală, nu numai a mea proprie. Dacă vor continua iederele, este evident că este un atac concertat!"

cizie luată în comun cu consiliul local, iar beneficiile nu au întârziat să apară: "Motivația mea atunci când am câștigat alegerile era aceea cum să fac totul cât mai bine, să prestăm servicii cetățenilor ca aceștia să fie satisfăcuți. Atunci, iată, am găsit acest refugiu pentru dezvoltarea mea profesională în calitate de primar, mă refer la Congresul Autorităților Locale din Moldova. N-a fost greu să luăm decizia de aderare la consiliul local, fiindcă le-am explicat și le-am adus mai multe argumente foarte convingătoare consilierilor privind necesitatea aderării localității noastre la CALM, iar odată cu aderarea noastră am obținut foarte multe avantaje și avem doar de câștigat. Nu regret nici o clipă această decizie. Eu personal am beneficiat de mai multe instruirii, invitații la seminare, diverse evenimente și am văzut că CALM este acea instituție care îți facilitează activitatea și te face un profesionist bun în calitate de primar."

Primarul de Capaclia, Alexei Busuioc, a accentuat valoarea CALM în calitate de portavoce a APL: "Eu CALM-ului întotdeauna îi zic platformă, deoarece acolo este un loc unde ne adunăm într-adevăr și discutăm curat probleme profesionale, neștiind unul de altul de ce coloratură politică avem și chiar nu ne interesează, pentru că așa noi am fost învățați la CALM. Sunt foarte multe lucruri care au fost promovate de CALM și de care mulți primari astăzi beneficiază. Noi astăzi în cadrul CALM-ului avem 32 de structuri raionale, asociații de primari. Deci, asta este practic o structură care lucrează foarte bine în teritoriu și clar lucru că astăzi CALM-ul poate stărni anumită invidie, doleanțe de a pune mâna pe organizație, pentru că vă dați seama ce înseamnă să ai tu toate aceste structuri din teritoriu. Înain-

te de crearea CALM-ului, existau asociații de primari, dar care erau create pe criterii politice. Adică fiecare partid cu asociația sa. Însă o asociație comună care să unească absolut toți primarii din toată țara, indiferent de coloratura politică, nu exista. CALM este istoria nouă a Republicii Moldova, care reprezintă toți primarii indiferent de coloratura politică. Sunt niște lucruri importante pe care noi le-am păstrat până la ora actuală și asta în primul rând neafilierea politică. Acesta elementul de bază care pe noi ne unește. Noi avem foarte buni parteneri externi și noi

**Alexei Busuioc:
"Fraza lui Shakespeare - to be or not to be? CALM-ul a fost, este și va fi, în ciuda multora dintre cei care își doresc distrugerea sa!!!"**

suntem prezenți în cele mai importante instituții internaționale. Cu referire la primarul de Orhei, vreau să zic că CALM este un organism viu, există o ușă de intrare și ieșire, aici nimeni nu te obligă cu nimic, dacă are de plecat lasa-l să plece. Dacă acumă vor mai ieși și alți primari cu declarații denigratoare și de părăsire a CALM-ului înseamnă că acest lucru este concertat."

Această idee a fost accentuată și de Valentin Guțan, care a menționat că, fără o unitate, fără un far după care să te orientezi, așa cum este CALM, e greu să găsești soluții comune pentru probleme comune: "Până

"În CALM sunt doar câteva persoane care gândesc astfel, dar și ei au motivele lor: fie personale, fie sunt presate pe segmentul profesional. CALM funcționează după reguli democratice: dacă vor să plece, să o facă, dar trebuie să chibzuiască bine!"

Valentin Guțan:
"Consider că CALM-ul trebuie să existe indiferent de toate problemele care ar apărea, deoarece el este necesar pentru toate comunitățile."

la instituirea CALM-ului, fiecare trebuia să-și găsească ieșirea din situație singur în felul său, cum ar fi problemele legate de legislație, consultație juridică, probleme de fiecare zi. Încă de prin anii 90 erau create diferite structuri ale primarilor care aveau drept scop dezbinarea acestora și de a-i da cap în cap, cu toate că astăzi uitându-mă în urmă nu prea înțeleg care a fost sensul la toate aceste lucruri, cu toate că este mai ușor de a-i conduce atunci când sunt dezbițați decât când vor fi uniți. Ceea ce s-a făcut acum 7 ani în urmă cu constituirea acestei instituții a comunităților, atunci am simțit ce înseamnă eforturile comune în rezolvarea problemelor, indiferent de coloratura politică pe noi ne unesc problemele oamenilor, interesele comunităților și nu cele de partid."

Maria Manole a mai adăugat că, pe parcursul activității de primar, a apelat în nenumărate rânduri la CALM, la experții organizației, împreună cu care a identificat soluții pentru mai multe probleme cu care se con-

Maria Manole:
"Eu cred că ceea ce trăiește CALM-ul acum, mă refer la tentativa asta de dezbinare și de destrămare ar fi un motiv ca să-l faci mult mai puternic și așa vrea ca fiecare dintre noi, primarii, să ne gândim bine ce am avea de câștigat atunci când suntem uniți și suntem o forță!"

frunța: "Noi, primarii, cel mai des batem ușa la CALM. Este foarte bine că este o organizație apolitică și vrem ca aceasta așa să rămână. Eu am dat curs la toate invitațiile pe care le-am primit de CALM, dar și am apelat la expertiza organizației."

Pe parcursul activității sale de șapte ani, CALM a devenit o voce distinctă a APL, promovând interesele comunităților locale atât pe plan intern, cât și extern. Poziția CALM este luată în calcul, pentru că reprezintă opinia consolidată a majorității covârșitoare a APL din Republica Moldova, au mai opinat primarii. Edilii spun că o astfel de activitate prodigioasă și vizibilă îi sperie pe unii, care

încearcă să stranguleze organizația și să o reducă la tăcere.

"Orice proiect de lege trebuie să fie avizat de CALM, asta e foarte important deoarece legile sunt tot pentru cetățeni. Ne bucurăm că la fiecare proiect de lege se cere și opinia noastră a comunităților. Vreau să mă refer la fondul rutier, aici foarte mult a luptat CALM-ul și noi am obținut descentralizarea acestuia. Astfel, în premiera pentru Republica Moldova, a demarat un proces amplu de construcție și reabilitare a drumurilor locale, raionale, inclusiv a străzilor din localitățile din țara. Noua formula prevede ca 50% din taxa pentru folosirea drumurilor

Victor Gori: "Eu cred că faptul că cineva, ceva, undeva a vorbit, nu trebuie să ne intereseze, pe mine personal mă interesează ce trebuie să fac pentru localitatea mea, de aceea nici nu trebuie să tragem atenția la toate aceste lucruri și insinuări."

de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova, vor fi repartizate direct în bugetul administrației publice locale în funcție de numărul populației. Eu cred că planul A și B a venit în contextul faptului că CALM a devenit o forță nonpolitică, care până la urmă își spunea poziția exclusiv în interesul comunităților locale în ceea ce ține de avizarea proiectelor actelor normative, implementarea acestora. Iată CALM-ul a încercat să propună niște modele a reformei privind descentralizarea administrației publice locale, cred că cuiva nu-i place acest lucru. S-a făcut un atac asupra directorului executiv și ceea ce i se invocă privind salariul dumnealui, cred că dacă sunt achitate toate taxele la stat iar el activează legal în cadrul unor proiecte ca coordonator eu nu văd în asta o problemă. D-lui nu este funcționar public. Aici mă gândeam eu cât de bine ne-am manifestat noi aici, ca moldoveni, dacă nu-i lumina la mine, atunci eu nu-mi "bat capul" de ce nu-i lumina la mine, dar de ce vecinul are. Era cazul să cerem noi salarii mai mari dar nu să arătăm cu degetul la directorul executiv!", a declarat Maria Manole.

Valentin Guțan a adăugat: "Consider că principalul succes al CALM-ului a fost consolidarea primarilor, de aici și succesele CALM-ului. Nici o guvernare nu poate și nu pretinde de așa da manivelele din mână sa ca să nu aibă influență asupra APL. Datorită acestor consolidări, am devenit o organizație de care trebuie să se țină cont. Astăzi unii neparticipând măcar la o ședință își permit să ridice mâna și să zică: ăștia-s răi!"

În concluzie, primarii au specificat că vor susține în continuare eforturile CALM de consolidare a autonomiei și guvernării locale, în pofida oricăror atacuri din exterior.

CALM BATE ALARMA! DIN CAUZA IMPERFECCIUNILOR LEGISLAȚIEI ȘI ACȚIUNILOR ABUZIVE ALE AUTORITĂȚILOR FISCALE, SERVICIILE DE APROVIZIONARE CU APĂ SUNT ÎN PERICOL

Din cauza imperfecțiilor legislației și interpretărilor eronate din partea unor autorități centrale, prestatorii de servicii de apă din localitățile rurale sunt în pericol. La oră actuală, Serviciul Fiscal a amendat cu 500 mii de lei operatorul serviciului de aprovizionare cu apă din Căinari. Asemenea semnale au parvenit și de la Tănătari, Căușeni, amenzi aplicate fiind de peste 1 milion de lei. În cazul în care autoritățile centrale nu vor lua măsuri urgente, aceste servicii vor falimenta, iar cei care vor avea de suferit vor fi cetățenii. Potrivit CALM, din cauza imperfecțiilor legislației și incapacității ANRE, au de suferit chiar și unele orașe, deoarece ani de zile nu pot obține aprobarea tarifelor la apă și, astfel înregistrează pierderi enorme. CALM propune stoparea de urgență a amenzilor, crearea unui grup de lucru și identificarea soluțiilor.

licențiere au fost introduse furnizarea serviciului de alimentare cu apă, de canalizare, la nivel de regiune, municipiu, oraș și după caz, sat, comună. Formula „după caz” este interpretabilă și experții CALM au făcut o interpelare către deputații din Republica Moldova, care sunt și autorii acestor modificări și așa s-a identificat cum se explică termenul „după caz”. Legea 303, art. 7, alin. 5 stipulează expres că operatorii care furnizează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, la nivel de sat, comune, dotate cu sisteme centralizate de alimentare cu apă, canalizare și de epurare a apelor uzate se supun procedurii de reglementare prin licențiere de aprobare a tarifelor, la fel ca și orașele sau la nivel de regiune. Acest lucru înseamnă că operatorii din localitățile rurale cad sub incidența prevederilor Legii cu privire la licențiere, în cazul în care au, cumulativ, sistem centralizat de aprovizionare cu apă, sistem de canalizare și sistem de epurare a apelor uzate. Se știe foarte bine că în localitățile rurale din Republica Moldova, sistemele de

Întrebările principale din cadrul emisiunii Vocea Administrației Publice Locale, de la Vocea Basarabiei, la care au participat directorul executiv al CALM, Viorel Furdui și coordonatorul Serviciului de asistență a operatorilor mici, prestatori de apă și canalizare, Alexandru Morcov au fost dacă Inspectoratul Fiscal și-a propus drept scop distrugerea operatorilor mici de aprovizionare cu apă, ce impact pot avea asemenea decizii? De ce înainte de a aplica asemenea măsuri radicale, nu se discută cu instituțiile competente și responsabile din domeniu (de ex. ANRE, donatorii care au investit în sistemele de apă, CALM)? De ce se aplică din start pedepse exagerate?

În cadrul emisiunii, experții CALM au menționat că modificările la Legea 303 privind asigurarea cu apă și canalizare a localităților și modificările la Legea 451 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, art. 8, în genurile de activitate care se supun reglementării prin

canalizare și de epurare a apelor sunt o raritate. Din circa 430 de operatori înregistrați în Republica Moldova, doar 46 dețin Licența eliberată de Agenția Națională de Reglementare în Energetică. Experții CALM au mai atenționat asupra faptului că o bună parte dintre acești operatori s-au adresat la Agenția Națională de Reglementare în Energetică pentru a obține această licență, inclusiv asistență în procesul de calculare a tarifelor, dar, spre surprinderea lor, au fost refuzați, unul dintre motivele invocate fiind că activitatea operatorilor care nu dispun cumulativ, de sisteme centralizate de alimentare cu apă, de canalizare și de epurare a apelor uzate nu se supun licențierii.

Directorul executiv al CALM, Viorel Furdui a amintit faptul că în cadrul CALM, la solicitarea primarilor, a apărut serviciul de consultanță a operatorilor, deoarece aceștia au fost lăsați fără nici un fel de asistență, fără un sfat elementar. Operatorii care nu înțeleg regulamentul de apro-

CALM BATE ALARMA!

DIN CAUZA IMPERFECCIUNILOR LEGISLAȚIEI ȘI ACȚIUNILOR ABUZIVE ALE AUTORITĂȚILOR FISCALE, SERVICIILE DE APROVIZIONARE CU APĂ SUNT ÎN PERICOL

bare a tarifului sunt instruiți la CALM. „A apărut ideea de a crea un serviciu pentru a ajuta autoritățile publice locale, inclusiv micii operatori, oferindu-le asistență, pentru ca ei să poată să se dezvolte și să-și realizeze atribuțiile, deoarece sunt foarte multe aspecte de ordin organizatoric, juridic și financiar. În acest scop, împreună cu partenerii de la Apă Sun, CALM a implementat un proiect finanțat de Agenția Elvețiană de Cooperare.

În această ordine de idei, Viorel Furdui a menționat că studiind domeniul, experții CALM au descoperit unele probleme fundamentale și dacă nu se iau acum măsuri urgente de a le soluționa și a crea o anumită certitudine în ceea ce privește cadrul legal, instituțional și de activitate pentru operatorii mici, riscăm ca aceste probleme să devină explozive la nivel de țară, deoarece am putea ajunge în situația în care să fie blocată activitatea unor prestatori de servicii și nu doar a celor din domeniul rural. Directorul executiv al CALM și-a exprimat regretul că, în acest sens, nu există un dialog între APL și guvernare.

Expertul CALM, Alexandru Morcov a explicat că: „în cazul de la Căinari, e bine să cunoaștem că rețelele de acolo au fost construite în anii 50-60, fiind preluate de operator într-o stare deplorabilă. Deși până la crearea operatorului de prestare a serviciului de aprovizionare cu apă, în acest orașel apa era livrată pe ore, într-un timp foarte scurt s-a reușit asigurarea permanentă a locuitorilor cu apă potabilă. În loc să mulțumim gestionarilor acestei întreprinderi municipale, Serviciul Fiscal de Stat, interpretând eronat legislația în vigoare i-a aplicat niște penalități financiare care depășesc 500 de mii de lei, ceea ce constituie 100% din venitul brut pentru activitatea nelicențiată. Mai mulți primari susțin că aceste scrisori de preîntâmpinare pe care le primesc de la Inspectoratul Fiscal de Stat sunt adevărate amenințări. Termenul care li se dă de obținere a licenței este de zece zile, în caz contrar riscă să fie și ei sancționați cu o amendă în mărime de 100% din venitul brut al operatorului, ceea ce va duce la falimentarea acestor întreprinderi”.

Alexandru Morcov consideră că acțiunile pe care le întreprinde Serviciul Fiscal de Stat sunt pentru a suplini bugetul de stat, din contul cetățenilor localităților rurale, ceea ce este o tendință foarte periculoasă. Majoritatea primarilor din localitățile rurale deja se gândesc să schimbe operatorul. Acest lucru ar însemna lichidarea întreprinderii existente și reluarea gestiunii sistemului de aprovizionare cu apă și canalizare direct de către autoritatea publică locală. Astfel, există să fie distrus tot ce înseamnă operator de apă și canalizare în satele și comunele RM, deoarece se cunoaște foarte bine că statele de personal ale APL sunt limitate și este imposibil ca angajații primă-

riilor să aibă în gestiune directă și acest domeniu.

Directorul executiv la CALM, Viorel Furdui a subliniat faptul că aprovizionarea cu apă este o competență exclusivă a autorităților publice locale, e domeniul prevăzut de Legea privind descentralizarea administrativă. Problema cea mai mare a fost și rămâne faptul că autoritățile locale nu au fost niciodată înzestrate cu suficiente instrumente și posibilități financiare pentru a realiza această competență. O altă problemă a fost că în atenția guvernanților au fost întotdeauna prestatorii mari de asemenea servicii. Potrivit lui Viorel Furdui, este cunoscut faptul că întreprinderile municipale din toate orașele republicii, care prestează servicii de aprovizionare cu apă se află într-o situație dificilă, din cauza că pe parcursul mai multor ani, politicile guvernelor nu au fost conforme cu necesitățile acestui domeniu. Întreprinderile municipale sunt impuse să plătească TVA, sunt impuse să plătească toate taxele naționale, dar și locale. Pe de altă parte, sunt agenți economici mari de stat, cum ar fi Moldtelecom, Poșta Moldovei, Moldova Gaz, Gaz Natural Fenosa, Moldsilva, care au un profit destul de mare și, cu toate acestea, sunt scutiți de plata unor taxe și impozite, în special a celor locale. Pe de o parte, acești agenți economici profitabili nu contribuie cu nimic la dezvoltarea localităților, pe de altă parte, întreprinderile municipale (cele create de primării), care și așa sunt într-o situație dificilă, sunt tratate ca un agent economic, sunt impozitate și le revin niște sarcini imposibile de realizat. Din acest motiv, majoritatea acestor întreprinderi sunt falimentare. Iată de ce se cer niște soluții clare. O altă problemă este că în afara atenției statului au rămas prestatorii de servicii de alimentare cu apă din domeniul rural și nu doar aceștia. Directorul executiv al CALM a atras atenția asupra faptului că Guvernul, ANRE, Cancelaria de Stat, alte structuri de stat trebuiau să asigure un mecanism de implementare a Legii 303, astfel încât să nu se ajungă la situația de astăzi când APL trebuie să se confrunte cu asemenea probleme. Viorel Furdui consideră că prevederile Legii 303 ar trebuie să fie aplicate doar în cazul operatorilor mari.

La finalul dialogului, Directorul executiv al CALM a atras atenția asupra faptului că la nivelul politicilor de stat se încearcă a întreprinde măsuri pentru a opri exodul populației din mediul rural. Știm cu toții că una din cauzele acestei migrații este lipsa locurilor de muncă, dar și lipsa condițiilor strict necesare. Pentru om este fundamental ca acolo unde locuiește să aibă: apă, canalizare și drumuri. Dacă nu se vor lua urgente măsuri, riscăm să distrugem și puținul care am reușit să-l realizăm pentru localitățile rurale, aprovizionarea cu apă, a conchis Viorel Furdui.

VIOREL FURDUI, DIRECTOR EXECUTIV AL CALM: DATORITĂ NOII MODALITĂȚI DE CONSTITUIRE A FONDULUI RUTIER, SATELE NOASTRE ÎNCEP SĂ SE SCHIMBE LA FAȚĂ!

Noua modalitate de constituire a Fondului Rutier aduce plus valoare tuturor localităților rurale din Republicii Moldova. Este o realizare a CALM, împreună cu autoritățile publice locale și cele centrale. Această opinie aparține directorului executiv al CALM, Viorel Furdui și a fost exprimată în cadrul unei emisiuni la radio Vocea Basarabiei. Directorul executiv al CALM a menționat că în cazul în care această problemă era soluționată acum șase, șapte ani, problema infrastructurii din sate și comune era deja soluționată. „În Republica Moldova se vorbește foarte mult despre atragerea investitorilor, revenirea de peste hotare a conaționalilor noștri însă, atât timp cât nu vom asigura o infrastructură cât de cât acceptabilă, toate aceste discuții sunt inutile”.

În acest context, Viorel Furdui a amintit și de cursurile organizate de CALM în luna septembrie, pentru mai mult de 700 de primari și alți funcționari publici din toate regiunile țării. Pe parcursul procesului de instruire, experții CALM au abordat probleme legate de încheierea exercițiului bugetar pentru anul 2017, elaborarea bugetului pentru anul 2018, eficientizarea surselor și creșterea veniturilor la bugetele locale. „Este un subiect destul de important, deoarece cu cât mai multe venituri vor avea APL, cu atât mai multe posibilități vor fi pentru a soluționa problemele cetățenilor, dar și pentru a dezvolta comunitățile”, a conchis directorul executiv al CALM, Viorel Furdui.

„În Republica Moldova se vorbește foarte mult despre atragerea investitorilor, revenirea de peste hotare a conaționalilor noștri însă, atât timp cât nu vom asigura o infrastructură cât de cât acceptabilă, toate aceste discuții sunt inutile”.

Fondul Rutier pentru reparația drumurilor locale a fost și subiectul emisiunii „Loc de Dialog” de la radio Moldova, din 25 octombrie, curent. Potrivit CALM, după mai bine de trei ani de așteptare, primarii localităților din RM primesc, în sfârșit, bani din Fondul Rutier. Autoritățile locale susțin că acestea sunt niște surse așteptate cu care vor reuși până la sfârșitul anului să repare o parte din drumurile locale. Natalia Petrea, primar de Costești, Ialoveni, Alexei Busuioc, primar de Capaclia, raionul Cantemir, Valeriu Mustăță, primarul satului Săiți, Căușeni și Vitalie Rapcea, fost viceministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor și-au expus părerea cu privire la această primă etapă de descentralizare, dar despre cum sunt gestionate acestor fonduri.

Potrivit Nataliei Petrea, acesta este un rezultat al descentralizării despre care s-a vorbit foarte mult și care a fost așteptat în localități. „Cu siguranță, toți colegii noștri valorifică la maxim banii din Fondul Rutier. Conform criteriilor de distribuție a acestor fonduri, la Costești am beneficiat de suma de 1,2 milioane lei. Deja am început reparația capitală a unei străzi dintr-un sector cu familii tinere. Oamenii așteptau de mult acest lucru. E vorba de un proiect pe un termen de trei ani. Considerăm că cei care vor reuși să continue descentralizarea vor fi apreciați de cetățeni. Cetățenii ne solicită nouă, primarilor, servicii de calitate, printre care și construcția drumurilor. Este de apreciat acest efort imens al CALM și guvernului și este important că s-a reușit. Este un exemplu că se poate! Suntem în așteptarea altor fonduri pentru că veniturile primăriilor sunt foarte mici ca să putem să contribuim la dezvoltare, sau să participăm în unele proiecte care sunt în desfășurare în localitățile noastre”, a afirmat Natalia Petrea.

Alexei Busuioc a menționat că oamenii vor să vadă imediat rezultatul și acesta să fie cât mai benefic pentru ei. „Trebuie să știm însă că în spatele oricărui proiect realizat, în cazul nostru vorbim de descentralizarea Fondului Rutier, este o muncă titanică a CALM și tuturor autorităților locale. Lucrurile nu au fost deloc simple, putem spune că ne-am luptat pentru a obține această descentralizare.

De multe ori, funcționarii de la centru consideră că aceste fonduri le aparțin ministerelor pe care le reprezintă. Unii de la Chișinău nu știu cum este de fapt starea lucrurilor la talpa țării. Noi încercăm să le explicăm celor din administrația centrală că dimineața oamenii nu vin să bată la ușa deputaților sau miniștrilor, ci vin la ușa primarului. Vin cu cizmele de noroi și ne întrebă cum să-și ducă copiii la grădiniță? Prin urmare, trebuie să fie clar că cea mai mare lovitură o primim noi, primarii. În cazul Fondului Rutier, am adus o mie și unu de argumente ca să convingem autoritățile să aplice Legea cu privire la descentralizare. Una din problemele satelor RM este lipsa locurilor de muncă. Trebuie să înțelegem că niciun investitor, niciun tânăr cu idei bune nu va veni să activeze în glod. La acest capitol, trebuie să menționez că ar fi bine să fim instruiți cum să utilizăm acești bani din Fondul Rutier. Primarilor care au studii în domeniul finanțelor le-a fost simplu, nouă însă, celor care nu am avut contact cu cifrele ne este destul de greu. Sperăm ca la începutul anului viitor, cu susținerea CALM, autoritățile centrale vor face unele modificări la această Lege, astfel încât să putem gestiona banii după necesitate, nu din frica de a nu-i pierde. Ne temem că în cazul în care unii colegi nu vor valorifica aceste fonduri, autoritățile de la centru ne vor reproșa că nu avem capacități," a subliniat Alexei Busuioac.

Vitalie Rapcea, fost viceministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor a accentuat faptul că s-a făcut un pas extraordinar în spiritul strategiei naționale de descentralizare care a fost aprobată prin Lege în 2012. Aceasta presupune că competențele autorităților publice locale de gestionare, administrare și întreținere a drumurilor locale sunt în competența APL și pentru aceste lucruri era absolut necesar să alocăm mijloace financiare, altfel se încălcau principiile acestei strategii. „Banii nu neapărat sunt foarte mulți, dar este absolut necesar să se înceapă de la ceva, ca ulterior să se îmbunătățească acest mecanism de repartizare, iar APL să înțeleagă cum să utilizeze aceste mijloace cât mai eficient, să existe o legătură între APL și APC, pentru ca utilizatorii drumurilor să beneficieze de o infrastructură de o calitate superioară”, declarat Vitalie Rapcea.

La acest capitol, Valeriu Mustață a prezentat pe scurt realitățile din satul pe care îl reprezintă: „Drumul care leagă localitatea noastră de centrul raional face parte din categoria celor regionale și are o lungime de 18 km. Suntem vecini cu două sate din Ucraina, avem și o vamă în Săiți. Eu sunt la al cincilea mandat. Am circulat ani de zile pe acest drum care nu ne făcea față. Vreau să spun că, în sfârșit, gheața s-a spart. Eu, consilierii, dar și majoritatea cetățenilor susținem tot ceea ce s-a produs în această privință. Prin intermediul CALM am reușit să obținem ceea ce ne-am propus ca obiectiv. Localitatea Săiți a primit 241 mii lei, care au fost valorificați pentru reparația unei străzi cu o lungime de 3 km, dar și pentru construcția unei scurgeri la intersecția din centrul satului. Noi deja am finisat lucrările. Începutul este bun, dar nu trebuie să ne oprim aici. Prin discuții, schimb de experiențe, întâlniri cu colegii, cu autoritățile centrale trebuie să perfectăm această bună practică și să avem o continuitate în viitor. Numai așa vom reuși să facem lucruri frumoase în întreaga țară!”

EXPERTII CALM ȘI ALEȘII LOCALI IDENTIFICĂ PROBLEME ȘI PROPUN SOLUȚII DE ÎMBUNĂȚĂȚIRE A MODALITĂȚII DE REPARTIZARE A FONDULUI RUTIER!

În scopul identificării și discutării problemelor actuale cu care se confruntă APL în legătură cu gestionarea resurselor financiare destinate infrastructurii rutiere la nivel local, CALM a organizat pe data de 3 noiembrie 2017, o masă rotundă. La eveniment au participat primari și experți ai CALM. Aleșii locali au avut posibilitatea să-și expună părerile privind principalele probleme cu care se confruntă în implementarea noii modalități de repartizare a Fondului rutier.

Cunoaștem că la insistența CALM, începând cu anul 2017 a avut loc descentralizarea Fondului rutier și astfel este implementată o nouă modalitate de distribuire a

resurselor financiare destinate infrastructurii drumurilor. În special, bugetele locale ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul I primesc finanțare în conformitate cu numărul de locuitori. Iar cele de nivelul II – în conformitate de lungimea drumurilor gestionate per km². Astfel, ca urmare a modificărilor Legii Fondului Rutier și Legii pentru Finanțe Publice în martie 2017, 50% din taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova sunt direcționate către autoritățile publice locale de nivelul I, în funcție de numărul populației prezente în unitățile teritorial-administrative respective. Către autoritățile publice locale de nivelul II, banii ajung în funcție de lungimea infrastructurii drumurilor, exprimată în km echivalenți.

Primarii prezenți la eveniment au men-

ționat că, în sfârșit, după zeci de ani, datorită efortului depuse de APL, CALM și Guvern, drumurile din localitățile rurale au început să fie reparate. Totuși, unii dintre ei au anunțat că ar fi bine dacă s-ar organiza cursuri de instruire, în cadrul cărora primarii ar învăța cum să utilizeze cât mai eficient aceste fonduri. O altă problemă identificată de aleșii locali a fost pierderea banilor din Fondul Rutier, în cazul în care aceștia nu sunt valorificați pe parcursul anului în curs.

Alexandru Morcov, expert CALM a menționat că noua modalitate de constituire a Fondului Rutier este benefică, doar că sunt și unele neclarități legate de implementarea acestora, precum și în privința modului de administrare și utilizare a resurselor financiare destinate drumurilor.

Expertul Viorel Rusu a informat participanții la masa rotundă despre studiul demarat de CALM ce are drept scop identificarea problemelor cu care se confruntă APL I în implementarea prevederilor legale aferente finanțării competențelor de întreținere a drumurilor locale, prevăzute în Legea Nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală. Experții CALM au anunțat că vor analiza toate aceste probleme discutate în cadrul mesei rotunde și vor elabora unele recomandări și propuneri pentru modificarea cadrului normativ și legal, Legii finanțelor publice locale, Legea nr. 397 din 16.10.2003 și, după caz, a Legii Fondului rutier, Nr. 740 din 02.02.1996.

Primarii, dar și experții CALM și-au manifestat disponibilitatea de a mai avea asemenea întruniri pentru a face schimb de opinii și pentru a acumula noi experiențe.

FRANȚA ȘI REPUBLICA MOLDOVA INTENSIFICĂ COLABORAREA DESCENTRALIZATĂ ÎNTRE AUTORITĂȚILE LOCALE!

La 2 și 3 noiembrie, curent, la Chișinău a avut loc cea de-a 2-a ediție a Forumului Franța-Moldova, 2017. Genericul evenimentului din acest an a fost „Cooperarea descentralizată și atractivitatea teritoriilor”.

Cooperarea internațională este puternic prezentă în Republica Moldova. La nivel local există colaborări între municipalități din diferite țări, adesea cu ONG-uri, pentru acțiuni umanitare sau donații. Cu toate acestea, cooperarea descentralizată între autoritățile locale din diferite țări, în special Franța și Republica Moldova, nu este practică pe scară

largă pentru structurarea proiectelor de dezvoltare locală în cele două teritorii, cu schimburi de experiență între autoritățile publice și locuitorii.

„Ideile bune”, care au apărut în cadrul primei ediții a Forumului privind Cooperarea descentralizată Franța-Moldova pentru atractivitatea teritoriilor, desfășurat la Costești, în octombrie 2016 au devenit proiecte

concrete cu teme: intercomunitatea, turismul și patrimoniul durabil, diaspora și relațiile dintre comunitățile rurale - universități - agenți economici.

În acest sens, în cadrul concursului au fost depuse 23 de dosare, iar proiectele au dat deja naștere la numeroase raporturi între autoritățile din teritorii. Acest Forum va face posibilă stabilirea unui

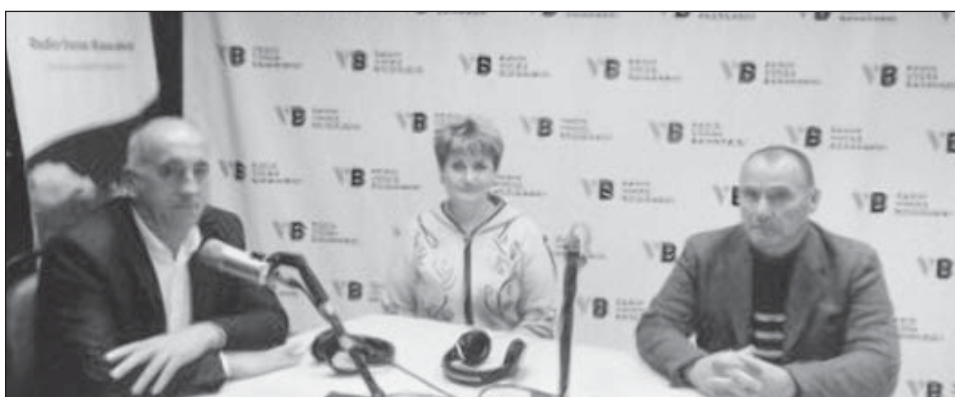
dialog cu privire la condițiile unei colaborări reușite între autoritățile locale, care urmăresc valorificarea fiecărui teritoriu.

În cadrul evenimentului au fost abordate și alte subiecte, printre acestea fiind: avantajele colaborării cu o autoritate locală străină; dezvoltarea turismului în zonele rurale și urbane; cooperarea descentralizată

și formarea profesională. De asemenea, în cadrul sesiunilor au fost organizate ateliere de lucru privind gestiunea deșeurilor, dar și privind E-turismul.

Forumul a fost organizat de Ambasada Franței, AUF-Chișinău, Congresul Autorităților Locale din Moldova și Institutul de Științe Administrative pe lângă Academia de Științe a Moldovei, în parteneriat cu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului și Agenția de Inspecție și Restaurare a Monumentelor din Moldova. Partenerii francezi ai evenimentului au fost Asociația primarilor rurali din Franța, rețeaua Villes Internet și Comisia Națională pentru Cooperare Descentralizată.

POLIȚIA LOCALĂ, CARE S-AR SUBORDONA APL, AR SOLUȚIONA MULTE PROBLEME DIN LOCALITĂȚILE RURALE

Una dintre prioritățile CALM este identificarea soluțiilor pentru eficientizarea muncii autorităților publice locale. Primarul localității Colonița, municipiul Chișinău, Angela Zaporozan, primarul de Sadaclia, Basarabasca, Vasile Baciu, dar și primarul comunei Cioreșcu, municipiul Chișinău, Ion Scripnic au declarat, în cadrul emisiunii Puncte de Reflecție cu CALM, la postul de radio Vocea Basarabiei, că se vorbește foarte mult despre modernizarea și dezvoltarea localităților rurale însă, în acest sens, se depune mai mult efort la nivel local, autoritățile centrale implicându-se prea puțin.

Primarul comunei Cioreșcu, municipiul Chișinău, Ion Scripnic consideră că pe umerii primarului și a celor câțiva specialiști din primărie sunt puse prea multe sarcini, fără a li

se oferi și pârghiile de soluționare a acestora.

„Să abordăm un subiect concret. Un primar poate fi reținut de organele de forță doar din motivul că într-o familie unul din soți este violent. Dar ce posibilități avem noi să soluționăm asemenea cazuri?”, s-a întrebat edilul.

În context, Ion Scripnic a dat exemplul comunei Ciurea, Județul Iași, România, cu care comuna Cioreșcu este înfrățită. „Acolo sunt dislocați 15 polițiști, la o populație de 12 mii de locuitori. Dintre aceștia, opt polițiști se subordonează Ministerului Afacerilor Interne, iar șapte APL. Astfel, cei 15 reprezentanți ai organelor de forță sunt res-

ponsabili de diverse domenii din comuna respectivă.”

Primarul de Sadaclia, Basarabasca Vasile Baciu a adus în discuție un alt subiect sensibil – copiii care nu frecventează școala și vagabondează.

„Avem copii care au rămas fără supraveghere, deoarece părinții au plecat peste hotare. Unii dintre ei nu mai frecventează școala, avem și cazuri când se intră în casele oamenilor și se sustrag de acolo bunuri. Ei sunt minori, iar tutorii în grija căroră au rămas, profesorii, dar nici noi, autoritățile locale nu reușim să-i readucem pe calea cea dreaptă. Polițistul face un proces verbal și noi trebuie să examinăm cazul. Ce putem să le facem, când ei nici nu vor să ne asculte știind că nu pot fi trași la răspundere?”

Vasile Baciu a menționat că este imposibil să gestionezi o localitate cu patru mii de locuitori având în statele de personal ale primăriei doar cinci unități și jumătate. „Avem impresia că legile sunt făcute nu pentru a ne ajuta, dar pentru a ne pedepsi că nu ne îndeplinim atribuțiile”, a spus edilul.

Potrivit Angelei Zaporozan, primarii sunt gata să-și asume responsabilități, dar au

nevoie și de mecanismele necesare pentru îndeplinirea tuturor obligațiilor.

„Pe lângă obligațiile noastre, prin hotărâri de guvern ar trebui stabilite și niște reguli clare, pe care să le respecte toată lumea. Să luăm un alt exemplu – salubritatea localităților. Guvernul ar trebui să emită o hotărâre în care să fie clar stipulat că nu este niciun om care nu produce gunoi. Astfel, în cazul încheierii cu cetățenii a contractelor de evacuare a deșeurilor, toți să conștientizeze că acest serviciu trebuie plătit, tot așa cum plătim pentru apă și canalizare. Acum însă, mulți oameni refuză să plătească motivând că nu există o Lege ce i-ar obliga.”

Angela Zaporozan a dat exemplul localității Tuzla din Constanța, România, cu care Colonița are stabilite relații de colaborare. Potrivit primarului, în Tuzla, poliția locală se ocupă de soluționarea tuturor acestor probleme.

În concluzie, invitații în studio au specificat că pentru a avea servicii de calitate în satele din Republica Moldova este nevoie de o descentralizare eficientă.

DESCENTRALIZAREA TREBUIE SĂ AIBĂ LOC ȘI ÎN REPUBLICA MOLDOVA, MĂCAR ȘI DIN MOTIVUL CĂ GEORGRAFIC SUNTEM ÎN CENTRUL EUROPEI!

O țară fără sate nu poate exista, tot așa cum nu putem vorbi despre o dezvoltare națională fără o dezvoltare rurală. Aceste păreri au fost expuse de către primarul localității Lozova, raionul Strășeni, Lilian Botnaru și primarul localității Mateuți, raionul Rezina, Angela Ursachi, în cadrul emisiunii Puncte de Reflecție cu CALM, la postul de radio Vocea Basarabiei.

Potrivit lui Lilian Botnari, este absolut necesară

o consolidare a autonomiei locale, prin clarificarea competențelor APL și asigurarea lor cu resurse financiare corespunzătoare.

„Localitatea noastră a beneficiat de o mică susținere din partea consiliului raional, dar consider că este nevoie de aprobarea unei decizii prin care să se asigure cofinanțarea primăriilor care accesează proiecte. Majoritatea proiectelor

trebuie să fie însoțite de pachetul de documente de ordin tehnic, ceea ce presupune niște cheltuieli enorme (de la 50 mii până la 300 de mii de lei). Toți bani pe care îi avem pentru a dezvolta localitatea trebuie să îi dăm pentru două kg de hârtie, însă fără proiecte nu prea avem cum să ne dezvoltăm”.

Primarul localității Mateuți Rezina a menționat că ori de câte ori a mers să discute cu autoritățile raionale nu a fost ascultată. Potrivit Angelei Ursachi, consiliul raional și-a pierdut rolul de autoritate centrală. Totodată, Angela Ursachi a afirmat că APL nu dispune de o bază economico-financiară corespunzătoare, peotriva tuturor responsabilităților care au fost transferate pe seama primăriilor.

Invitații în studioul s-au arătat dezamăgiți de faptul că guvernarea nu și-a îndeplinit angajamentele privind strategia descentralizării. Potrivit primarilor, descentralizarea trebuie să se facă cât mai curând posibil, exemplu în acest sens fiind țările europene.

„Nici nu ar mai trebui să discutăm

la acest subiect. E ca și cum am explica faptul că atunci când plouă se formează noroiul. Descentralizarea trebuie să aibă loc și în Republica Moldova, măcar și din simplu motiv că geografic suntem în centrul Europei”, a menționat Lilian Botnari.

Ambii edili au menționat faptul că autoritățile publice locale beneficiază de cea mai mare susținere din partea CALM - ului.

„Orice problemă poate fi soluționată cu ajutorul CALM. Această instituție ne ascultă, ne identifică problemele și vine cu soluții nemijlocite, cu propuneri de proiecte. Datorită CALM reușim să implementăm multe reforme. CALM-ul a bătut alarma și în cazul cu Fondul Rutier, toate discuțiile dintre ministere și primari au fost mediate de CALM. Multe proiecte de lege care apar astăzi pe agenda Guvernului și Parlamentului sunt inițiate de experții CALM, acestea având un singur obiectiv – întoarcerea cu fața spre localități, spre oameni.

DESCENTRALIZAREA FINANCIARĂ ÎNTÂRZIATĂ, UN JUG GREU PENTRU AUTORITĂȚILE LOCALE!

Descentralizarea financiară continuă să bată pasul pe loc în timp ce autonomia locală se vede mai departe defavorizată în administrațiile din teritoriu, deși autoritățile centrale și-au luat un angajament solemn în fața partenerilor externi privind urgentarea aplicării Strategiei de descentralizare.

De ce se târăgănează acest proces și care sunt problemele întâlnite de autoritățile locale, s-a discutat la emisiunea Vocea Administrației Publice Locale, moderată de Victor Rusu.

Deputatul liberal-democrat Iurie Țap și primarul de Capaclia (Cantemir), Alexei Busuioc, au analizat etapele procesului de descentralizare, despre întârzierea acestor etape și care sunt semnalele puternice de alarmă transmise în repetate rânduri de către autoritățile locale, care așteaptă cât mai urgent să treacă la o autonomie financiară reală.

Parlamentarul, care este și vicepreședintele Comisiei administrație publică, dezvoltare regională, mediu și schimbări climatice, a remarcat o primă greșeală a guvernării, când a divizat această comisie: **Beneficiarii dezvoltării regionale sunt colectivitățile locale. Politicile de dezvoltare regională sunt la pământ. Este o lipsă de transparență în luarea deciziilor de devizare a acestei comisii. A fost o decizie proastă. Partenerii de dezvoltare ne spun că trebuie să avem o Strategie de dezvoltare și descentralizare regională, o structură unică. Este o lipsă total de viziune.**

Iurie Țap a mai remarcat și soluțiile propuse pentru descentralizarea financiară în baza granturilor de competitivitate, dar unde autoritățile centrale nu au făcut nimic pentru această etapă: **Ministerul Finanțelor și Guvernul nu a făcut nimic în acest sens. Cei de la minister, în persoana viceministrului, care a fost prezent în Parlament la Ora Guvernului, se eschivează de la întrebările privind identificarea a noi surse de venituri pentru autoritățile locale. Este o ofensă adusă bunului**

simț. Mă adresez și primului ministru. Satele și comunele au 75% din impozitul pe venit al persoanelor fizice ca sursă de venit de bază. Ar fi cazul ca să fie majorat până la 100%. Cheltuielile administrative sunt mai mari decât veniturile proprii. Primarul este cu mâinile legate în a rezolva problemele comunității. Autoritățile locale rămân la cheremul guvernării.

Primarul de Capaclia a menționat lipsa de instruire a primarilor în gestionarea banilor din Fondul rutier și a tras un semnal de alarmă cu privire la presiunea pusă pe umerii edililor din teritoriu, unde, fiind un an electoral, primarii se tem să gestioneze banii pentru a un se trezi cu “mascații”: **Am luptat cu sânge pentru Fondul rutier și nici un știm cum să administrăm acești bani. Avem banii pe cont, dar nimeni un ne-a instruit. Ne este teamă să facem un pas la stânga sau la dreapta. Avem mulți colegi cu dosare. Ne este frică să un ne vină la ora 6 mascații să ne bată la ușă. Așteptăm să treacă această furtună, să vedem ce va fi în 2018. Suntem jertfe, în loc să implementăm lucruri pentru viitor. Un este un plan stabilit pentru administrația local cu privire la cum se poate de administrat acești bani.**

Edilul a mai vorbit și despre o discriminare cu privire la fondurile care ajung în unele primării, dar nu în toate pentru că este un an electoral, iar unele raioane trimit bani pentru drumuri și alte necesități doar acolo unde au favoriți: **Unele primării nu cer anumite lucruri, dar din senin le primesc. Dacă vorbim de descentralizare, să vă mai spun ce am auzit, că din 2019 nu vor mai fi raioane, dar agenții de dezvoltare regională. Vor fi structuri masive care vor înlocui raioanele. Și dacă vei fi băiat bun și vei avea culoarea care trebuie, vei primi. Deja se văd și oamenii pentru alegeri, pentru circumscripții, sunt vizibili.**

Plecarea moldovenilor peste hotare este o cauză principală a lipsei reale de descentralizare și dezvoltare locală. Atât deputatul Iurie Țap, cât și primarul Alexei Busuioc, au căzut de acord că trebuie urgent de a dezvolta comunitățile locale pentru a opri exodul moldovenilor.

Satele și comunele investesc doar 6% din buget în funcțiile de bază, canalizare, apă, fond locativ. Satele devin pustii. Primarul nu poate crea condiții. Localitatea trebuie să devină atractivă. Autoritatea locală trebuie să fie puternică. Dacă nu se vor da bani colectivităților locale, republica se va prăbuși, a spus deputatul liberal-democat.

Analizez evoluția școlii. Înainte erau 220 de elevi la gimnaziul din localitate, acum am ajuns la 170. Se pustiesc și grădinițele și școala. Rămânem cu birourile și ferestrele. Un investitor dacă vine în sat, nu va găsi resurse umane, nu mai avem în sate oameni cu studii. Trebuie să ne găsim cum să aducem oamenii înapoi acasă, a comentat primarul de Capaclia.

Punerea în aplicare a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de Descentralizare și a Foi de parcurs privind im-

plementarea Recomandării nr. 322 în domeniul democrației locale și descentralizării, semnată de Guvernul Republicii Moldova, Consiliul European și Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), este în mare întârziere.

Iurie Țap a menționat că s-a implicat și a cerut socoteală responsabililor de a aplica planul de acțiuni pentru aceste întârzieri: **Se atribuie competențe mai mari autorităților locale, dar nu și condiții financiare. Ceea ce nu se realizează se răsfrânge negativ asupra sistemului administrației publice locale, în loc ca acesta să se consolideze. Ei se pregătesc de alegeri în loc să consolideze autoritățile locale, să creeze locuri de muncă, politici macro-economice. Trebuie de dat bani autorităților locale. Guvernul nu dorește să-și facă meseria.**

Primarul de la Capaclia a concluzionat că singura arma de luptă a autorităților locale a rămas CALM-ul: **Este trist. Un deputat nu și poate îndeplini funcțiile așa cum ar trebui, dar un primar? Singura noastră este CALM-ul. Toate loviturile și ciocnirile aplicate din interior și din exterior arată că singura noastră redută este Congresul Autorităților Publice Locale.**

POLITICA FISCALĂ ȘI VAMALĂ PENTRU ANUL 2018 LA CAPITOLUL DESCENTRALIZARE FINANCIARĂ - LIPSĂ DE VIZIUNE, REGRES, ABANDONAREA REFORMELOR REALE ȘI O LOVITURĂ DE IMAGINE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA!

Sunt total neglijate prevederile strategiei Foii de parcurs și propunerile CALM în contextul deciziei recente a Consiliului European de a organiza la începutul anului 2018 o vizită de monitorizare și de elaborare a raportului privind realizarea angajamentelor în domeniul democrației locale. Parlamentul a votat pe 2 noiembrie, în prima lectură Politica fiscală și vamală pentru anul 2018. Proiectul întocmit de Ministerul Finanțelor conține modificări în peste 130 de articole din 11 coduri și Legi, cele mai multe în Codul Fiscal și cel Vamal.

După prezentarea documentului în plenul Parlamentului, Politica fiscală pentru 2018 a fost criticată de mai mulți deputați. Parlamentarii au declarat că unele modificări sunt neclare.

Despre bugetul național și cel local, cât și despre descentralizarea financiară, a discutat Victor Rusu la emisiunea Vocea Administrației Locale cu invitații Viorel Rusu, expert pe probleme juridice în cadrul Congresului Autorităților Locale (CALM) și primarul localității Feștelita (Ștefan Vodă), Nicolae Tudoreanu.

Edilul de Feștelita, Nicolae Tudoreanu s-a referit la faptul că autoritățile publice locale au deja pregătite proiectele de buget pentru anul viitor, care sunt formate după regula tradițională: „**Bugetele locale sunt compuse din veniturile proprii, venit defalcat din impozitul pe venit din salariu, transfer cu destinație specială, mijloace speciale, granturi, impozite și taxe locale. Alte surse de venit nu prea sunt la discreția autorității locale. Pondere veniturilor**

proprii în bugetele locale este una redusă, mai ales cea a impozitelor pe bunul imobiliar. Mai mult costă administrarea acestui impozit decât veniturile încasate. Codul fiscal este învechit. Sunt proceduri și normative învechite.”

Juristul CALM, Viorel Rusu, a definit pentru radio-auscultători politica bugetar-fiscală și a remarcat că statul trage mai mult pătura fiscală asupra intereselor statale. Reprezentantul CALM s-a referit și la detaliul de deficit care nu este prevăzut în bugetul local: „**Este un plan financiar pe care îl planifică Guvernul. Discutăm de doi parteneri. Administrația centrală, care are partea cea mai mare a veniturilor și Administrația Publică Locală. Nu poate fi o disproporție între interesele organelor centrale și cele locale. CALM a venit cu mai multe propuneri ca această politică să fie una echilibrată, atât pentru APC, cât și pentru APL, dar până în prezent, cu regret, se urmăresc doar interesele statale. La nivel local sunt foarte puține posibilități de a obține venituri proprii. Nu s-a făcut o reevaluare a bunurilor imobile. Autoritățile centrale lasă pe planul al doilea problemele locale. Bugetele locale sunt fără deficit. Trebuie să-ți planifici cheltuielile în funcție de câte venituri ai, dar sarcinile cresc zilnic**”, a explicat expertul CALM.

Anul 2018 este anul culminant când ar trebui finalizat planul de des-

centralizare financiară. Potrivit lui Viorel Rusu, propunerile CALM sunt iarăși neglijate de autoritățile centrale. Expertul CALM a menționat că înainte de formarea proiectului Politicii bugetar-fiscale pentru 2018, reprezentanții CALM au fost invitați la o întrevvedere de lucru a Ministerului Finanțelor, dar nu a fost o consultare privind toate standardele Consiliului European: „**Am fost prezenți la aceste consultări publice, doar că la această discuție erau mai mulți reprezentanți ai mediului de afaceri. Cu tot respectul față de Ministerul Finanțelor, dar au fost contrapuse interesele autorităților locale cu cele ale mediului de afaceri. Este total greșit. Necesităm o consultare în cadrul unui grup de lucru între reprezentanții ministerului cu cei ai autorităților locale, pentru că avem de discutat mai multe decât doar business. Deși am solicitat de mai multe ori, ni s-a refuzat să venim la masa negocierilor. Există standarde ale Consiliului European în ce**

privește aceste consultări între reprezentanții Guvernului și cei ai autorităților locale. Am adresat propuneri tuturor organelor de resort. Am insistat și pe transferurile generale. În lectura a doua a proiectului (politica bugetar-fiscală) s-a adăugat doar cu privire la transferurile cu destinație specială.”

Și primarul Nicolae Tudoreanu se arată dezamăgit și îngrijorat de faptul că instrumentele și propunerile propuse în a soluționa problemele din cauza cărora Strategia de descentralizare bate pasul pe loc sunt neglijate: „**Sunt probleme vechi de sistem, acestea sunt obligatoriu de implementat. Ne-am asumat un plan de descentralizare. Nu putem crește autoritatea locală dacă nu-i dai și instrumente financiare, ci doar obligații. Este necesară o implicare tehnică și nu legislativă. Trebuie să creștem ponderea veniturilor locale. Veniturile proprii scad de la un an la altul. Cum poți face un împrumut dacă nu aduci indica-**

torul de 20% din venitul propriu fără asigurarea ponderii. Nu cerem resurse, doar solicităm instrumente de a ne forma baza fiscală proprie. Codul Fiscal este arhicentralizat. Ori competențele proprii trebuie asigurate cu venituri proprii. Foarte multe primării și-au lăsat soldurile neexecutate pentru a acumula bani pentru a face o investiție și mai mare, iar la final ai putea chiar fi penalizat...”, a menționat edilul.

Primarul de Feștelita a amintit că a fost realizat un studiu preliminar la modificarea Legii cu privire la finanțele publice. Normele metodologice pentru elaborarea bugetului prevăd că primăriile pot completa un formular de recompensare dacă pot justifica că nu pot asigura cheltuielile curente, însă aceasta nu este o soluție. „**Ministerul Finanțelor trebuie să consolideze o bază fiscală proprie. Trebuie valorificate veniturile proprii locale. La nivel local, politicul nu este parte componentă în aplicarea cotelor. Noi nu avem dreptul de a decide asupra cotelor. Nu putem interveni cu politici la nivel local pentru că nu este descentralizare financiară. O bună parte din primării nu-și asigură nici cheltuielile administrative ale aparatului local**”, a afirmat Nicolae Tudoreanu.

În concluzie, liderul comunității din Feștelita și juristul CALM au reiterat importanța implementării Strategiei descentralizării și acordării unei atenții mai sporite autorităților publice locale.

MOTIVAREA ȘI PRESTIGIUL FUNCȚIONARULUI PUBLIC A DECĂZUT DRASTIC

În cadrul emisiunii „Regionalii cu Mihail Sirkeli”, de la postul de televiziune TV8 au fost abordate problemele cu care se confruntă astăzi regiunile, cum reușesc autoritățile publice locale să ofere servicii publice de calitate, în ce mod influențează salarizarea funcționarilor publici calitatea serviciilor publice prestate, dar și despre cum sunt formate bugetele locale. Invitații emisiunii au fost Președintele Asociației Primarilor Găgăuziei, Nicolae Goțișan, care este și primarul com. Beșghioz, UTA Găgăuzia, primarul comunei Vinogradovca, raionul Taraclia, vicepreședintele Asociației CALM, Tatiana Țurcan și vicepreședintele Adunării Populare a UTA Găgăuzia, Alexandr Tarnavschi.

Întrebați dacă primăria poate să presteze

servicii publice de calitate și dacă autoritățile administrației publice locale dispun de instrumentele necesare pentru a furniza asemenea servicii, Nicolae Goțișan a răspuns că indiferent de circumstanțe, este de datoria primarilor să presteze servicii de calitate. Totuși, Goțișan a menționat faptul că în trecut primăriile se confruntau cu lipsa unor cadre competente și calificate, astăzi însă APL duce lipsă în general de cadre, problemă generată de reanțările majore în reforma de descentralizare.

Potrivit edilului de Beșghioz, pentru realizarea acestor reforme și programe este nevoie de resurse umane calificate și competente, iar pentru asta trebuie să avem un sistem de stimulare a funcționarilor publici, un

sistem calitativ de recrutare a acestora, birouri dotate cu tehnică modernă, a unor sisteme cum ar fi E-Guvernarea sau primăria electronică.

Primarul comunei Vinogradovca, Taraclia, vicepreședintele CALM, Tatiana Țurcan a împărtășit ideea colegului său de la sud, menționând că factorul uman este esențial în rezolvarea problemelor cetățenilor. Dna Țurcan a menționat că funcționari publici calificați nu pot fi angajați din cauza unor salarii derizorii, statele de personal (schemele de încadrare) prevăd salarii de circa 2200 – 2300 de lei pentru specialiști și, chiar dacă Universitatea din Comrat pregătește specialiști calificați în domeniu, absolvenții nu acceptă să lucreze pentru asemenea remunerații.

În calitate de Președinte al Asociației primarilor din raionul Taraclia, Tatiana Țurcan a declarat că la ora actuală sunt câteva primării care activează în lipsa contabililor, iar la unele concursuri de angajare nu se înscrie nici un candidat, fie că e vorba de secretar, contabil sau inginer cadastral. „**Avem oameni prețioși, dar refuză să vină din cauza că volumul de muncă și responsabilitatea ce le revine sunt prea mari comparativ cu salariul ce li se oferă. Incapacitatea de a majora salariul funcționarilor publici este cauza de bază a lipsei unui personal calificat.**”

La capitolul salarizare, vicepreședintele Adunării Populare a UTA Găgăuzia Alexandr Tarnavschi a menționat că fenomenul migrației profesorilor în serviciul public, în special în organele de conducere ale învățământului a luat

demult sfârșit, acum există un fenomen invers, când se atestă un reflux de cadre și asta din cauza că conducătorii instituțiilor de învățământ preuniversitar din localități au salarii mai mari decât primării. Potrivit lui Tarnavschi, motivarea și prestigiul funcționarului public a decăzut drastic.

Vorbind despre bugete locale, primarul comunei Vinogradovca, Taraclia, vicepreședintele CALM, Tatiana Țurcan a menționat că orice adresare a autorităților publice locale la structurile descentralizate ale autorităților publice centrale se soldează cu conturi grase pentru ultimele, aceste servicii fiind cu plată, inclusiv cele pentru serviciile cadastrale.

Vicepreședintele Adunării Populare a UTA Găgăuzia Alexandr Tarnavschi a amintit că în orașe a avut loc evaluarea proprietății. „**În sate acest lucru costă bănuți, exact ca în perioada ex-sovietică. Noi, cei din Adunarea Populară a UTA Găgăuzia, consultându-ne cu CALM am venit cu o inițiativă legislativă de a majora impozitul financiar pentru pământurile cu destinație agricolă.**”

Alexandr Tarnavschi a subliniat faptul că sunt două surse de acumulare la buget: „**Prima este atragerea surselor extrabugetare, iar pentru asta trebuie să oferim primarilor posibilitatea de a motiva funcționarii publici ce ar putea atrage aceste surse. A doua este relația dintre stat și APL: „Statul a delegat responsabilități APL în privința prestării serviciilor comunale, alte probleme locale importante, dar a plafonat impozitele locale”, a declarat vicepreședintele Adunării Populare a UTA Găgăuzia.**

DESCENTRALIZAREA URGENTĂ A SISTEMULUI DE SALARIZARE ESTE UNICA SOLUȚIE DE A EVITA COLAPSUL ADMINISTRATIV ȘI EXODUL SPECIALIȘTILOR LA NIVEL LOCAL: O INIȚIATIVĂ LEGISLATIVĂ DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ A COLEGILOR DIN UTA GAGAUZIA SUSȚINUTĂ DE CALM!

La 12 octombrie, curent, la inițiativa Asociației primarilor din UTA Găgăuzia, la Comrat a avut loc o ședință de lucru în cadrul căreia s-a discutat despre sistemul de salarizare a funcționarilor publici, dar și a celorlalți angajați din APL. La întrunire au participat reprezentanți ai Adunării Populare a UTA Găgăuzia, dar și primari din regiune. Invitat special a fost Congresul Autorităților Publice Locale (CALM), acesta fiind reprezentat de directorul executiv, Viorel Furdui.

O atenție deosebită a fost acordată inițiativei legislative de modificare a art. 6 din Legea nr. 48 din 22.03.2012 privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici. De asemenea, în discuție au fost puse modificarea art. 6 din Legea nr. 48 din 22.03.2012 privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici; modificarea anexei nr. 1 la Legea cu privire la aplicarea titlului VI din Codul fiscal nr. 1056-XIV din 16.06.2000 și introducerea unor modificări la art. 7 din Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997.

Vicepreședintele Adunării Populare, Alexandr Tarnavschii a declarat că aceste inițiative legislative au fost direcționate către Parlamentul Republicii Moldova și sunt în curs de examinare. Modificarea art. 6 din Legea nr. 48 din 22.03.2012 privind sistemul de salarizare a funcționarilor publici presupune stabilirea anuală a salariului de către organele reprezentative ale administrației publice locale, de asemenea, salariu minim garantat de stat urmează a fi stabilit de Guvern.

Alexandr Tarnavschii a amintit că nivelul salariului unui angajat debutant în APL este de 2 mii 200 lei, iar în asemenea condiții activitatea în serviciul public nu este atractivă.

Autorii proiectului de lege Aleksandr Tarnavsky și viceprimarul com. Avdarma, Igor Guseinov propun delegarea autorităților publice locale a dreptului de a stabili nivelul de

salarizare a funcționarilor publici din administrația publică locală.

Directorul executiv al CALM, Viorel Furdui a făcut o prezentare a sistemului de remunerare în domeniul APL. Potrivit lui, la ora actuală, sistemul-cadru conceptual și legal al remunerării este depășit și necorelat cu cadrul legal din domeniul descentralizării, autonomiei locale, APL, organizării și funcționării APL. Până în prezent se menține un sistem ineficient de salarizare, dar și blocarea posibilităților APL de a avea politici proprii de cadre. Viorel Furdui a ținut să sublinieze faptul că majoritatea conducătorilor instituțiilor din subordine și chiar unii funcționari au salarii mai mari decât conducătorul APL (primarul). Pe de o parte, există o lipsă acută de specialiști în APL, pe de altă parte, responsabilitățile pentru cei din APL sunt din ce în ce mai mari. În asemenea condiții, multe APL nu pot angaja pe nimeni. Directorul executiv al CALM a subliniat faptul că la ora actuală nu există viziuni și soluții concrete pe termen scurt pentru aplanarea situației din partea autorităților. Sistemul unic de salarizare este la faza de conceptualizare, conține lacune importante privind compatibilitatea cu cadrul APL și nu oferă soluții clare pe termen scurt și mediu. Din păcate, se constată lipsa unui dialog efectiv și sincer pe această temă între APL/CALM și Guvern.

În context, Viorel Furdui a subliniat necesitatea corelării sistemului de remunerare în APL cu normele constituționale și internaționale ale autonomiei locale și descentralizării; creșterea valorii salariilor persoanelor cu funcții de demnitate publică cu cel puțin 50% lunare; stabilirea expresă în lege că valorile menționate în legea nr. 355 sunt minimale și garantate, că ele pot fi modificate în dependență de veniturile proprii și reglementările locale; că este nevoie de deblocarea și eliminarea tuturor barierelor în domeniul acordării de premii și suplimente (aceasta trebuie să devină o competență exclusivă a APL

și să fie legată în exclusivitate de existența veniturilor proprii și regulamentele proprii).

Pe lângă alte recomandări, directorul executiv al CALM a menționat că pentru funcționarea eficientă a APL este necesară decentralizarea reală a organigramei și stărilor de personal în vederea acordării dreptului deplin și exclusiv APL să stabilească categoria de specialiști necesare, termenele de angajare, forma de angajare (contract public sau civil), remunerația, etc.....

Un alt subiect dezbătut în cadrul întreprinderii de la Comrat a fost necesitatea asigurării autonomiei financiare a autorităților publice locale de nivelul I și inițiativa legislativă privind modificarea anexei 1 din Legea cu privire la aplicarea titlului VI din Codul fiscal ce prevede ca valoarea maximă a ratelor de impozitare a terenurilor agricole de evaluare cadastrală, cu excepția fânețelor și pășunilor, să fie majorat cu 100%, de la 1.5 la 3.0 lei MDL-1 punct pe hectar.

Autorii inițiativei legislative menționează faptul că rata maximă a impozitului funciar

pe terenurile agricole, nu a fost ajustată în ultimii 16 ani. În această perioadă, situația economică din țară a suferit modificări semnificative - cursul de schimb al monedei naționale s-a depreciat, iar valoarea terenurilor agricole a crescut. În baza celor expuse mai sus, impozitul pe teren, care este unul dintre cele mai importante surse de asigurare a bugetelor primăriilor, este învechit și nu corespunde realității.

Proiectul de lege are drept scop creșterea în mod semnificativ a bazei fiscale a primăriilor (nu mai puțin de 10% din nivelul actual), prin stabilirea mărimii impozitului pe terenul agricol, în conformitate cu realitățile economice.

Participanții la dezbateri și-au exprimat speranța că propunerile lor vor fi luate în calcul de către legiuitorii de la Chișinău, astfel APL din toată Republica Moldova vor beneficia de o adevărată autonomie financiară, dar și de îmbunătățirea cadrului legislativ ce le-ar permite să angajeze și să motiveze profesioniștii adevărați să activeze în primării.

SUSȚINUTE DE CALM, FEMEILE-PRIMAR LA PRIMUL MANDAT ÎNVĂȚĂ SECRETE DIN ARTA COMUNICĂRII!

În perioada 24 -26 octombrie, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), cu susținerea Programului ONU „Femeile în politică” a organizat pentru femeile-primar la primul mandat cursul de instruire „Comunicarea strategică și conducerea eficientă pentru egalitatea de gen în comunitățile locale”. La eveniment au participat circa 20 de femei-primar la primul mandat, obiectivul propus fiind consolidarea cunoștințelor în domeniul comunicării publice, dar și însușirea modalităților de prezentare a informației. Un alt subiect abordat în cadrul seminarului a fost discriminarea de gen și sexismul.

Angela Ababii, primarul satului Cobălea, raionul Șoldănești a menționat că nu pentru prima dată participă la instruirile organizate de către

CALM. „Acest seminar ne ajută să ne debarasăm de emoțiile sau dificultățile pe care le avem atunci când ieșim în fața publicului sau în fața camerelor de luat vederi. Noi cunoaștem că este important și aspectul nostru, ținând cont de faptul că avem funcții de conducere, dar aici mai învățăm mici secrete”.

Zinaida Marin, primar de Răscăieți, Ștefan Vodă și-a arătat recunoștința față de CALM pentru că datorită acestor întruniri, femeile-primar, mai ales cele la primul mandat au ocazia să facă schimb de opinii, să învețe una de la alta, dar și de la profesioniștii în domeniu. „De fiecare dată, după

instruirile organizate de CALM, plecăm acasă cu un bagaj nou de cunoștințe. Suntem cazate în cele mai bune condiții, iar atmosfera de aici este una prietenoasă, facem cunoștință cu oameni noi. Învățăm să fim buni vorbitori, să nem dezvoltăm vocabularul, să ținem cont de ținuta noastră, indiferent

de situație. Suntem recunoscătoare CALM-ului pentru că găsec timp, resurse financiare, experți – tot acest efort fiind pentru binele nostru”.

Feodora Eșanu, primar de Izvoare, Sângerei a venit la acest seminar având siguranța că va învăța ceva nou. „După aceste instruirii suntem mai bine pregătite și cu siguranță vom avea rezultate mai bune în activitatea noastră. Singura instituție care ne sprijină și ne înțelege este CALM, lucru pentru care le mulțumim. Expertul în comunicare Vera Nastasiu este o profesionistă și ne învață nu doar cum să vorbim corect, dar și cum să ne simțim adevărate femei.” Cursuri similare de instruire e vom avea loc și în viitorul apropiat.

Programul ONU „Femeile în politică” este implementat de Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) cu sprijinul financiar al Guvernului Suediei.

DIALOGUL ÎNTRE APC ȘI APL, PROMOVAT DE CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

Schimbul de opinii, identificarea soluțiilor pentru problemele stringente din cadrul APL, dar și fortificarea dialogului APC-APL au stat la baza unor ample discuții, în cadrul mesei rotunde cu genericul "Consolidarea dialogului între autoritățile locale și centrale". Dezbaterile au fost organizate de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Rețeaua Femeilor din cadrul CALM, eveniment care se înscrie în Planul de acțiuni al RF CALM susținut de Programul ONU „Femeile în politică” și sprijinit financiar de Guvernul Suediei.

Scopul primar al evenimentului a constat în evidențierea pârghiilor de consolidare a dialogului între autoritățile locale și centrale, schimbul de opinii pe marginea problemelor prioritare pentru autoritățile locale și căile de soluționare a lor. Discuțiile s-au axat pe mai multe aspecte care rămân într-un con de umbră, și anume cele care intră în competența Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Astfel, peste 50 de reprezentante ale APL și-au expus punctul de vedere, dar și au evidențiat progresele și regresele în aceste două domenii sensibile. Acestea s-au pronunțat pentru edificarea unui dialog transparent și durabil cu Executivul, care ar evolua într-un parteneriat durabil APC-APL.

În debutul mesei rotunde, Larisa Voh, primara comunei Palanca, Ștefan Vodă, președinta Rețelei Femeilor din cadrul CALM a subliniat că nu întotdeauna succesul în administrația locală se datorează bugetelor grase sau culorii politice, și asta deoarece la baza performanței administrației locale trebuie să se regăsească alte principii, cum ar fi parteneriatele, încrederea și integritatea: **"Este necesar să existe mai multă transparență, mai puțină incertitudine la toate nivelurile, pentru că soluțiile luate prin consultare și deschidere sunt mai eficiente pe termen lung. E greu de conceput o dezvoltare reală în absența unui parteneriat între APL și APC, fără o administrație**

publică eficientă, capabilă să pună cetățeanul pe primul loc și să ofere servicii de calitate. Această întâlnire este o oportunitate de dialog privind măsurile pe care le putem face pentru a schimba lucrurile, pentru ca situația să evolueze în direcția bună, acolo unde nu funcționează bine sau chiar deloc".

Primarele au identificat mai multe probleme, pe care le-au înaintat ca subiecte de discuție cu reprezentanții guvernării, prezenți la masa rotundă: Gheorghe Postică, viceministrul Educației, Culturii și Cercetării, Ecaterina Rudacov - responsabilă bibliotecă Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Valentin Crudu, șef de direcție la Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Viorica Dumbrăveanu, vice-ministru al Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

Astfel, Cleopatra Cobzac, primar de Codreanca, Strășeni a subliniat că micșorarea numărului lucrătorilor sociali, un fenomen aproape omniprezent în localitățile din țară, are un impact negativ asupra persoanelor în etate, vulnerabile și solitare. Totodată, edilul a solicitat să

se facă lumină asupra situației persoanelor cu dizabilități mintale și ce măsuri își propune Guvernul să întreprindă pentru gestionarea corectă și asigurarea protecției sociale a acestor persoane.

Un alt aspect abordat de primare a fost și ajutorul social, regulile de oferire a acestuia fiind schimbate. În acest sens, Natalia Petrea, primar de Costești, Ialoveni a solicitat explicații în plus, astfel încât aplicarea acestei prevederi, care stipulează că persoanele apte de muncă urmează să presteze munci în folosul comunității în cazul obținerii ajutorului social, să decurgă conform legii.

Zinaida Marin, primar de Râscăieți, Ștefan Vodă a subliniat că, deocamdată, nu există o claritate în ceea ce privește crearea centrelor educaționale tip gimnaziu-grădiniță. Edilul a solicitat mai multă transparență și claritate în aplicarea acestui proiect, dar și ca informații să ajungă în fiecare localitate vizată. Potrivit Zinaidei Marin, în acest caz este foarte important de răspuns la câteva întrebări esențiale: cine va administra crearea filialelor instituțiilor educaționale, care va fi rentabilitatea lor și ce efecte pozitive

vor avea asupra calității vieții oamenilor și dezvoltării comunităților locale.

Discuții largi a generat problema alimentării în grădinițe. În acest context, Nina Cereteu, primarul orașului Drochia, a menționat că există o disonanță între alimentarea copiilor în grădiniță cu produse calitative vizavi de obligativitatea de a asigura cel mai mic preț la achiziționarea produselor alimentare, unul din criteriile de bază a Achizițiilor publice.

Primarele nu au trecut cu vederea o altă problemă stringentă, și anume situația în care se află edificiile/patrimoniul fostelor instituții educaționale optimizate, necesitatea schimbării destinației și folosirea lor în interesul comunității locale. Acest aspect a fost abordat de Rodica Rusu primară de Telița Aneii Noi, care a sugerat reprezentanților guvernării să urgenteze identificarea unei soluții în acest caz. Totodată, edilii au menționat că au nevoie de susținerea statului în ceea ce privește organizarea activităților culturale, care aduc nu numai un plus de valoare imaginii localității, dar și țării în ansamblu. Primarii au propus crearea unui fond special în acest sens.

Primarele au accentuat și necesitatea revederii principiilor de salarizare a aleșilor locali. Angela Zaporozjan primară de Colonița, mun. Chișinău și Maria Ghelan, primara or. Căinari, raionul Căușeni au menționat că nivelul slab de salarizare a provocat un val de plecări din APL, solicitând detalii în plus despre formula de salarizare care urmează a fi aplicată.

Masa rotundă cu genericul "Consolidarea dialogului între autoritățile locale și centrale" a fost organizată de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Rețeaua Femeilor din cadrul CALM, cu suportul Programului ONU „Femeile în politică”, sprijinit financiar de Guvernul Suediei.

GRUPUL DE PRIETENIE PARLAMENT - AUTORITĂȚILE LOCALE. REȚEAUA FEMEILOR CALM ȘI DEPUTAȚII AU CREAT O PLATFORMĂ DE COMUNICARE PENTRU A FACILITA COLABORAREA ÎNTRE GUVERNARE ȘI AUTORITĂȚILE LOCALE!

La data de 31 octombrie 2017, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), cu susținerea Programului ONU „Femeile în politică” a organizat masa rotundă cu genericul „Consolidarea dialogului între Autoritățile Locale și Instituțiile Centrale ale Statului: mai multă comunicare, mai multă înțelegere, rezultate mai frumoase!”

Scopul evenimentului a fost consolidarea dialogului între autoritățile locale și cele centrale, schimbul de opinii pe marginea problemelor prioritare pentru autoritățile locale și metodele de soluționare ale acestora. La eveniment au participat aleși ai poporului, aleși locali, dar și experți ai CALM. Printre subiectele abordate au fost: situația economico-financiară actuală a comunităților locale; bugetele locale; implementarea Foii de parcurs Republica Moldova-Consiiliul European și a strategiei naționale de descentralizare la capitolul autonomia și descentralizarea financiară. Alte teme dezbătute în cadrul mesei rotunde au fost: politica bugetar-fiscală pentru anul 2018 și corelarea ei cu documentele de politici din domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale; achiziții publice – probleme actuale; starea lucrurilor în domeniul remunerării cadrelor din APL, dar și măsurile ce urmează a fi întreprinse pentru asigurarea protecției sociale a aleșilor locali; situația în domeniul mediului și dezvoltării regionale, dar și care ar modalitățile de cooperare între APL, Guvern și Parlament, domeniul educației și culturii la nivel local; ordinea publică și securitatea; etc.

Prezent la eveniment, deputatul Ștefan Vlas, membru al Comisiei Administrație Publică a menționat că este

necesar de a organiza cât mai des asemenea întruniri, deoarece problemele pot fi soluționate numai atunci când există dialog. „Reprezentanții parlamentului sunt inițiatori de proiecte de legi, iar în urma acestor evenimente trebuie să adoptăm Legi care să ajute aleșii locali în crearea unui confort în localitățile noastre”, a subliniat Ștefan Vlas.

Lurie Țap, deputat în Parlamentul RM, fost primar a declarat că este nevoie de o comunicare permanentă între APC și APL, scopul fiind unul comun. **„Statul nu trebuie doar să le dea responsabilități autorităților publice locale, ci să le creeze și instrumentele necesare pentru a activa. Un stat este bogat dacă are colectivități bogate. Din acest motiv, Parlamentul și Guvernul este cointerestat să conlucreze mai mult, să dialogheze cu APL pentru a asigura o creștere economică în localitățile rurale de care, până la urmă, beneficiază și guvernarea. Această inițiativă a CALM poate fi drumul spre un**

dialog care să schimbe situația în bine”, a menționat deputatul.

Tatiana Gorgos, primarul comunei Sărata Nouă, raionul Leova și-a exprimat speranța că vocea primarilor a fost auzită și de către deputații prezenți la eveniment. **„Sperăm că problemele abordate aici vor ajunge subiect de discuții în Parlament și Guvern. Grupul de prietenie dintre APL și APC, format astăzi, este foarte binevenit. În cadrul acestuia sunt așteptați și alți deputați, care nu au putut fi prezenți la acest eveniment”, a subliniat Tatiana Gorgos.**

Rodica Rusu, primarul localității Telița, raionul Anenii Noi a subliniat faptul că reprezentanții autorităților locale, cei care au fost aleși de populație, au inițiat aceste mese rotunde de dialog între APL și APC deoarece sunt foarte multe neconcordanțe legislative. **„Scopul nostru este să urgentăm soluționarea acestor probleme prin adoptări sau modificări de Legi. Dacă argumentele noastre legale și constituționale nu vor fi auzite și nu**

GRUPUL DE PRIETENIE PARLAMENT - AUTORITĂȚILE LOCALE.

**REȚEAUA FEMEILOR CALM ȘI DEPUTAȚII AU CREAT
O PLATFORMĂ DE COMUNICARE PENTRU A FACILITA
COLABORAREA ÎNTRE GUVERNARE ȘI AUTORITĂȚILE LOCALE!**

vom avea niște rezultate palpabile, vom fi nevoiți să mergem la Curtea Constituțională pentru a ne face dreptate. Este dreptul nostru să apărăm autonomia locală”, a atenționat Rodica Rusu.

Privitv alesului local, fiecare localitate are problemele sale specifice, dar astăzi au fost abordate niște probleme de sistem. E vorba de controlul excesiv al unor organe statale, de limitarea autonomiei locale prin preluarea unor competențe ale autorităților locale de către unele instituții ale statului, cum ar fi Agenția Apele Moldovei sau Agenția Moldsilva. „Constituția și Legea Autonomiei Locale prevede ca localitățile să se dezvolte având la bază potențialul natural, uman, ș.a.m.d. Fără potențialul natural și cel uman, rămânem doar cu cele 12 % din

de cetățean, dându-se în gestionarea nivelului II, iar noi considerăm că este necesară implicarea autorităților de nivel I în acest domeniu. Sunt foarte multe probleme stringente ce trebuie soluționate”.

Viorel Furdui, directorul executiv al CALM a afirmat că pe lângă politica bugetar-fiscală, salarizarea în domeniul administrației locale este un alt aspect important. „În 99% din primării nu avem ingineri cadastrali, lipsesc contabilii, secretarii ș.a. Problema nu constă în mărimea localității, ci în sistem”. **Viorel Furdui a dat exemplu primăria din Strășeni unde sunt doar 4 specialiști din 14.** „Nu mai vorbim de juriști, arhitecți. Nu vine nimeni să se angajeze pentru două mii de lei.

impozitul funciar. Nu avem cum să dezvoltăm localitățile doar cu acest impozit”, a declarat Rodica Rusu.

Participanții la eveniment au atras atenția asupra faptului că în cazul în care nu va fi continuat dialogul, Republica Moldova va ajunge în impas, iar dezvoltarea localităților rurale nu va fi posibilă. În acest sens a fost creat **Grupul de Prietenie Parlament - Autoritățile Locale** care să faciliteze colaborarea între guvernare și autoritățile locale, dar și să identifice soluții pentru soluționarea problemelor stringente ce împiedică dezvoltarea armonioasă a localităților.

Viorel Rusu, expert CALM a propus crearea unui grup de prietenie între aleși locali și deputați, care ar fi o platformă de comunicare permanentă. „Una dintre problemele-cheie pe care ne propunem să o soluționăm este consolidarea bazei fiscal-locale. Noi am elaborat politica bugetar-fiscală și o vom transmite colegilor din Parlament. Este nevoie și de descentralizarea achizițiilor publice, în special modul de procurare a produselor pentru alimentarea copiilor. Asistența socială s-a îndepărtat

Nu trebuie să fie bani la buget, e suficient să fie descentralizat sistemul”, a menționat directorul executiv al CALM.

Viorel Furdui a fost de acord cu primarii care au afirmat că noi nu suntem săraci, doar că foarte multe surse ocolesc bugetele locale. „Din 2005, Consiliul European, în toate rapoartele de monitorizare menționează că există un control administrativ excesiv asupra APL. În ultimul timp acesta s-a transformat în unul politic, cu implicarea instanțelor de judecată. Este necesar de a revizui tot acest sistem”, a atenționat directorul executiv al CALM.

Participanții la eveniment au decis să se întrunească o dată în două-trei luni, sau ori de câte ori va fi nevoie. Aleșii poporului i-au asigurat pe aleșii locali că subiectele discutate se vor regăsi în agenda Parlamentului.

Programul ONU „Femeile în politică” este implementat de Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) cu sprijinul financiar al Guvernului Suediei.

CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA (CALM) ÎȘI CONSOLIDEAZĂ COLABORAREA CU ASOCIAȚIA AUTORITĂȚILOR LOCALE LETONE!

O delegație a Asociației Autorităților Locale Letone, condusă de Președintele Gints Kaminskis, însoțit de vicepreședinții Andris Ravinsh și Gints Kukainis, dar și de Secretarul General Mudite Priede au efectuat, în perioada 29-31 octombrie, curent, o vizită de lucru în Republica Moldova. În cadrul vizitei, delegația letonă a avut întrevederi cu conducerea Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), cu primari, precum și cu ambasadorul Republicii Letonia în Republica Moldova.

între autoritățile locale letone și cele moldovenești, precum și de a crea premise pentru un dialog național de succes întru cooperarea pentru dezvoltare.

Vizita de lucru a fost organizată în cadrul proiectului „Cooperarea în scopul consolidării capacităților autorităților locale și regionale, promovarea dezvoltării țărilor partenere ale UE”. Proiectul a fost finanțat de Comisia Europeană și Ministerul Afacerilor Externe al Letoniei.

Proiectul își propune să consolideze dialogul multilateral privind cooperarea pentru dezvoltarea între guvernele, ministerele afacerilor externe, agențiile guvernamentale și organizațiile

consolida dialogul privind cooperarea pentru dezvoltare.

De asemenea, se dorește inițierea organizării Zilelor de solidaritate locală, în cursul cărora autoritățile și cetățenii să fie informați despre problemele de cooperare pentru dezvoltare. Asemenea evenimente de solidaritate locală au deja loc, în mod regulat, în Franța și Spania. Anul trecut, Zilele Solidarității Locale au avut loc în regiunea Vidzeme din Letonia, iar la mijlocul lunii noiembrie, curent, evenimente similare vor avea loc în municipiul Jaunpils.

În 2018, în cadrul proiectului „Cooperarea în scopul consolidării capacităților autorităților locale

Scopul vizitei delegației letone a fost să evalueze cooperarea dintre autoritățile locale și asociațiile acestora din Letonia și Republica Moldova, și să abordeze subiecte privind perspectivele de aprofundare a cooperării bilaterale, identificarea problemelor și soluțiilor posibile pentru a facilita un parteneriat de lucru mai strâns

non-guvernamentale active în domeniu. Proiectul implică 30 de parteneri care reprezintă asociațiile ale autorităților locale, precum și autorități locale și regionale selectate.

În cadrul proiectului deja au fost implementate mai multe activități. Totodată, sunt planificate o serie de alte acțiuni pentru a

și regionale, în scopul promovării dezvoltării țărilor partenere ale UE”, pentru reprezentanții autorităților locale din Republica Moldova va fi organizată o vizită de studiu în Letonia. În timpul vizitei se propune identificarea celor mai utile și interesante practici ce ar putea fi aplicate de către municipiile din Republica Moldova.

CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI CONGRESUL GENERAL AL MUNICIPALITĂȚILOR DIN RUSIA AU SEMNAT UN ACORD DE COLABORARE!

Congresul Autorităților Locale din Republica Moldova și Congresul General al Municipalităților din Rusia, organizație care întrunește primarii din toate orașele, satele, raioanele și regiunile din Rusia au semnat un Acord privind prietenia și cooperarea. Documentul a fost semnat în cadrul Congresului funcționarilor municipali din Federația Rusă care s-a desfășurat la Moscova și la care au participat experți din domeniul administrației locale, organizații non-guvernamentale, dar și reprezentanți ai autorităților publice de toate nivelurile. **Documentul a fost semnat de către primarul de Edineț, care este și vicepreședintele CALM, Constantin Cojocaru și vicepreședintele Congresului General al Municipalităților din Rusia - primarul de Habarovsk, Alexandr Sokolov.**

În acest context, președintele Congresului General al Municipalităților din Rusia, primul șef-adjunct al fracțiunii Rusia Unită din Duma de Stat a Federației Ruse, Viktor Kidyayev a menționat că scopul semnării acestui Acord este dezvoltarea cooperării între țările noastre. „Legăturile internaționale nu se bazează doar pe politica la nivel înalt, acestea reprezintă și activitățile comune locale în domenii cum ar fi cultura și turismul,

dezvoltarea industriei, investițiile, protecția mediului și resurselor naturale. Cooperarea și schimbul de experiență în aceste domenii sunt extrem de importante pentru orașe și localități. Documentul semnat va permite să cooperăm în aceste domenii pe baza principiilor de prietenie, respect și avantajului reciproc.“

El a menționat că legislația ambelor țări prevede o astfel de cooperare, permițând nu doar dezvoltarea contactelor dintre municipii și dezvoltarea instituțiilor societății civile, dar și consolidarea relațiilor bilaterale dintre Rusia și Republica Moldova.

Acordul mai prevede activități comune, seminare și conferințe, schimb de documente metodice, consultări și cursuri de dezvoltare profesională pentru specialiștii din domeniul administrației publice locale.

„**Domeniul de cooperare, de fapt, este foarte larg. Vom pune accent pe bunele practici și pe experiența ambelor părți. Există soluții interesante pentru dezvoltarea infrastructurii de transport, inclusiv transportul public. Bineînțeles, vom acționa în vederea dezvoltării asistenței medicale, sportului, educației, politicilor de tineret**“, a declarat Viktor Kidyayev.

Vicepreședintele CALM Constantin Cojocaru a subliniat faptul că poziționarea geo-

grafică a Republicii Moldova ne oferă avantaje de a conlucra cu instituții din est și din vest, în beneficiul cetățeanului. În contextul în care minorităților naționale din Ucraina le este îngădit dreptul de a studia în limba lor maternă, Constantin Cojocaru, care este și primar de Edineț a menționat că în orașul pe care îl administrează sunt două școli cu predare în limba română, două cu predare în limba rusă și una mixtă. „**Sunt mândru de faptul că relațiile dintre minorități și po-**

pulația majoritară sunt foarte bune.“ În contextul semnării Acordului de colaborare, Constantin Cojocaru a declarat: „**Avem ce învăța unii de la alții. Este salutar faptul că am semnat acest Acord. Avem multe lucruri în comun și sunt convins că colaborarea noastră în diverse domenii ne va aduce rezultate palpabile**“, a menționat vicepreședintele CALM.

CONSTANTIN COJOCARU LA MOSCOVA: SEMNAREA UNUI ACORD DE COOPERARE ÎNTRE CALM ȘI CONGRESUL GENERAL AL MUNICIPALITĂȚILOR DIN FEDERAȚIA RUSĂ ESTE O ETAPĂ IMPORTANTĂ PENTRU O VIITOARE COOPERARE RECIPROC AVANTAJOASĂ

În cadrul Conferinței organizației Congresului General al tuturor Municipalităților din Federația Rusă, care s-a desfășurat la Moscova și la care au participat experți din domeniul administrației locale, organizații non-guvernamentale, dar și reprezentanți ai autorităților publice de toate nivelurile a fost semnat Acordul privind prietenia și cooperarea între Congresul Autorităților Locale din Republica Moldova și Congresul General al Municipalităților din Rusia, organizație care întrunește toate Asociațiile existente și toate comunitățile locale și regionale din Rusia. **Documentul a fost semnat de către primarul de Edineț, care este și vicepreședintele CALM, Constantin Cojocaru și vicepreședintele Congresului General al Municipalităților din Rusia, Alexandr Sokolov, care este și primar de Habarovsk.**

Cu acest prilej, Constantin Cojocaru a ținut un discurs în fața celor prezenți, despre rolul și capacitatea autorităților locale în extinderea cooperării internaționale, pe care îl redăm integral, în continuare:

Dragi prieteni!

Stimate Doamne președinte al Congresului General al Municipalităților din Federația Rusă, Viktor Kidyayev!

Vorbind în calitate de vicepreședinte al Asociației CALM (Congresul Autorităților Locale din Moldova), care include 898 de primării, sau cu alte cuvinte, primari, aș dori să transmit sincere felicitări din partea Moldovei însoțite, țară care întotdeauna a avut relații bune și calde cu Rusia.

Sute de mii de cetățeni care lucrează sau studiază în Rusia au legături și relații prietenoase cu multe familii din Rusia. În orașul meu Edineț locuiesc diferite naționalități,

dintre care 46% sunt vorbitori de limbă rusă (18% reprezintă rușii, 28% ucrainenii), ceea ce constituie aproape jumătate din populația orașului. Traiul în pace, respectul reciproc și atitudinea tolerantă - aceasta este una dintre prerogativele activității municipalității mele, strategia mea de bază a programului în calitate de primar și politica națională a țării în ansamblu.

Astăzi, situația din lume, iar Republica Moldova nu este o excepție, este geopolitizată. Jumătate din populația țării mele se uită cu speranță spre est (spre Rusia) și jumătate spre Vest (spre Europa). Misiunea noastră la această etapă este de a găsi un numitor comun și modalități de a uni aceste două tabere.

Prin urmare, vizita de astăzi și semnarea unui Acord de cooperare între CALM și Congresul General al Municipalităților din Federația Rusă este o etapă importantă pentru a unifica asociațiile noastre și bază pentru o viitoare strânsă cooperare reciproc avantajoasă la nivelul unor municipalități luate în parte. Sunt convins că avem de împărtășit din experiența noastră și avem ce învăța unii de la alții.

În Republica Moldova, există o practică pozitivă în descentralizare, în domenii precum finanțe, administrarea Fondului rutier, relația cu minoritățile, etc. Rusia are o practică de succes în domeniul dezvoltării industriale, investiții, cultură, conservarea resurselor,

dezvoltarea transportului public, știință, politica de tineret, lucruri constructive pentru noi.

Trebuie să ne concentrăm atenția și eforturile noastre anume asupra unei cooperări de succes în aceste domenii și nu doar. Din punct de vedere istoric, Moldova și Rusia au legături culturale strânse, iată de ce relațiile noastre de parteneriat în domeniul sportului, turismului, protecția mediului, eficiența energetică, conservarea resurselor și educație trebuie să reînvie și să atingă un nou nivel de cooperare.

Schimbul de bune practici între autoritățile locale din Rusia și Republica Moldova ar trebui să devină un început de succes în cooperarea noastră. Întâi de toate, este nevoie de a crea o bază de date comună a asociațiilor noastre și a municipalităților care sunt pregătite să încheie un Acord privind cooperarea la nivel local.

De exemplu, orașul meu natal Edineț a stabilit parteneriate și a aplicat cu succes diverse proiecte cu municipalități din România, Letonia, Polonia și Ucraina, astfel încât nu există doar schimb de experiență și de bune practici, dar sunt organizate festivaluri culturale și sportive, se observă rezultate pozitive în sfera economică. De-a lungul ultimilor 2 ani, la Edineț a fost deschis un Parc industrial unde sunt angajați rezidenți din Polonia, Ucraina, antreprenorii locali. Ușile sunt deschi-

se și pentru rezidenții din Federația Rusă. Un mediu atractiv propice pentru dezvoltarea afacerilor - este una dintre prioritățile unităților administrative municipale din Republica Moldova și Rusia.

Desigur, în beneficiul reciproc ar trebui să fie utilizate în mod eficient toate resursele asociațiilor noastre, a municipalităților în parte, doar astfel vom reuși să realizăm un mediu bun pentru viață și muncă a poporului nostru, locuitorilor noștri.

Rezultate de cooperare fructuoasă vom vedea în viitor prin diverse metode: conferințe comune, seminare, forumuri, schimb de informații metodologice și instrumente analitice, schimb de experiență de experți ai asociațiilor noastre, precum și specialiști în domeniul autonomiei locale.

Dragi prieteni!

Având în vedere dorința Asociațiilor noastre de a coopera în domeniul administrației publice locale, exemplul nostru poate fi unul pozitiv și pentru autoritățile centrale în ceea ce privește dezvoltarea reciprocă, deoarece toți avem același obiectiv - să creăm condiții cât mai bune de trai pentru poporul nostru. Dorința noastră reprezintă dorința cetățenilor noștri. Sunt sigur că cooperarea dintre administrațiile publice locale din Moldova și Federația Rusă - este soluția bunăstării cetățenilor noștri, o viață decentă și stabilitate.

COMUNITĂȚILE INTELIGENTE: MODELELE TURCEȘTI, "IMPORTATE" DE PRIMARIII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Elementele-cheie de dezvoltare durabilă a unei localități rezidă în oportunitățile, dar și dorința de a se ralia continuu la noile tehnologii, pe care să le utilizeze pentru a se moderniza și a-și eficientiza activitatea.. În context, CALM a asigurat participarea la un tur al celor mai bune practici în acest sens, care a avut loc în Turcia. Astfel, participanții au putut vedea cum funcționează din interior sistemele implementate și ce idei ar putea fi adaptate la condițiile din Republica Moldova. La vizita de studiu, care a vizat aspecte precum securitatea cibernetică și municipalitățile inteligente, a participat și primarul de Căzănești, raionul Telenești, domnul Vasile Sîrbu. Schimbul de bune practice a avut loc grație suportului Uniunii Municipalităților din Lumea Turcă.

Vizita de studiu a început la întreprinderea municipală ISBAK, din Istanbul, în cadrul căreia au fost prezentate aplicațiile inteligente utilizate în transportul urban.

Este vorba de implementarea unui sistem modern de monitorizare a traficului rutier. Astfel, în acest scop sunt folosite camere video la intersecții, prin intermediul cărora

este monitorizat traficul rutier din oraș, sunt documentate încălcările regulamentului comise de șoferi. Administrația orașului Istanbul a elaborat și citeva aplicații pe care orice cetățean care are un smartphone le poate descarca pentru a obține date despre situația din trafic. Totodată, a fost deschis un call centru pentru ca cetățenii să poată sesiza unele probleme.

A urmat vizita la sediul Uniunii municipalităților din lumea turcă unde participanții au făcut cunoscute obiectivele și activitățile de bază ale organizației, dar și au discutat cu Secretarul General Dr. Fahri Solak. Tot aici a avut loc o prezentare privind securitatea cibernetică în administrațiile locale, fiind enumerate principalele amenințări.

În cadrul vizitei în municipalitatea Fatih au fost efectuate prezentări detaliate despre guvernarea electronică locală și serviciile prestate de primărie pentru cetățenii prin intermediul tehnologiilor moderne (semnături electronice, aplicații pentru sistemele de operare Android și IOS).

Vizita în municipalitatea Pendik a fost una orientată spre transpunerea în practică a mai multor tehnologii. Astfel, a fost organizată o prezentare a aplicațiilor ce țin de evidența și înregistrarea bunurilor imobiliare, proiectarea construcțiilor și analiza necesi-

tăților populației din regiune, un model care poate fi aplicat cu succes și în localitățile din Republica Moldova.

Participanții au avut parte de un program consistent, urmând vizita în municipalitatea Ümraniye, unde a fost prezentată aplicația pentru telefoanele mobile „Sistemul inteligent de informare în caz de cutremure și alte calamități naturale”.

Vizita a continuat la întreprinderea municipală BELBİM unde a avut loc prezentarea „Aplicației Cardului de Transport din Istanbul”. Este vorba despre un card multifuncțional care poate fi utilizat atât pentru achitarea transportului public (tren, taxi, autobuz), precum și folosit la achitarea serviciilor de parcare și în restaurantele sociale (care aparțin municipalității).

La sfârșitul vizitei de studiu participanților le-a fost înmănat un certificat din partea Uniunii municipalităților din lumea turcă.

CALM, SUPTOR PENTRU APL: SERVICIUL DE SUPTOR AL OPERATORILOR MICI DE APĂ ȘI SANITAȚIE (SOMAS)

Reieșind atât din sarcinile CALM, cât și din multiplele solicitări ale APL, a fost creat **Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație a CALM, (serviciul SOMAS). Serviciul SOMAS vine să suplinească vidul format de-a lungul timpului și va servi drept platformă pentru consolidarea capacităților APL și ale operatorilor serviciilor de apă și sanitație din mediul rural. Serviciul APĂ SAN va face parte din domeniul integral al Centrului de expertiză, asistență și instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM. Astfel, începând cu data de 01 iulie 2017, atât APL, cât și operatorii serviciilor de apă și sanitație din mediul rural se pot adresa pentru a beneficia de tot spectrul de servicii acordat de SOMAS.**

Ce este SOMAS?

□ Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație al CALM reprezintă totalitatea atât a resurselor de expertiză asistență și instruire, cât și a datelor sistematizate, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii calității prestării serviciilor de apă și sanitație de către operatorii mici din zonele rurale și orașe mici.

□ Serviciul SOMAS va fi parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și a capacităților APL prin intermediul a trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (CALM Consiliu, Birou Executiv, Comitete, Rețele și filiale regionale)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă, printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul APĂ SAN, ca parte a CEAI, este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul APĂ SAN are ca obiectiv general susținerea și consolidarea capacităților APL și operatorilor serviciilor de apă din mediul rural.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL și operatorii din mediul rural în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Consolidarea capacităților instituționale, administrative, financiare, economice etc. ale autorităților publice locale

și prestatorilor de servicii din domeniul aprovizionării cu apă din mediul rural;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL și operatorilor din mediul rural, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare a drepturilor și intereselor sale specifice, pentru prestatorii/operatorii serviciilor mici de alimentare cu apă, în special a celor din mediul rural.

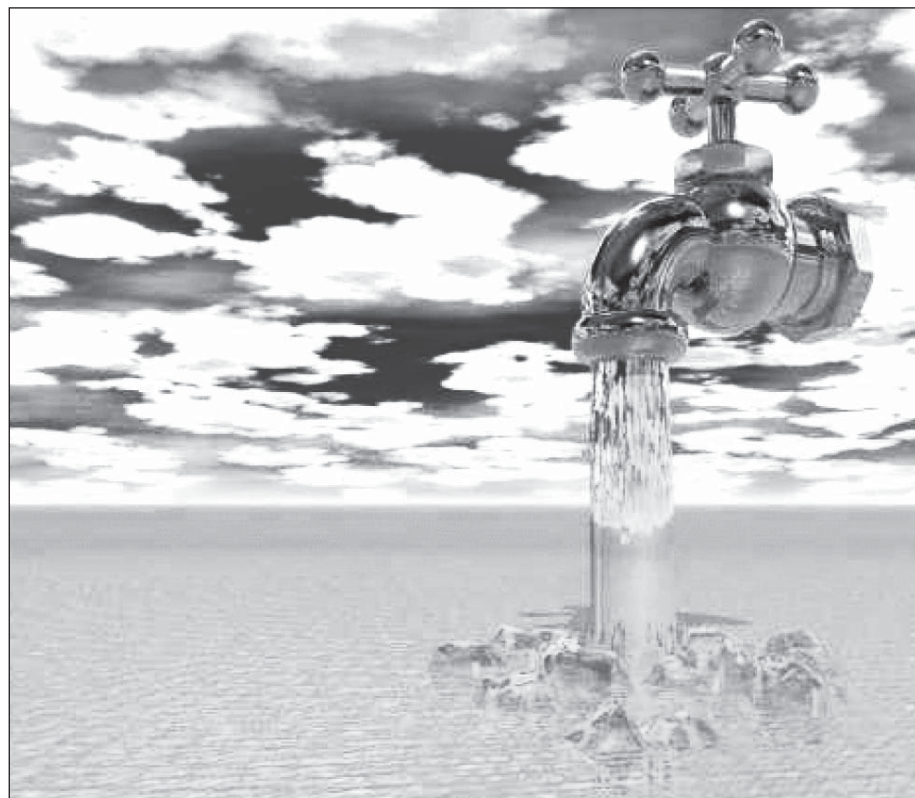
Scopurile serviciului

• Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță pentru operatorii mici din zonele rurale;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea platformelor de comunicare și schimb de experiență și bune practici atât între operatorii mici, cât și între APL;

• Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

• Consolidarea capacităților autorităților locale și operatorilor mici pe termen mai lung, inclusiv celor personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

• Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul de aprovizionare cu apă;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

• Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Serviciul are următoarele sarcini:

• Asigurarea recepționării, înregistrării și prelucrării tuturor informațiilor privind necesitățile de asistență planificată sau ad-hoc, primite prin mesaje fax, mesajelor SMS și MMS, telefonic, email, în cadrul seminarelor și meselor rotunde, prin intermediul platformei de schimb de experiență(forum) creat, chestionare, alte tipuri de solicitări de asistență;

• Identificarea soluției optime de prestare a serviciului,

prestarea serviciului și evidența informației cu privire la rezultatele prestării serviciului;

• Asigurarea cu resurse informaționale și consultanță pentru: inventarierea, evidența, planificarea intervențiilor și dezvoltarea sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație.

• Asigurarea interacțiunii informaționale cu sistemele informaționale de stat, departamentale, teritoriale;

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Operatorii mici (rurali);

□ Personalul tehnic și administrativ al operatorilor mici;

□ Beneficiari indirecti: Consumatorii de apă și sanitație.

Principiul Serviciului

Serviciul APĂ SAN trebuie să asigure executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului, cât și a funcțiilor specifice, determinate de destinația sistemului, care sunt grupate pe domenii funcționale specializate.

Domeniile de prestare a serviciilor SOMAS

□ Cadrul legal și aspecte juridice;

□ Organizarea și administrarea serviciilor de aprovizionare cu apă;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică;

□ Analiza și diagnosticul sistemului de aprovizionare cu apă;

□ Tariful (cu implicații de ordin financiar, managerial, tehnic și de luare a deciziei/aprobare);

□ Relația APL-operator;

□ Relația APL – consumatori;

□ Relația operator – consumatori;

□ Asigurarea și monitorizarea calității apei;

□ Aspecte tehnice și de administrare a sistemelor de aprovizionare cu apă;

□ Instruirea și consultarea personalului operatorului;

□ Reprezentarea operatorilor mici la nivel național.

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova

Tel: +(37322) 22-35-09, Fax: +(37322) 22-35-29, mob. 079588547; mob. 079367362; e-mail: info@calm.md; alexandru.morcov@calm.md Internet: www.calm.md

Crearea serviciului SOMAS a fost posibilă datorită suportului: Proiectul Elveției de Apă și Sanitație în Moldova (ApaSan), finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), cofinanțat de Cooperarea Austriacă pentru Dezvoltare (ADC) și implementat de Filiala din Moldova a Fundației SKAT.

SERVICIUL MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE LOCALĂ

Ce este Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală?

□ Serviciul de suport al autorităților publice locale membre CALM, ce reprezintă totalitatea resurselor de expertiză, asistență și instruire, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii serviciilor locale de bază pentru comunitățile afectate de migrație, în baza unor parteneriate între autoritățile locale și băștinașii plecați peste hotare.

□ Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală este parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și consolidarea capacităților APL prin intermediul de trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (Consiliul de Administrare, Biroul Executiv, comitete, rețele și filiale regionale a CALM)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală, ca parte a CEAI este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală are ca obiectiv general susținerea și consolidarea capacităților APL pentru îmbunătățirea serviciilor locale de bază, în baza unor parteneriate între autoritățile locale și băștinașii plecați peste hotare.

Scopul pe termen lung

Crearea unui parteneriat durabil între autoritățile publice locale și Diaspora pentru implicarea continuă și participarea băștinașilor plecați în dezvoltarea locală a localităților lor natale.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL în domeniul migrației și dezvoltării locale, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare în domeniul migrației și dezvoltării locale, inclusiv prin sistemul „SMS Polling”.

✓ Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

✓ Consolidarea capacităților autorităților locale în domeniul migrației și dezvoltării locale pe termen lung inclusiv capacitățile personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

✓ Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Crearea menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

✓ Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Domeniile de prestare a serviciilor

□ Asistență în integrarea migrației în planurile de dezvoltare locală

□ Asistență în desemnarea persoanei responsabile la nivel local în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

□ Asistență în crearea bazelor locale de date privind băștinașii plecați peste hotare

□ Asistență în crearea, administrarea și comunicarea Asociațiilor de Băștinași (ADB)

□ Consultarea proiectelor ce urmează a fi plătite pe platforma națională de Crowdfunding GUVERN.24

□ Asistență privind cadrul legal și aspecte juridice în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică a proiectelor comune de implicare a migranților;

□ Instruirea și consultarea APL în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

□ Reprezentarea APL la nivel național și internațional în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Asociații de băștinași

□ ONG-uri locale

□ Beneficiari indirecti: cetățenii localităților din Republica Moldova.

Principiul Serviciului

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală asigură executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului cât și a funcțiilor specifice, determinate de contextul solicitării parvenite.

Parteneri

Serviciul este creat cu suportul: Proiectul ui Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC)

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău,
Republica Moldova
Tel: +(37322) 22-35-09,
Fax: +(37322) 22-35-29,
mob. 079588442
Persona de contact - Irina LUNCAȘU
e-mail: irina.luncasu@calm.md
info@calm.md;
www.calm.md

Tel.: + (373 22) 223509
Fax: + (373 22) 223529
+ (373 22) 213235

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
info@calm.md